

1851.

ΦΥΛΛ. 37.

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

ΑΝΔΡΙΑΝΑ.

(Συνέχεια. "Ιδε αριθ. 36.)

Εν τούτῳ ὁ πειρατής ἐπανήρχετο συγχάκις εἰς τὸν λιμένα, καὶ πάντοτε ἐπανήρχετο βρῖθων λαφύρων πλουσιῶν· συνέβη δὲ κατὰ τὸ 1812 ὁ πατὴρ Λεγὸς νὰ εὐρεθῆ εἰς τινὰ παράδοξον βρεμβατῶν. διὰ νὰ πανηγυρίσῃ τὴν σημαντικωτέραν λείαν τῶν ὄτων εἶχε κάμῃ μέχρι ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὁ κύριος πειρατής συνήθροισεν εἰς τὴν τράπεζάν του τοὺς ἀρίστους ναύτας τοῦ πλοίου του· τὸ συμπόσιον τοῦτο ἦν τρομερὸν· ὁ Ἀμφιτρώων ἐδῶκεν ὁ ἴδιος τὸ παράδειγμα τῆς ἐγκρατείας· ἐπιεν ὡς ἀπόγγος καὶ ἐμεθύσθη τασοῦτον ὥστε μετὰ ἐννέα μῆνας ἡ καλὴ κυρία Λεγὸς, αἰσχυνομένη ὀπωροῦν, ἐγέννητε πέμπτον υἱὸν ὃς

ΠΑΝΔΩΡΑ

βαπτισθεὶς ὠνομάσθη Ἰβέρτος· ἡ δυστυχὴς γυνὴ δὲν ἀνέλαβεν ἀπὸ τοῦ τελευταίου τούτου ἀγῶνος· ἀπ' αὐτοῦ ἔζησε καιρὸν τινὰ μαραινόμενον βίον, παρέδωκε τὸ πνεῦμα εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἰωσήφ ὅστις εὐρέθη μόνος εἰς τὴν οἰκίαν διὰ νὰ τὴν βοηθήσῃ εἰς τὴν τελευταίαν τῆς ὥραν. εἰς τὴν ἀπουσίαν τοῦ πατρὸς του καὶ τῶν ἀδελφῶν του ὁ Ἰωσήφ ἐρύλαζε τὴν οἰκίαν καὶ ἐπεμελήθη τὴν νηπιότητα τοῦ νεήλυδος μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς φροντίδος καὶ φιλοστοργίας.

Τέλος κατὰ τὸ ἔτος 1815 ὁ πατὴρ Λεγὸς καὶ οἱ δύο τοῦ υἱοῦ ὁ Χριστόφορος καὶ ὁ Ἰερώνυμος ἀπεραΐσταν νὰ ἀπολαύσωσιν ἡσυχίας τοὺς καρποὺς τῶν κανακτῆσεών των. ἐξηργύρωσαν τὴν κατάστασιν των, ἠγόρασαν τὸ Κοστ-Δὸρ, εἶδος παλαιοῦ φρουρίου ἐπικειμένου εἰς τὸν αἰγιαλὸν εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς τετάρτου λεύγης ἀπὸ τοῦ Βιγνίχ καὶ ἀνεχώρησαν ἐκεῖ μετὰ τοῦ Ἰωσήφ καὶ τοῦ μικροῦ Ἰβέρτου καὶ μετὰ πενήκοντα χιλιάδων λιτρῶν εἰσοφ. 22. 37

δήματος· από του καιρού της εν Ρωσία τροπής ούδεμίαν εἶησιν εἶχον λάβη περί του Ἰωάννου, του πρωτοτόκου της οικογενείας και εὐλόγως ὑπέθετον ὅτι εἶχεν ἀπολεσθῆ κατ' ἐκείνην τὴν μεγάλην καταστροφὴν οἱ Λεγόφ ἐπαρηγοροῦντο βλέποντες τὸν νεογέννητον αὐξάνοντα ὡς ἐν ῥοπῇ ὀρθαλοῦ ἀλλὰ μόνις εἶχον παρέλθῃ δύο ἔτη ἀφ' ὅτου ἐκείνοι οἱ τίμιοι ἄνθρωποι εἶχον ἀποκατασταθῆ εἰς τὴν εὐδαιμονίαν των, ὅταν κεραυγὸς τρομερὸς ἐπέσκηψε κατ' αὐτῶν. Ὁ πειρατὴς ἡγάπα νὰ κάμνῃ μικρὰς ἐξδρομὰς εἰς τὴν θάλασσαν μετὰ του νεωτάτου των υἱῶν του. μίαν ἡμέραν ὅτε ἡ λέμβος των εὕρισκετο εἰς τὸ πέλαγος, ἠγέρθη θύελλα τρομερὰ, και ἔκτατε οὐδὲν ἠκούσθη πλέον οὔτε περί του πατρὸς οὔτε περί του παιδίου· ἀμόφοτεροι καταβυθίσθησαν εἰς τὰ κύματα.

Καθεὶς δύναται νὰ κρίνῃ περί της ἀπελπισίας των τριῶν ἀδελφῶν· ἀπερίγραφτος ἦν ἡ θλίψις του Ἰωσήφ ὅστις ἀνορθέψας ὁ ἴδιος τὸν νέον ἀδελφόν του, τὸν εθεώρει ὡς τέκνον του. Ἄλλ' ὁ οὐρανὸς ἐπεφύλαττε δι' αὐτοὺς μίαν ἀποζημίωσιν. Μετὰ τινα καιρὸν ἐν ᾧ ἔν ἐσπέρας ἐκάθηστο και οἱ τρεῖς ἐμπροσθεν της θύρας της κατοικίας των, και συνδιελέγοντο τεθλιμένως περί της προσφάτου των συμφορᾶς, πτωχὸς τις τοὺς ἐπλησίασε, κακοενδυμένος, σχεδὸν γυμνόπους, στηριζόμενος εἰς βράβδον ἐξ ἀκάνθου, γένοιον πυκνὸν ἐκάλυπτε τὸ ἦμισυ του προσώπου του, ἀν και νέος ἔτι, ἐφαίνετο κεκυφὼς ὑπὸ τὸ βάρος των χρόνων· οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ τὸν ἐξέλαβον κατὰ πρόωτον ὡς ἐπαίτην, και ὁ Ἰωσήφ ἤτοιμάζετο νὰ τῷ δώσῃ ἔλεος· ἐκείνος δὲ ἀφ' οὗ τοὺς εθεώρησεν ἐν σιωπῇ, εἶπε μετὰ συγκινήσεως — Δὲν με γνωρίζετε; — Τότε, ἐξ μεγάλοι βραχίονες ἠνεώχθησαν διὰ νὰ τὸν ἐναγκαλισθῶσιν· ἐκείνος ἦν ὁ Ἰωάννης ἐπανερχόμενος ἀπὸ του βάρους της Ρωσίας ὅπου ἐκράτειτο αἰχμάλωτος· ἐδιηγῆθησαν εἰς αὐτὸν εὐθύς κατ' ἀρχὰς πᾶν ὅ, τι συνέβη κατὰ τὴν ἀπουσίαν του. Ὅστε ἡ χαρὰ της ἐπανόδου συνεμίχθη μετὰ πικρίας.

Ἰδοὺ λοιπὸν οἱ τεσσαρὲς και ἀδελφοὶ συνηνωμένοι ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην, πλούσιοι, εὐτυχεῖς, μηδεμίαν ἔχοντες ἄλλην φροντίδα εἰμὴ μόνον πῶς νὰ ἀπολαμβάνωσι τὴν κατάστασιν των ἧτις ὤρειλε τὸ πᾶν εἰς μόνην τὴν Ἀγγλίαν. ὑπὸ τὸν ἴδιον αὐτὸν οὐρανὸν ὅστις τοὺς εἶδε νὰ γεννηθῶσι πτωχοὶ και νὰ αὐξηθῶσιν· ἀπὸ καλύβην χωρικὴν, ἰδοὺ αὐτοὶ εἰς παλαιὰν ἀρχοντικὴν ἐπαυλιν, κύριοι πάντων των ἐν αὐτῇ, βασιλεῖς της αὐτῆς ἐκείνης ἀκτής περί ἣν ἔδριπτον ἄλλοτε τὰ δίκτυά των και ἠγρευσον τὸ φυκίον, ἀλλ' ὅμως ἡ ἀνία δὲν ἐβράδυνε νὰ τοὺς ἐπισκεθῆ και νὰ καταστήσῃ τὸ ἐσωτερικὸν των ἤττων εὐάριστον του προσδοκωμένου.

Ὡς τρεῖς κλόνοι βίαιως ἐκπασιθέντες του κορμου των ὁ Χριστόφορος, ὁ Ἰερώνυμος και ὁ Ἰωσήφ δὲν εἶχον ἀνακύβη ἀπὸ της συμφορᾶς ἧτις ἀφῆρπατε διὰ μίαν τὸ στέλεχος και τὸν βλαστὸν της οικογενείας. ἡ μαύρη ἐκείνη κατοικία ἦν δὲν ἐχαροποιουσαν πλέον τὸ ἀκαμῖον γῆρος του πατρὸς, οὔτε ἡ θορυβώδης νηπιότης του ὑστερογενήτου κατέστη σκυθρωπὴ και ἔ-

ρημος ὡς τάχος. ἀπολέσασα τὸν μικρὸν Ἰθέρτον ἡ οἰκία ἀπόλεσε τὴν μόνην καθωροῦσαν αὐτὴν χάριν. οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ ἡγάπων τὸ παιδίον ἐκεῖνο· πρὸ πάντων ὁ Ἰωσήφ τὸ ὑπερφίλει δι' ἀσυνήθους φιλοστοργίας· ὁ Ἰθέρτος ἦν τὸ παίγιόν των, ἡ διασκέδασις των και ἐνταυτῷ ἡ ἐλπίς των. μηδεμίαν ἔχοντες κλίση πρὸς νυμφευσιν, ἀπαρσισμένοι νὰ διέλθωσι τὸν βίον ἐν ἀγαμίᾳ ἐκ τε σκέψεως και ἐκ κλίσεως, εἶχον ἀναθήσει και οἱ τρεῖς ἐπὶ της ξανθῆς ἐκείνης κεφαλῆς τὸ μέλλον της δυναστείας των· εἶχον ἀφιέρωσιν εἰς ἐκεῖνον τὴν φροντίδα του νὰ διατηρήσῃ τὸ γένος των. ὁποῖους καλοὺς σκοποὺς δὲν εἶχον σχεδιάσει περί τὸ λίκνον του! ὅποια γλυκὰ ὄνειρα δὲν ἐφαντάσθησαν τὸ ἐσπέρας ὑπὸ τὴν λάμπην της ἐστίας, ἐν ᾧ τὸ νήπιον ἀνεῖπρεν εἰς τὰ σκέλη του γέροντος πειρατοῦ ἡ ἀπεκοιμᾶτο ἡσύχως μετὰ των βραχιόνων του καλοῦ Ἰωσήφ! δι' ὁποῖων φροντίδων ἐμελέτων νὰ κυκλώσῃ τὴν νεότητά του! ὅποια ἀνατροφήν τῷ ἐπεφύλαττον! μόνος κληρονόμος των ἀδελφῶν του εἰς ὅποιαν πλουσίαν και λαμπρὴν συζυγίαν δὲν εἶδονατο νὰ ἀποβλέψῃ μίαν ἡμέραν! καλὰ σχέδια, ὄνειρα τερπνὰ σκεδασθέντα διὰ μίαν ὑπὸ φορᾶς ἀνέμου! διὰ νὰ ἐνοήσωμεν τὴν λύπην των Λεγόφ, πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὁποία ἀβυσσος πένθους και θλίψεως εἶναι εἰς μίαν οἰκίαν τὸ κενὸν ἐνός λίκνου· πρέπει νὰ ἐκλαύσωμεν ἐπὶ του χείλους μίαν ἐκείνων των ψυχῶν και σιγαλῶν φωλεῶν ἄς εἶδομεν πλήρεις κελυφῶν, περιχαρῶν τέρψεων και χαριέντων μειδιαμάτων.

Ἡ ἀνέλπιστος ἐμφάνισις του Ἰωάννου ἐφαίδρυνε τοὺς πενήτους τούτους χρωματισμοὺς. ἡ χαρὰ της ἐκ νέου συνεντεύξεως, ἡ ἐκπληξις του Ἰωάννου ὅστις ἀνεχώρησεν ἀπὸ καλύβης και εἰσῆρχετο εἰς ἐπαυλιν, ἡ εὐχαριστήσις των τριῶν ἀδελφῶν ἐκ του ὅτι εὖρον και πάλιν τὸν ἀδελφόν των ὃν ἐνόμιζον ἀποθανόντα, εἶπειτα ἐξ ἀμοτέρων των μερῶν τὰ τεράστια διηγῆματα, αἱ οἰκτεῖαι συνομιλίαι, αἱ ἀδελφικαὶ διακοινώσεις, πάντα ταῦτα ἦσαν κατ' ἀρχὰς μέθη, γοητεία· ὁ Χριστόφορος και ὁ Ἰερώνυμος ἐδιηγῆθησαν τὰ κατορθώματά των και ὁποῖον τρομερὸν πόλεμον ἔφερον κατὰ του Ἀγγλικοῦ ἐμπορίου· ὁ Ἰωάννης ἐδιηγῆθη τὰς ἐκστρατείας του και τὴν ἱστορίαν της αἰχμαλωσίας του· ὁ Ἰωσήφ τοὺς ἤκουε διότι ἦν ὁ μόνος ὅστις οὐδὲν εἶχε νὰ διηγῆθῃ· τὰ πάντα ἐβράδιζον καλῶς ἐπὶ τινος μῆνας· ὁ Ἰερώνυμος και ὁ Χριστόφορος ἦσαν αὐτόχρονα ναυτικοί, ὁ Ἰωάννης αὐτόχρονα στρατιώτης· καλοὶ σύντροφοι και οἱ τρεῖς, ἔχοντες τὰς αὐτὰς κλίσεις, τὰς αὐτὰς συμπαθείας, τὰς αὐτὰς πολιτικὰς ἰδέας. Ἐν τοσούτῳ ἀναθετραμμένοι εἰς τὴν ἐργασίαν, μεμορφωμένοι διὰ τὴν πάλην, εἰθισμένοι ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς εἰς τοὺς κινδύνους τυχοδιωκτικῆς ὑπάρξεως, νέοι και οἱ τρεῖς και σφιγγῶντες, ἦν ἐπόμενον νὰ κατανήρωσι μετ' ὀλίγον εἰς τὸ νὰ συναισθανθῶσι τὴν δυσδιαθεσίαν ἣν γεννώσιν ἀναγκαιῶς εἰς τοὺς τοιαύτης φύσεως διοργανισμοὺς ἡ ἀνάπαυσις και ἡ ἀεργία. ἦσαν καλῆς και τίμιας φύσεως, ἀλλὰ τραχεῖς και βίανουσι, ἀνίκανοι νὰ ἀναπληρώσωσι τὴν ἐνέργειαν του σώματος διὰ της νοήσεως.

αἱ ἡμέραι ἦσαν μακρὰι και μακρὰι αἱ ἐσπέρας· ἀφ' οὗ ἀπαῖ ἐπληρώθη ἡ περιέργειά των, δὲν ἤξερον πλέον εἰ νὰ γίνουσι και τί νὰ ἐπινοήσωσι διὰ νὰ συντέμωσι τὴν διάρκειαν των ὡρῶν. τὸ Βιγνικ εἶναι χωρίον ἀρκιτὰ ἀθλιον και οὐδὲν παρείχεν εἰς αὐτοὺς βοήθημα. Ὁ ἅγιος Βριεύκος δὲν τοὺς εἶλκυε· μὴ ὄντες ἄνθρωποι φαντασίας ἡ νοητικῆς δυνάμεως, εὕρισκοντο ἐπίσης εἰς ἀμηχανίαν διὰ τὴν χρῆσιν του πλούτου των ὡς και διὰ τὴν του καιροῦ των. εἶχον διατηρήσει τὴν μετριότητα των ὀρέξεων των και τὴν ἀπλότητα της παλαιᾶς των στάσεως· ἡ τραπέζα των δὲν ἦν σχεδὸν πολυτελεστερα της κατὰ τὸ παρελθόν. αἱ ὀθόνας και τὰ ἀργυρὰ σκευῆ ἦσαν ὅλως ἀγνωστα ἐπὶ της τραπέζης των ἡ κομψότης της ἐνδυμασίας των ἦν ἀνάλογος τη τραπέζικῃ πολυτελείᾳ. μετεχειρίζοντο μάλλον ὑπενδύτας παρὰ ἱμάτια, μάλλον κρουπίζας παρὰ ἐμβάδας· ἡ δὲ οἰκία ἦν μυταρὸν καταγωγίον· ὡς ἐν διαστήματι εἰκοσι ὄλων ἐτῶν ἐμεινεν ἐγκαταλειμμένη, οἱ τεῖχοι της ἦσαν ὑγροὶ, αἱ ὄροφαι καταθραυσμέναι, τὰ διασράγματα κατατροπημένα ὑπὸ των μωῶν· ὄλαι αἱ καπνοδόχοι ἐκάπνιζον· οὐδὲν παράθυρον, οὐδεμία θύρα ἐκλείετο· οἱ Λεγόφ ἐγκατασταθέντες εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην, ἐφυλάχθησαν νὰ μεταβάλωσι τὸ παραμικρὸν ἐκ του τόσοῦ ὡραίου ἐσωτερικοῦ· μόνις εἶχον ὀλήθη νὰ ἀναπληρώσωσι δι' ἐλατωμένου χαρτίου τὰ ὑελώματα ἅπερ ἐλείπον ἀπὸ πάντων των παραθύρων. ἐπιπλα τινὰ της πρώτης ἀνάγκης· ἐκείντο του και του εἰς μεγάλας αἰθούσας ψυχρὰς και ἀνευ ἐπιστρώματος· ὁ Ἰωσήφ εἶχε κλίσεις ἐξόχους, και εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν τὸ ἀίσθημα της τάξεως· και της ἀξιομανίας οὐπερ ἔστορον το οὐσιωδῶς οἱ ἀδελφοὶ του εἶχε πατήρη νὰ τοὺς πείθῃ νὰ μεταποιήσωσι τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὸ εὐπροπέστερον, ἀλλὰ τὸν παρεκάλεσαν ἐκεῖνοι ἀγροικῶς νὰ φυλάξῃ τὰς συμβουλάς του διὰ τὸν ἐαυτὸν του, ὅπερ και ἠκολούθησε χωρὶς νὰ γογγύσῃ μετὰ της συνήθους εὐπειθείας του· οὐχὶ ὅτι ἐκείνοι οἱ καλοὶ ἄνθρωποι ἦσαν φιλάργυροι. πολὺ ἀπέχον· ἀλλὰ μόνον γεννηθέντες ἐν τῇ πτωχείᾳ, ἔστοροντο ὅλως της αἰσθησεως ἐκείνης· ἦν δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν αἰσθησιν της εὐτυχίας. τὸ θλιβερώτερον δὲ εἰς τὴν διάταξιν του βίου των ἦν ὅτι διὰ νὰ ἐκδικηθῶσι κατὰ του καιροῦ ἐκείνου καθ' ὃν ὑπηρετοῦντο μόνον ὑπὸ των δύο βραχιόνων των ἐκαστός, ἐφαντάσθησαν νὰ μετρώσωσιν ἐξ ὑπέρτας οἰτινες πραγματικῶς οὐδεμίαν ἄλλην εἶχον ἀγρολίαν ἐκτός του νὰ κλέπτωσι τοὺς κυρίους των· οὗτος ἦ, ὁ μόνος φόρος ὃν ἐπλήρωνον εἰς ἐκείνην τὴν ἀλαζονείαν των ὀψιπλούτων, εἰς ἐκείνην τὴν ματαιότητα του θαθῆναι εἰς τὴν ὑποπίπτουσι πάντοτε κατὰ τι και τὰ καλῆτερα πνεύματα. οὗτος δὲ ἦν και ὁ μόνος τρόπος του νὰ πεισθῶσι και οἱ ἴδιοι περί της μεταβολῆς της στάσεως των, διότι κατὰ ἀλήθειαν οὐδεμίαν ἄλλην εἶχον ἐνδείξιν πλὴν του θορυβοῦ των ὑπηρετῶν και της εἰς τὴν οἰκίαν τελομένης ὑπ' ἐκείνων λεηλασίας.

Ἡ ἀεργία τοὺς ἐβόησεν εἰς τὴν ἀνίαν· ἡ ἀνία φυτικῶ τῷ λόγῳ τοὺς ὤθησεν εἰς τὴν ὀδὸν των θυδατικῶν διασκεδάσεων· ἤρχισαν νὰ πίνουν, νὰ καπνίζουν, νὰ χαρτοπαίζουν· ἡ κατοικία των ἔγενεν ὀλίγον κατ' ὀ-

λίγον εἶδος καπηλείου και κέντρον συνενώσεως ὄλων των ἀρχαίων ὑποκειμένων του τόπου. ὁ Χριστόφορος και ὁ Ἰερώνυμος προσεῖλκυσαν τοὺς παλαιοὺς ναύτας του πλοίου των· ὁ Ἰωάννης ἐφερέν ὄσους γέροντας ἀπομάχους ἐδυνήθη νὰ εὕρῃ εἰς περιφέρειαν δεκά λευγῶν· καθ' ἐκάστην οἱ στρατιῶται της Ἑρᾶς και οἱ στρατιῶται της θαλάσσης συναδελφίζοντο εἰς τὸ Κοιτὰρ, κρατοῦντες τὸ ποτήριον εἰς τὰς χεῖρας· και ἂν μόνον συναδελφίζοντο! ἀλλὰ, ὅπερ συμβαίνει πάντοτε μετὰ ἀνθρώπων ἀέργων, ἡ διγλόνεια εἰσέφρυσσε μετὰ ξὺ του στρατιώτου και των δύο ναυτικῶν. ἂν και ἐπανελθῶν ἀπὸ των ἐκστρατειῶν τον εἰς ἐλευσὴν κατὰστασιν, ὁ Ἰωάννης ἐλαβεν εὐθύς ὕψος νικητοῦ και κατακτητοῦ· φλύαρος, κομπαστής εἰς τὸ ἄκρον, ἀντιποιοῦμενος τὴν καλλιπέειαν και τὴν εὐγένειαν της συμπεριφορᾶς, πλήρης πεποιθήσεως περί της ἀξιολογότητός του, δὲν ἐβράδυνε νὰ τὴν καταστήσῃ πορτικὴν κατὰ των δύο ἀδελφῶν του. ἐκαυχᾶτο ὅτι ἦν ἐπιστήθιος του Ἀυτοκράτορος ὅστις δὲν εἶδονατο νὰ τὸν στερηθῇ και τὸν συνεβουλεύετο εἰς τὰς δυσχερεῖς περιστάσεις. πρόσθε εἰς τὴν ἀναίδειαν ὅτι δὲν ἐδίσταζε νὰ ἐπιδεικνύη εἰς τοὺς ἀδελφοὺς του πόσον ὀλίγον ἐτίμα τὸ πλευτίσαν αὐτοὺς ἐπιτήδευμα, και νὰ τοῖς διδῆ νὰ ἐνοήσωσι ὅτι τοὺς εθεώρει ὡς πειρατὰς και ὡς κλέπτας. ὁ Ἰερώνυμος και ὁ Χριστόφορος ἤρχισαν νὰ λέγουν μετὰ των ὅτι ὁ πρωτότοκος των κατεχρᾶτο ὀλίγον τὴν εὐπιστίαν των, και τέλος ἠγανάκτησαν, βλέποντες ἐκεῖνον νὰ φέρηται ὡς μέγας ἀρχων εἰς τὴν ἐπαυλιν εἰς τὴν μόνον τὸν κόπον του νὰ εἰσελθῇ κατέβαλε, και εἰς τὴν εἰσῆλθῆν ἀνευ ἱματίων και σχεδὸν ἀνευ ἐμβάδων. μὲ τῶν ἡμερῶν ὁ πόλελος ἐξεβράχη. ὁ Ἰωάννης δὲν ἔλεγε ῥητῶς εἰς τοὺς πειρατὰς ὅτι ἦσαν ἄπιστοι, ἀξιοὶ νὰ καταδικασθῶσιν εἰκοσάκις εἰς ἀγγλὸν ἢ εἰς εἰρκτὴν· ὁ Χριστόφορος και ὁ Ἰερώνυμος δὲν ἔλεγον ῥητῶς εἰς τὸν στρατιῶτην ὅτι ἦν ἀνυπόδητος ὅθ' ἔπαθῃ τὸν ἄρτον του, ἂν οἱ ἀδελφοὶ του δὲν ἐπερορτίζοντο τὴν φροντίδα του νὰ κερδίσωσιν εἰσοδήματα. ἀλλὰ αἱ μικρὰι αὐταὶ ἀμοιβαῖαι φιλορροσῶσαι περιλαμβάνοντο πάντοτε ὑπονοουμένως εἰς τὰς μετὰ των συνεχῶς ἀναφουμένως φιλονεικίας κατὰ φιλοτιμίαν του νὰ δεῖξωσιν ὁ μὲν τὴν στρατιωτικὴν, οἱ δὲ τὴν ναυτικὴν σημαίαν ὑπερέτρην της ἄλλης· τοσοῦτον δὲ μανιωδῶς ἐφύροντο εἰς ταύτας τὰς διενέξεις, ὡστε ἐφαίνοντο ὡς ἀφ' ἐνός μέρους ὁ Ἰωάννης Βάρτ και ὁ Δυγγεῦ. Τροῦνός και ἀφ' ἐτέρου ὁ Τυρέννος ἢ ὁ μέγας Κονδὲ νὰ ἐφιλονεικούν περί της τιμῆς του ὅτι ἔτωσαν τὴν Γαλλίαν. ὁ Χριστόφορος και ὁ Ἰερώνυμος ἐκαυχῶντο διὰ ὄλα τὰ κατορθώματα του γαλλικοῦ ναυτικοῦ και ἐπέπληττον τὸν Ἰωάννην διὰ ὄλας τὰς καταστροφὰς ἐξ ὧν προήλθεν ἡ πτώσις της αυτοκρατορίας, ὁ δὲ Ἰωάννης ἀπέδιδεν εἰς ἐαυτὸν ὄλας τὰς νίκας του Ἀυτοκράτορος και ἐκατηγόρει τοὺς ἀδελφοὺς του διὰ ὄλας τὰς ἤττας ἄς ὑπέστη ἡ Γαλλία εἰς τὴν θάλασσαν. εὐκόλως δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὁποῖους χαριεντισμοὺς ἦν ἐπόμενον νὰ ἐπισύρῃ τοιαύτης φύσεως ἀλληλομαχία μετὰ ἀνθρώπων μεταχειρισμένων τὸν λόγον διὰ της αὐτῆς ἱλαρότητος δι' ἧς

μετεχειρίζοντο άλλοτε την καρβίναν και τον πέλε-
κυν της έμβολης· πρό πάντων δε όταν είχαν παρόντας
ο μὲν Χριστόφορος και ο Ιερώνυμος τους παλαιούς
πειρατάς των, ο δε Ιωάννης τους εκ των συντριμ-
μάτων του μεγάλου στρατού εδύνατο να συναθροίση
ένθεν κάκειθεν, τότε αι διενέξεις αὐται εξαπτόμεναι
υπό του οίνου, της βράχης και του καπνού, εγέννων
μάχας τῷ ὄντι ὁμηρικὰς· αι παραχώδεις αὐται συνε-
δριάσεις ηρχίζον πάντοτε εκ περιπαθοῦς ἀδελφότητος·
επροοιμίζον διά προπόσεων εις δόξαν του αυτοκρά-
τορος και εις ἀρανισμόν της Ἀγγλίας· ἠπάζοντο
ἀλλήλους, ἐκινον δι' ὑπερχειλῶν ποτηρίων· ἀλλὰ μία
μόνον λέξις ηρχκει διά να διαλύτῃ την περιπαθῆ ἐκεί-
νην ὁμόνοιαν. εις την λέξιν ἐκείνην ρίφθεισαν ἐν τῷ
μεταξὺ της συνομιλίας ὡς σπινθὴρ εις πυριτοθήκην
τὰ ἀντίθετα πάθη ἐξήπτοντο, ἐξερήγγοντο, και βοη-
θούμενα και ὑπὸ της μέθης, κατήντων εις κλύδωνας
ὑπερβαίνοντες ἐνίστε την φωνήν του Ὠκεανοῦ. οί ναύ-
ται προσέβαλλον τους στρατιώτας εις τὸ Οὐάτερλου,
οί στρατιῶται προσέβαλλον τους ναύτας εις τὸ Ἀ-
βουκίρ· πανταχόθεν ἐκραζον, συνέτριβον τὰ ποτήρια,
πότε και πότε ἐρίπτον και τὰς ἐκκενωμένας φιά-
λας κατά της κεφαλῆς και τουτο διήρκει ἄχρις ὅτου
νικῶντες και νικώμενοι ἐκυλίοντο ὑπὸ την τράπεζαν
νεκροί οἰνόληπτοι.

Ο δε Ιωσήφ ἐξῆ εις ἐκεῖνο τὸ ἄντρον ὡς ἄγγε-
λος εις καταγώγιον κολασμένων· ὅστις τὸν ἐβλεπεν
ἐμπροσθεν της ἐστίας με την ξανθὴν του κόμπη και
τὸ γλυκὺ του πρόσωπον, και με ἦθος μελαγχολικὸν
και σκεπτικόν, ἐν ᾧ οί ἀδελφοί του καθήμενοι περίε-
τραπέζης βριθούσης ποτηρίων και φιαλῶν, ἐχαρτό-
παιζον, ἐμέθουσαν, ἐκάπνιζον και ἐβλασφήμουσαν. θὰ ἔ-
λεγε τῷ ὄντι ὅτι ἦν ὁ ἄγγελος του Ἀλθέρτου Δύ-
ρερ εις καπηλείον του Τενιέρσου. θεωρῶν μετὰ οἴκτου
μελαγχολικοῦ τὴν θορυβώδη εὐθυμίαν των πιόντων.
ὡμοιάζε προτέτι ὁ Ιωσήφ ὡς δορκὰς εις κατοικητή-
ριον λύκων, ὡς φάσσα εις φωλεῶν γυπαῶν. Ἄλλως
τε, ποτὲ δὲν παρευρίσκειτο εις ἐκεῖνας τὰς σκηνὰς των
ὀργίων εἰμὴ μόνον διά να πάσῃ να μεσολαβῆ μετα-
ξὺ των διαפרρομένων, ὅταν κορυφουμένης της μέ-
θης, ἐφθάνον εις βαθμόν του να ὑβρίζωνται και να ρί-
πτουσαν τὰς φιάλας κατά κεφαλῆς. ἐνίστε κατώρθωνε
να καταπραύνη ἐκεῖνας τὰς ὄρμας. ἀλλὰ συνεχέστε-
ρον ἐγένετο θῆμα αὐτῶν, και ἦν εὐτυχῆς τότε, ἂν ἦρ-
κοῦτο εις τὸ να τὸν βιάσῃ να καταπιῇ ἀκουσίως
κάνεν ποτήριον βουμίου, ἢ ἂν τὸν ἐστελλοι εις την
κλίνην του ὠθοῦντες τον ἀπὸ των ὤμων.

Ἐξαιρουμένων των παρεμπώσεων τούτων αἶπερ
θὰ ἦσαν γελοῖαι· ἄνευ του συνοδεύοντος αὐτὰς θλιβε-
ροῦ θεάματος, ἡ ζωὴ του Ιωσήφ ἔρρεε πλήρης εἰρήνης
και συνοχῆς. εἶχε διαθήσῃ δι' εαυτόν κατά τὸ ὑψη-
λότερον μέρος του πύργου μίαν φωλεῶν ἀπ' ἧς μόνον
τὰ κύματα ἐφαίνοντο και ἠκούοντο. οὐδεμία πολυτέ-
λεια ἢ κομψότης ὑπῆρχεν ἐν τῷ οἰκῆματι τούτῳ,
ἀλλὰ χαρίεσσα τις και ποιητικὴ κλίσις ἐφαίνετο εις
ὅλα τὰ ἀντικείμενα. οί τοίχοι ἐκαλύπτοντο ἐκ πι-
νάκων χρυτολίδων και κολεοπτέρων, ἐκ βύμων ἀνα-
μέστων ἐκ βιβλίων, ὀρυκτῶν, ἐξηραμένων φυτῶν και

ὄσπρακοδέρμων. ὑπεράνω της κλίνης ἠτις ἦν λευκὴ
και σεμνὴ ὡς κοίτη παρθένου ἐκρέμαντο εις χριστός
ἐλεφάντινος και ἐν περιβραντήριον ἔχον ἐπ' αὐτοῦ κλάδον
πύξου· πλησίον του προκεφαλαίου μία βάρβιτος ἐ-
κοιμάτο ὀρθὴ ἐντὸς της μελανοβαφοῦς ξυλίνης της
θήκης. μία τράπεζα ἔχουσα ἐπ' αὐτῆς πυξίδα ἐκ σι-
νικοῦ ἔλειτο κατά τὸ μέσον του δωματίου. ὅλα τὰ
σκεύη ἦσαν καρύινα, τοσοῦτον δε καθάρια και στιλπνά
ὥστε εδύνατό τις και να ἐνοπρισθῆ εὐκόλως εις αὐ-
τά. μία ψάθη Ἰνδικὴ ἐξέτεινεν ἐπὶ του ἐδάφους τὸ
ἐκ σχοίνων λεπτόν της ὑφασμα· ἡ ὄροφ ἀναπληρω-
θεῖσα δι' ὑέλου ἄνευ κασιτερωμάτος ὄν ἐνίστε οί
γλαφοί ἐπέψαυον διά του ἄκρου των πτερύγων των
καθίστα ὁρατόν τὸν ὅτε μὲν κυανοῦν, ὅτε δε νεροσκε-
πῆ οὐράνιον θόλον. Εἰς τουτο τὸ οἰκῆμα ὁ Ιωσήφ
ἐμέριζε τὰς ἡμέρας του μεταξὺ της σπουδῆς, της ἀ-
ναγνώσεως, των τεχνῶν και των θεοσεθῶν πράξεων.
ἠγάπα τους ποιητάς και συνέταττε και ὁ ἴδιος εις
την γλώσσαν του τόπου του σεμνά ποιήματα ἄπερ
μόνον εις τὰς θαλασσίους αὔρας ἐνεπιστεύετο. ἐπαι-
ζε βάρβιτον μετὰ ζωηρότητος και ἐζωγράφιζε μετὰ
φιλοκαλίας τὰ ἄνθη ἄπερ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐκαλλιέργει.
ὁ θεὸς ἐρωσ ἠρχκει εις τὰς ἀνάγκας της καρδίας του,
και εις τὸν οὐρανὸν ἐπανάβαινον οί θησαυροί οὐς εἶχε
λάβῃ ἐκεῖθεν. οὐδέποτε κάμμια ἐπιθυμία δὲν ἠλλοίωσε
την γαλήνην των στογασημῶν του· οὐδέποτε κάμμια εἰ-
κὼν ἀπατηλὴ δὲν συνετάραζε την ἀγνότητα του βλέμ-
ματός του· ὅλα του τὰ ὄνειρα ἀνίσταντο πρὸς τὸν θεόν.
ποτὲ δὲν ἔλειπε του να ἀκροάζεται την κυριακὴν την
λειτουργίαν και τὸν ἐσπερινόν εις τὸ Βιγνίκ. τὸν ἐλά-
τρευον εις τὸ χωρίον και εις τὰ περίεξ ἀπ' ἐναντίας
των ἀδελφῶν του οὐς δὲν ἠγάπων ἐξ αἰτίας του πλοῦ-
του των ὀν ἐφθύνουσαν και οὐ ἡ ἀρχῆ, ὡς τινες ἔλεγον,
ἐτίμα μᾶλλον τὴν ἀνδρείαν των παρά την τιμιότητά
των· ὁ Ιωσήφ ὁ ἴδιος δὲν ἦν ἐλευθερός ὡς πρὸς τουτο
τύφως τινος συνειδήσεως. αι ἀμφιβολίαι του προσέ-
βησαν εις βαθμόν ὥστε ἠρώτησε τὸν ἐφημέριον του
Βιγνίκ ἂν εδύνατο, χωρὶς να ἁμαρτήτῃ πρὸς τὸν θεόν
να δεχθῆ τὸ μέρος της λείας τὸ ἀναλογεῖν εἰς αὐ-
τὸν ἐκ της κληρονομίας του πατρός του, λέγων πρὸς
τούτους ὅτι θὰ προετίμα μᾶλλον να παραιτηθῆ ἀπ'
αὐτοῦ και να ζῆτῃ μετὰ χαρᾶς ἐκ της ἐργασίας αὐ-
τοῦ, παρά να παροργίσῃ τὸν θεὸν του κύριον. ὅπερ
και θὰ ἐπραττε βεβαίως, ἂν ὁ γέρον ἱερεὺς δὲν τὸν
ἀπέτρεπε, συμβουλεύων ὅμως αὐτὸν να καθαγιασῇ την
κληρονομίαν του διά θεαρέστων ἔργων, και να ἀπο-
δίδῃ τοῖς πτωχοῖς ὅπερ ὁ πατήρ του ἔλαβε παρά των
πλουσιῶν. διά να πράξῃ οὕτω ὁ Ιωσήφ δὲν εἶχεν ἀ-
νάγκην της προτροπῆς του γέροντος ἱερέως. οί δυσ-
τυχεῖς τὸν κῦχοντο. ἐπὶ της θέσεως της καλύθης
εις ἣν ἐγεννήθη ἐκτίσεν ἐκκλησίδιον και προσδιώρισε
να τελώνται δώδεκα λειτουργίαι κατ' ἔτος διηνηκῶς
διά την ἀνάπαυσιν της ψυχῆς του πατρός του. ἐκτίσε
πρὸς τούτους εις τὸ Βιγνίκ σχολεῖον προπαιδευτικόν,
και νοσσοκομείον δέκα κλινῶν διά τους ἀσθενεῖς ναύ-
τας και τούς πτωχοῦς ἀλιεῖς. Δυναμέθα εὐκόλως να
συμπεράνωμεν ὅτι βίος τοσοῦτον εὐσεβῆς ἐπέφερε κατ'
αὐτοῦ ἐντὸς της οἰκίας χλευατμούς ἀπεράντους, κυ-

ρίως δε ἐκ μέρος του Ιωάννου ὅστις ὡς πρώην λο-
γίας του μεγάλου στρατοῦ ἐπηγγέλλετο να μὴν πι-
στεύῃ οὔτε εις τὸν θεόν οὔτε εις τὸν διάβολον.
ἐπὶ τέλους δε, ἐπειδὴ αὐταὶ αι ἄβρησκοὶ τάσεις διε-
δόθησαν εις τὸν Χριστόφορον και τὸν Ιερώνυμον, ὁ
Ιωσήφ εὐρέθη ἐκτεθειμένος εις ὅτους οί τρεῖς ἀδελ-
φοί ἐδυνήθησαν να φαντασθῶσι ναυτικούς και στρατι-
ωτικούς ἐμπαιγμούς· παραδείγματος χάριν δὲν εἶχον
μεγαλητέραν εὐτυχίαν παρά να τὸν κάμουν να λαν-
θῶσι την ὥραν της λειτουργίας ἢ να ψάλουν ἐμπρός
του ἄσματα ἄπερ δὲν ἦσαν κυρίως ἐκκλησιαστικά ἢ
διά τινος κατά τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον εὐφροῦς ἀπάτης
να τὸν κάμουν να φάγῃ κρέας την παρασκευῆν. κατ'
αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξεδικούοντο κατά της ὑπεροχῆς του
ἣν ὑπέκειντο χωρὶς να την ὁμολογῶσι, μὴ θέ-
λοντες να την ἀναγνωρίσωσι. τὸν ἠγάπων ἐν τούτοις
ἐνδομύχως και δὲν θὰ ἔστεργον να ἐγγίσῃ τις μίαν
τριγὰ της κεφαλῆς του. ἀντέκειντο μόνον κατ' αὐ-
τοῦ, χωρὶς να τὸ γνωρίζωσι, διότι δὲν ἠνιάτο ὡς ἐ-
κεῖνοι· κυρίως δε παρωργίζοντο κατ' αὐτοῦ ὁσάκις τὸν
εὑρισκον κρατούντα βιβλίον. ὁ Ιωάννης τὸν ὠνόμαζε
τότε ψευδοεὐλαβῆ, οί δε δύο ἄλλοι σχολαστικόν και
οὐτιδανόν· μίαν ἡμέραν εὐρόντες καιρὸν ἐν τῇ ἀπου-
σία του, εἰσῆλθον εις τὸ δωμάτιόν του. ἐπὶ σκαπῶ
του να ρίψωσιν εις τὸ πῦρ ὅλα του τὰ βιβλία. ἀλλὰ
γνωρίζαντες κρεμάμενα ὡς ἅγια λείψανα ὑπεράνω του
προσκεφαλαίου του Ιωσήφ τὴν φλανέλλαν και τὸν ἐξ
εὐανθοῦς μικρὸν ἐπεנדύτην ἄπερ ἐφόρει ποτὲ ἡ μήτηρ
των, οί βάρβαροι ἐκεῖνοι ἐκυριεύθησαν ὑπὸ συττολῆς
και ἀνεχώρησαν κατησχυμένοι. χωρὶς να τολμησῶσι
να ἐκτελέσωσι τὸν σκοπὸν των. ὁ Ιωσήφ ὑπέφερε μετ'
ἀγγελικῆς ὑπομονῆς ὅλους τους κατ' αὐτοῦ προσηλα-
κισμούς των ἀδελφῶν του, ἡ μεγαλητέρα του δε θλίψις
ἦν ὅτι δὲν εδύνατο να φέρῃ εις την οἰκίαν τὸν γέ-
ροντα ἐφημέριον του Βιγνίκ ὄν ἠγάπα και ἐσέβετο. ἐ-
διαζέτο να στερηθῆ της εὐχαριστήσεως του να τὸν
δέχεται, φοβούμενος μὴ τὸν ἐκθέτῃ εις τους πνευμα-
τώδεις χλευαζμούς δι' ὧν βεβαίως θὰ τὸν προσέβαλλεν
ὁ τρομερός λοχίας.

Ἐν τούτοις ἡ ἀταξία πρέβαιεν αὐξάνουσα, ὁ Ιω-
άννης, ὁ Χριστόφορος και ὁ Ιερώνυμος ἐφθασαν εις
βαθμόν του να ἀποβάλωσι πᾶσαν περίσκιψιν και πᾶ-
σαν συστολήν. και τὸ Κοετ-Δὸρ ὡμοιάζεν ἀπαρλα-
λάτως καπηλείον ἐν ἡμέρᾳ ἀγορᾶς. μόνον θαλλὸς ἐπὶ
της θύρας ἔλειπεν· ἐκράτουσαν ἐκεῖ τράπεζαν ἀνοικτήν
και ἐμέθουσαν ἀπὸ της πρωίας μέχρι της ἐσπέρας και
ἐνίστε μάλιστα και ἀπὸ της ἐσπέρας μέχρι της πρωίας.
τὸ πλείστον μέρος των εἰσοδημάτων του οἴκου εδα-
πανᾶτο εις οἶνους και διαφόρων εἰδῶν πνευματώδη
ποτά. ἐπαιζον δε συγχρόνως ἐκεῖ και ἀκριβὰ χαρ-
τοπαίγνια· ὥστε ὁ ἅγιος ἐκεῖνος τόπος ἦν ἐνταυτῷ
και πανδοχεῖον και χαρτοπαικτήριον· οί ὑπῆρέται ἐ-
μιμοῦντο τους κυρίους των, και τὸ μαγειρεῖον εἶ-
χε και ἐκεῖνο τὰ Κρόνιά του ὡς ἡ ἀρχαία Ῥώ-
μη και ἐτι πρὸς, ἐν συντόμῳ μετὰ τινος μῆνας
ἡ οἰκία κατήντησεν ὅλως ἀνεπίδεκτος ἐνοικησεως,
και ὁ Ιωσήφ, ἀφοῦ πολλακις ἐδοκίμασε, και πάν-
τοτε εις μάτην, να φέρῃ τους ἀδελφούς του εις κα-

λῆτερον δρόμον, ἐστοχάσθη σπουδαίως να ἀποσυρθῆ
ἀπ' ἐκείνης της κολάσεως, και να ὑπάγῃ να ζῆσῃ
μόνος εις τὸ πλησιόχωρον χωρίον. Πρὶν ὅμως ἀπο-
φασίσῃ να λάβῃ μέτρον ὅπερ θὰ ἠτίμαζε τους ἀ-
δελφούς του και θὰ ἐσυρεν ἀπ' αὐτῶν την περιφρό-
νησιν των τιμῶν ἀνθρώπων, ἠθέλησε να δοκιμάσῃ
και πάλιν διά τελευταίαν φορὰν και να προσπαθῆ-
σῃ να ἐμπνεύσῃ εις ἐκείνους τους ἀχρεῖους πλέον
ἐπαίνετὰ αἰσθήματα· ἐπομένως εὔρε κατά πρώτον
τὸν ἐφημέριον του Βιγνίκ, και συμβουλευθεῖς μετ'
αὐτοῦ περὶ των οἰκιακῶν του πληγῶν, ἐπέστρεψε
φέρων φάρμακον ὅπερ προέκειτο μόνον να προτεινῆ
και να κατορθώτῃ να διεγθῶσιν ἐκεῖναι αι ἀσθενού-
σαι ψυχαί.

Ἐδίστασεν ἐπὶ πολὺ· προέβλεπεν ὅποιον ἀντί-
στασιν ἐμελλε να ἀπαντήσῃ, ὅποιος ἀντιπαθείας θὰ
εἶχε να νικήσῃ· και ὅμως, αὐτῇ ἦν ἡ μόνη θεραπεία
εις τόσα δεινὰ, ἡ μόνη μένουσα ἐλπίς σωτηρίας δι'
ἐκείνους τους ἀποπλανημένους· ἀλλὰ πῶς να τους
κερδίσῃ; διά τίνος γοητείας να ὑποτάξῃ και να ἀ-
παλύη ἐκεῖνα να ἀνυπότακτα πνεύματα, ἐκεῖνας τὰς
ἐσκληρυμένας καρδίας; μίαν ἐσπέραν τέλος ἐστο-
χάσθη ὅτι ἐφθασεν ἡ πρόσφορος ὥρα· ἦν ἐσπέρα του
φθινοπώρου· ἐκάθηντο και οί τέσσαρες ἐμπροσθεν φλο-
γὸς λαμπρᾶς και χαροποιᾶς, ὁ Ιωσήφ, σιωπηλὸς και
σκεπτικὸς κατά την συνθήειαν· οί ἄλλοι τρεῖς ὄχροι,
πάσχοντες και ὀλίγον αἰσχυρόμενοι δι' ἀποτρόπαια ὄρ-
για ἄπερ εἶχον τελήσῃ την προτεραίαν· τους εἶχον
ἀνεγείρη ἡμίθανεῖς ἐκ της μέθης διά να τους φέ-
ρωσιν ἕκαστον εις την κλίνην του. καί, ἂν και εἶ-
χον στόμαχον ἰκανόν να χωνεύσῃ χάλυβα και μέ-
τωπον εἰθισμένον πρὸ πολλοῦ να μὴ ἐρυθρίῃ εἰμὴ
μόνον ἐκ της πυρώσεως της μέθης, ἠθάνοντο ἑαυ-
τούς διττῶς πάσχοντας, και ὅταν ὁ Ιωσήφ, ἐστρε-
φε πρὸς αὐτούς τὸ γλυκὺ και καθαρὸν βλέμμα του,
τὸ ἐρύθημα ἀνέβαιεν εις τὸ πρόσωπόν των· ὁ Ιω-
σήφ ὅστις τους παρετήρει ἀστοχάσθη λοιπόν, μετὰ
λόγου ἴσως, ὅτι αὐτῇ ἦν ἡ μόνη περίστασις να ρί-
ψκινδυνεύσῃ την πρότασιν του· διὸ και ἀφ' οὗ πα-
ρεκάλεσε τὸν Θεόν να τὸν ἐμπνεύσῃ και να τὸν ὑ-
ποστηρίξῃ, καθ' ἣν στιγμήν ὁ Χριστόφορος, ὁ Ιε-
ρώνυμος και ὁ Ιωάννης ἀπέσειον την στάκτην των
καποσυρίγκων των και ἠτοιμάζοντο να κατακλι-
θῶσι, τῇ 15 Ὀκτωβρίου του ἔτους 1818, κατά την
ἐνάτην ὥραν της ἐσπέρας ὁ Ιωσήφ ἠρχισε να ὀμιλῇ
και διά φωνῆς ἦν ἐπάσχησε να καταστήσῃ ἔντονον:

— Ἀδελφοί μου, εἶπε, ζῶμεν ἀθλίαν ζωὴν. ἀ-
θλίαν ἐνώπιον του Θεοῦ, ἀθλίαν ἐνώπιον των ἀν-
θρώπων. τί θὰ ἔλεγεν ἡ ἀγία μας μήτηρ, ἐάν ἦν
ἐτι ἐν μέσῳ ἡμῶν; πόσον ἐπεται να λυπηταί, ὁ-
σακίς ἀπὸ του ὕψους του οὐρανοῦ καταβιβάξῃ τους
ὀφθαλμούς της ἐπὶ των υἱῶν της!

Εἰς αὐτὸ τὸ προοίμιον ἐμειναν ἐκεῖνοι ἐνεοί και
κατησχυμένοι, διότι, ἐν μέσῳ των ἀποπλανήσεων
των ἐσῶζον πρὸς την μνήμην της μητρός των αἰ-
σθημα βαθύ ἀγάπης και εὐλαβείας. ὁ Ιωάννης ἠθέ-
λησε να ἀπαντήσῃ διά τίνος ἀσεβείας, ἀλλ' ὁ Χρι-
στόφορος τὸν προσέλαβε και εἶπε πρὸς αὐτὸν ἀποτόμως·

— 'Ιωάννη, σέβασθ' την μητέρα' εκείνη η κρείττων ημών.

— 'Αδελφοί μου, επανέλαβεν ο 'Ιωσήφ μετά μεγαλύτερου θάρρους, διά τῶν πράξεών μας κυρίως πρέπει νά τιμῶμεν τὴν μνήμην τῆς. Αἱ! ἂν ὁ Θεὸς μᾶς τὴν ἀπέδιδε, θὰ εἶδον ἐκείνη βλέπουσά μας, νά γνωρίσῃ ἐκεῖνα τὰ τέκνα ἃ εἶχεν ἀναθρέψῃ εἰς τὴν αὐστηρὰν ἐκπλήρωσιν ὄλων τῶν χρεῶν τῆς πτωχείας; 'Ιερώνυμε εἶσαι σὺ; θὰ εἶλεγε δι' ἐκείνης τῆς γλυκειᾶς φωνῆς ἧς ἡ ἁρμονία ἀντηγεῖ ἐτι εἰς τὰς καρδίας μας; εἶσαι σὺ, φίλτατέ μου Χριστόφορε; εἶσαι σὺ, 'Ιωάννη, πρωτότοκέ μου, τὸ τέκνον τῆς προτιμήσεώς μου; ὁ πρῶτος καρπὸς ἐξ οὗ ἐσκίρτησαν τὰ σπλάγχνα μου; σεῖς εἶσθε οἱ τέσσαρες υἱοί μου οὓς εὕρισκον εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, ἐκεῖνοι οἵτινες υπέσχοντο νά ἀυξήθωσι διὰ νά ἦναι μίαν ἡμέραν τὸ καύχημα καὶ ἡ παρηγορία τοῦ γῆρατός μου;

Ο 'Ιωάννης ἐδάγκασε τὸν πυρρότριχα μύστακά του. ὁ 'Ιερώνυμος καὶ ὁ Χριστόφορος ἀπέστρεψαν τὸ πρόσωπον διὰ νά ἀπομάξωσι τοὺς ὀφθαλμούς των διὰ τοῦ ὀπισθεν τῆς χειρὸς των· εἶχον ἐκεῖνοι καὶ τι καλὸν προσέτι δὲ καὶ ὁ στόμαχος των ὡς συνηθάνετο ἐτι τὴν κραϊπάλην τῆς προτραϊίας τοὺς διέθετε θαυμασίως εἰς συμπάθειαν καὶ εἰς μεταμέλειαν. Αἱ ἐπιούσαι τῶν ὀργίων ἐγέννησαν συνήθως ἀναχωρητάς.

— Εἶναι ἀληθές, εἶπεν ὁ Χριστόφορος, ζῶμεν ὡς ἀγύρται· αὐτὸς ὁ ἐπαίτης 'Ιωάννης μᾶς ἐμόλυνε διὰ τῶν ἔξεων τοῦ στρατιωτικοῦ βίου του.

— Ὑπομονή! ἀνέκραξεν ὁ 'Ιωάννης· εἰς τὸν στρατὸν ἡμεῖθα ὀνομαστοί, ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ἐγὼ διὰ τὴν ἐγκράτειάν μας. ὁ 'Ιερώνυμος καὶ ὁ Χριστόφορος μᾶς ἐνεκέντρησαν τὰ ἀχρεῖα ἧθη τῆς ναυτικῆς τῶν ζωῆς.

— Ἰδοὺ λοιπὸν, ἀδελφοί μου, ἀνέκραξεν ὁ 'Ιωσήφ διακόπτων αὐτοὺς, ἰδοὺ εἰς τί κεντητήσαμεν! εἰς τὸ νά κατηγοροῦμεθα μεταξύ μας διὰ τὰ ἐλαττώματά μας καὶ τὰς ἀταξίας μας· ἦν ποτε καιρὸς καθ' ὃν ἐζῶμεν ἠνωμένοι, ἄνευ λογομαχιῶν καὶ διχονοιῶν, ἀπλοὶ καὶ εὐχαριστήσιμοι ὡς καλὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ· ἡμεῖθα πτωχοὶ τότε, ἀλλ' ἡ ἐργασία ἐπλήρου τὰς ἡμέρας μας, καὶ πᾶσαν νύκτα ἀπεκοιμώμεθα ἐν τῇ χαρᾷ τῆς ψυχῆς μας καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ τῆς συνειδήσεώς μας.

Ἐμφυχωθεὶς ἐκ τῆς σιωπῆς τῆς ὀμνήσεως ὁ 'Ιωσήφ ἐξέθεσεν εἰκόνα ἐνεργητικῆν καὶ πιστὴν τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως εἰς ἣν εὕρισκετο τὸ Κοστ-Δὸρ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς οἰκογενείας. ἐμέτρησε τὴν ἀβυσσὸν εἰς ἣν εἶχον καταπέσῃ οἱ ἀδελφοὶ του. ἀνέπτρεξε τὸ περιμένον αὐτοὺς μέλλον, ἂν ἐπιμείνωσιν εἰς τὰς ἀποπλανήσεις των· προεῖπεν εἰς αὐτοὺς τὸ αἶσχος, καὶ τὸν ἀφανισμόν τῆς οἰκίας των, καὶ ἐξεφράζετο εἰς ταῦτα πάντα μετὰ θλιβερᾶς ποιότησεως. ὁ Χριστόφορος καὶ ὁ 'Ιερώνυμος τὸν ἤκουον μετὰ ταπεινότητος. ὁ 'Ιωάννης, οὐδὲ αὐτὸς ἐπάσχε πλέον νά κρύψῃ τὴν συγκίνησίν του. καὶ οἱ τρεῖς διέκρινον ἤδη μετὰ τρόμου εἰς ὅποιον βαθμὸν

καταπτώσεως εἶχον καταντήσῃ. Ὅταν εἶδον ἑαυτὸν κύριον τοῦ ἀκρατηρίου του, ἅμα ἐνόησεν ὅτι ἐκράτει ἐκείνους τοὺς τρεῖς ἀνθρώπους ὡς τρεῖς κόκκους ἄμμου ἐντὸς τῆς χειρὸς του, ὁ 'Ιωσήφ προέβη θερμολαλεώτερον καὶ ἀσφαλιότερον πρὸς τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τῆς δημηγορίας του.

— 'Αδελφοί μου, ἐξηκολούθησε, δὲν ἐπέταμεν τὸσον κάτω ὥστε νά μὴ δυνάμεθα νά ἀνεγερθῶμεν. καὶ ἐπειτα δὲν ὑπάρχουσιν ἄβυσσοι ἄρ' ὧν ἡ χεὶρ τοῦ Κυρίου νά μὴ δύναται νά ἀνελεύσῃ τοὺς δυστυχεῖς τοὺς τείνοντας πρὸς ἐκείνους τὰς ἱκετικὰς χεῖρας των.

— Τί θέλεις νά γίνωμεν; εἶπεν ὁ Χριστόφορος μετὰ θλίψεως· εἰς μάτην θὰ τείνωμεν τὰς χεῖρας μας. ἡμεῖς δὲν εἴμεθα σοφοὶ καθὼς σὺ· ἡ ἀνία μᾶς καταδιβρῶσκει καὶ μᾶς θανατώνει.

— Δὲν εἶμαι σοφός, Χριστόφορε, καὶ πολλάκις ἐδοκίμασα τὰς προσβολὰς τοῦ πάθους ὅπερ σὰς τῆνει καὶ σὰς καταναλίσκει. Ἐσκεφθῆν ὠρίμως, ἀδελφοί μου, τὸ ὅπερ μᾶς θανατώνει, ἀδελφοί μου, εἶναι ἡ ἄλλειψις καθήκοντος σπουδαίου προσηλόντος τὸν ἀνθρώπον εἰς τὴν ὑπαρξίν, εἶναι ὁ ἐγωῖσμός, ἡ μόνωσις, εἶναι ἐν ἐνὶ λόγῳ τὸ ὅτι δὲν εἴμεθα οἰκογένεια, ἡ οἰκογένεια εἶναι ὡς δένδρον αἰώνιον καὶ ἱερὸν οὗ ὁ κορμὸς τρέχει τοὺς κλάδους, οὗ οἱ κλάδοι μεταδίδουσι καὶ οὗτοι τὴν ζωὴν εἰς νέους βλαστοὺς διωρισμένους καὶ τούτους εἰς τὸ νά ἀποδώσωσι βραδύτερον τὸν ὄν ἐλαβὸν γυμὸν· ἡμεῖς δὲ εἴμεθα κλάδοι μόνον ἀπεσπατμένοι τοῦ στελέχους των, ἄνευ ῥίζῶν κατα τὸ παρελθόν, ἄνευ βλαστῶν διὰ τὸ μέλλον. εἰς οὐδὲν ἀνήκομεν καὶ οὐδὲν ἀνήκει εἰς ἡμᾶς. ζῶμεν μόνον δι' ἡμῶν καὶ δι' ἡμᾶς· κακὴ ζωὴ ἧς δοκιμάζομεν τὴν ποιήν. εἶπατε, φίλοι μου, εἶπατε ἂν κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀηδίας καὶ τῆς ἀπειθήσεως δὲν ὠνευρεῖσθε ποτὲ οἰκιακὴν τινα κατάστασιν ἡσυχότεραν καὶ τιμιωτέραν. εἶπατε, ἀδελφοί μου, ἂν κατὰ τὴν μέθην αὐτὴν τῶν ἡδονῶν σας δὲν ἐπιθυμήσῃτε ἡμέρας καθρωτέρας, εἰς εὐδαιμονίας ἐντελειτέρας. Ἐνθυμήθητι, Χριστόφορε, καὶ σὺ ἐτι ἐνθυμήθητι, 'Ιερώνυμε, τὸν καιρὸν καθ' ὃν ὁ νέος ἀδελφός μας ἐπλήρου εὐθυμίας τὰς καρδίας μας· διὰ τὴν ηλικίαν του καὶ διὰ τὴν ἀδυναμίαν του ἦν μᾶλλον τέκνον μας παρὰ ἀδελφός μας. ἐνθυμήθητε ὅποιαν τέρψιν διέχεε περί ἡμᾶς καὶ διὰ τίνος χάριτος ἐχαροποιεῖ τὴν οἰκίαν μας. ἀκούετε ἐτι τοὺς φαιδρούς ἤχους τῆς περιχαρούς φωνῆς του, βλέπετε ἐτι τὸ μειδιῶν του στόμα καὶ τὰς μικρὰς θωπευτικὰς χεῖρας του· πῶς εὐρηστοῦμεθα τὸ ἐπέρας νά τὸν κοιμίζωμεν ἐπὶ τῶν γονάτων μας! πῶς ἐφιλονεικοῦσαμεν μεταξύ μας τὰ θωπεύματά του καὶ τὰ φιλήματα τῆς ξανθῆς κεφαλῆς του! πῶς ὁ 'Ιωάννης θὰ ἠγάπα νά τὸν κρεμά εἰς τὸν πρᾶγῳλόν του, καὶ νά αἰσθάνεται τοὺς μικροὺς του βροδίνους δακτύλους νά ἐλκωσι τοὺς μακροὺς του μύστακας.

— Πρὸς τί, εἶπεν ὁ Χριστόφορος, νά ἀνακινῶμεν αὐτὰς τὰς ἀναμνήσεις; ὁ Ὑβέρτος ἀπέθανε ἡ θάλαττα ἤτις τὸν ἐλαβε δὲν θὰ μᾶς τὸν ἀποδώσῃ.

— Ὁ θεὸς δύναται νά μᾶς τὸν ἀποδώσῃ, ἀδελφοί μου! ἀνέκραξεν ὁ 'Ιωσήφ· ποσάκις δὲν εἶδον εἰς τὰ

ὄνειρά μου γυναῖκα σώφρονα καθήμενη εἰς τὴν ἐστίαν μας! ὅστις ἐξ ἡμῶν τὴν εἶχεν ἐκλήξῃ τὴν ἀπεκαλεῖ διὰ τοῦ καλοῦ ὀνόματος τῆς συζύγου· οἱ ἄλλοι τρεῖς μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης τῇ εἶδον τὸ γλυκὺ ὄνομα τῆς ἀδελφῆς· εἰτήρχετο ἐκείνη σοβαρὰ καὶ γαληνιαία, συνουδιωμένη ὑπὸ τῆς εὐσεβοῦς θεραπείας τῶν οἰκιακῶν ἀρετῶν· ἡ εὐδαιμονία εἰσέρχεται μετ' αὐτῆς· εἶχε συγχρόνως τὴν διευθύνουσαν φρόνησιν, τὴν ἐμφυχοῦσαν ἀγαθότητα, τὸν πείθοντα λόγον, τὴν πληροποροῦσαν χάριν. ἡ παρουσία τῆς μόνῃ καθωραῖζε τὴν κατοικίαν μας· εἰς τὴν φωνὴν τῆς τὰ πάθη ἐπραύνοντο. ἀνεκάλει τὴν τάξιν καὶ συνέσφιγγε τὸν δεσμόν τῶν ψυχῶν μας· ὄνειρον τερπνόν! μετ' ὀλίγον βρέφη ξανθὰ συνεθλίβοντο περίξ τῆς ἐστίας, καὶ ἡ μήτηρ μας, ἄγγελος τοῦ οὐρανοῦ, εὐλόγει τὸν ἐπίγειον ἄγγελον τὸν παρέχοντα εἰς ἡμᾶς ὅλας αὐτά· τὰς μακαριότητας.

Ὁ 'Ιωσήφ ὠρμήθη ἐντεῦθεν διὰ νά δείξῃ ὑπὸ τὴν ποιητικὴν καὶ τὴν πραγματικὴν φάσιν των ὅλα τὰ σωτήρια ἀποτελέσματα μιᾶς συζύγου εἰς τὸ Κοστ-Δὸρ. μετεχειρίσθη ὅλα τὰ χαρίσματα τῆς πειθοῦς ὅσα εἶχε λάβῃ παρὰ τοῦ οὐρανοῦ, διὰ νά ἀποδείξῃ εἰς τοὺς ἀδελφούς του πόσον ἦν ἐπανάγκης εἰς ἐκείνων, ὁ 'Ιωάννης, ὁ Χριστόφορος ἢ ὁ 'Ιερώνυμος νά νυμφευθῇ, διότι ὁ 'Ιωσήφ ἐξῆρει σιωπηλῶς ἑαυτὸν. σωφρονέστερος τοῦ σώφρονος ὁμωνύμου του τῶν ἱερογραφικῶν χρόνων, οὐδέποτε προσέβλεψεν εἰς ἄλλην γυναῖκα πλὴν τῆς μητρὸς του, καὶ αἱ κλίσεις του, ἡ εὐσθεῖά του, ἡ ἀκρα νεότης του, τὸ λεπτόν τῆς ὑγείας του, ὁ δειλὸς καὶ πεφοβισμένος χαρακτήρ του τὸν ἀπῆλλαττον τόσον φυσικῶς τοῦ νά παρασταθῇ εἰς τὸ ὅπερ προεῖπεν εἰς τοὺς ἀδελφούς του στάδιον, ὥστε οὐτε ἐστοχάσθη νά ἀποποιηθῇ ἢ νά ἐξηγηθῇ περὶ τούτου.

Οἱ λόγοι τοῦ 'Ιωσήφ παρόστησαν ἐνώπιον τῶν τριῶν ἀδελφῶν σειρὰν ὀλων ἰδεῶν ἃς οὐδὲ εἶχον ὑποπτεύσῃ ἔως τότε· ἐκ φύσεως εἶχον πόσον ὀλίγην κλίσιν πρὸς τὴν νυμφευσίν, ὥστε οὐδὲ ἐσυλλογίσθησαν ποτὲ περὶ τούτου· ἐκ τῆς ἐκπληξέως των εὐδύνατο εὐλόγως νά εἰκασθῇ ὅτι μέχρι ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἠγνόουν ἐκεῖνοι τὴν ὑπαρξίν τοῦ θεοῦ Ὑμεναίου, καὶ ὅτι τότε κατὰ πρῶτον παρίστατο εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἐκπληξέως μετέβησαν εἰς τὴν σκέψιν· τὰ ποιητικὰ ἐπιχειρήματα ἃπερ ὁ 'Ιωσήφ ἀνέπτυξε πρὸς ὑποστήριξιν τῆς προτάσεώς του δὲν εἶχον κινήσῃ τοὺς τρεῖς ἐκείνους ἀνθρώπους, ἀλλ' ἡ ἐποψὶς τῶν πραγματικῶν καὶ θετικῶν ὠφελειῶν τοὺς κατέσχευεν εὐθὺς κατὰ πρῶτον. ἦσαν κατὰ ἀληθειαν ἐκεῖνοι βεβαρυμένοι καὶ ὀλίγον μάλιστα καὶ καθρησχυμένοι διὰ τὸν ὄν διήγον βίον· ἐκατηγοροῦντο δι' αὐτὸν ἀμοιβαίως καὶ ἐπεθύμουν νά ἐξέλθωσιν ἀπ' αὐτοῦ· διὸ καὶ ἡ δημηγορία τοῦ νέου ἀδελφοῦ των διήγγειρεν ἐν αὐτοῖς πλοῖνας συμπάθειας τῶν ὧν εὐλόγως περιεμένοντο. ὁ Χριστόφορος καὶ ὁ 'Ιερώνυμος ἐστοχάσθησαν ὅτι ἡ παρουσία μιᾶς γυναίκος εἰς τὴν οἰκίαν θὰ ἐπέβαλλε σέβας εἰς τὸν 'Ιωάννην· ὁ 'Ιωάννης πάλιν ἐνόμισεν ὅτι μία σύζυγος εἰς τὸ Κοστ-Δὸρ θὰ ἐχάλινε βεβαίως τὰς παρεκτροπὰς τοῦ Χριστοφόρου καὶ τοῦ 'Ιερωνύμου· ὁ δὲ 'Ιωσήφ ὅς περιέμενε νά ἀπαντήσῃ σφοδρὰν ἀντίστασιν ἐξε-

πλάγη βλέπων πόσον εὐχαρίστως ἐδέχοντο τὴν πρῶτασίαν του.

Πρῶτος ὠμίλησεν ὁ λοχίας.

— Ὁ 'Ιωσήφ ἔχει δίκαιον, εἶπεν· εἶναι βεβαίον ὅτι ἂν εἰς ἐξ ἡμῶν ἐλάμβανε μίαν γυναῖκα εἰκοδέσποιαν γνωρίζουσαν τὴν ἐσωτερικὴν οἰκονομίαν, τὰ πράγματά μας δὲν θὰ προέβαινον ἐκ τούτου ἐπὶ τὸ χειρὸν· οἱ ὑπηρεταί μας κατέστισαν τὸ Κοστ-Δὸρ λησθηριον· μᾶς κλέπτουν ὡς εἰς γωνίαν δάσους.

— Ἐκτὸς τούτου, ἐπρόσθεσεν ὁ 'Ιωάννης, ὅταν φθάσωμεν εἰς γῆρας καὶ εἰς ἀσθένειαν, δὲν θὰ δυσσαρεστοῦμεθα εὕρισκοντες εἰς τὸ προκεφαλαίον μας μίαν καλὴν μητέρα ἧτις νά μᾶς ἐπισκέπτεται καὶ νά βράξῃ τὸ ἱατρικόν μας.

— Καὶ ἐπειτα, ἀνέκραξεν ὁ Χριστόφορος, νόστιμον θὰ ἦναι νά βλέπωμεν μίαν γυναῖκα νά πρέχῃ ἐπάνω καὶ κάτω ὡτὰν ποντικὸς εἰς τὴν οἰκίαν· μετὰ ταῦτα θὰ ἔλθουν τὰ μικρὰ· κατὰ φωνάζουν, κότι γελοῦν, κατὰ κλαίουν καὶ, καθὼς λέγει ὁ 'Ιωσήφ, μᾶς διασκεδάζουν πάντοτε ὀλίγον.

— Πρόσθε, εἶπεν ὁ 'Ιωάννης, ὅτι ἂν δὲν ἀπεκτῆσωμεν κληρονόμον, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου ἐπιζήσαντος ἡ κατάστασις μας ἐπιστρέφει εἰς τὸ δημόσιον.

— Ναι, εἶναι ἀληθές! ἀνέκραξαν συγχρόνως ὁ Χριστόφορος καὶ ὁ 'Ιερώνυμος μετὰ τίνος ἐκπληξέως.

— Βεβαίως, επανέλαβεν ὁ 'Ιωάννης, αὐτὸς ὁ μικρός 'Ιωσήφ συνέλαβεν ἐξαιρετὸν ἰδέαν· ἄλλως τε μία γυνὴ εἰς τὴν οἰκίαν χρησιμεύει πάντοτε κατὰ τι' ὑπάγει, ἐργεταί, ἐπαγρυπνεῖ εἰς ὅλα.

— Ἐπιδιορθώνει τὰς ἀθόνας, εἶπεν ὁ Χριστόφορος. — Καὶ δίδει κληρονόμους, ἐπρόσθεσεν ὁ 'Ιερώνυμος, τριῶν τὰς χεῖρας του.

— Ἀπόρασις; ἐκραξεν ὁ λοχίας.

— Ἀπόρασις! ἀπεκρίθησαν οἱ δύο ναυτικοί.

Τότε ὁ 'Ιωάννης ἠγέρθη δι' ἐπισημοῦ τρόπου καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν 'Ιωσήφ, ὅστις ἐθριάμβευεν ἐν σιωπῇ καὶ ἐροεῖτο μόνον μήπως οἱ ἀδελφοὶ του θελήσουν νά νυμφευθῶν καὶ οἱ τρεῖς.

— Τὸ πρᾶγμα εἶνε ἀποφασισμένον, εἶπε πρὸς αὐτὸν· πρέπει νά νυμφευθῆς μετὰ ἐνα' μῆνα.

— Σοὶ δίδω τὴν συγκατάθεσίν μου, εἶπεν ὁ Χριστόφορος.

— Καὶ ἐγὼ, εἶπεν ὁ 'Ιερώνυμος, τὴν εὐχὴν μου.

Εἰς τούτους τοὺς λόγους, ὁ 'Ιωσήφ ἔγινεν ὠχρὸς ὡς ὁ θάνατος· ἠθέλησε νά ἀντιτείνῃ, ἀλλ' ἡ ἐσπέρα ἦν προχωρημένη· οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ διέλυσαν ἀποτόμως τὴν συνεδρίασιν καὶ ἀπεσύρθησαν ἕκαστος εἰς τὸ δωμάτιόν του, καταλιπόντες τὸν 'Ιωσήφ ὑπὸ τὸν κεραυνὸν ὃν αὐτὸς ὁ ἴδιος εἴλκυσε ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του.

Ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας οἱ τρεῖς Λεγὸφ δὲν ἀφῆκαν εἰς τὸν 'Ιωσήφ οὐδὲ στιγμὴν ἀνέσεως. μάτην προεταίε τὰς κλίσεις του, τὰς ἐξέτι του, τὴν φυσικὴν του δειλίαν, τὰς πρὸς τὸν θεὸν περὶ ἀγνόητος εὐχὰς του, τὴν λεπτὴν ὑγίαν του, τὴν ἀσθενῆ κρίσιν του, ὁ Χριστόφορος, ὁ 'Ιερώνυμος καὶ ὁ 'Ιωάννης ἐπρόσθεν ἀσπλαγχοί. ἄρ' οὐ τὸν κατεκέντησαν καὶ τὸν περιή-

ταῦτα φαίνονται ἡμῖν παράδοξα, ἀλλὰ τὰ ἐξῆς εἶναι εἴτι παραδοξότερα. Εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ κόραι ἐγυμνάζοντο δημοσίᾳ, σχεδόν, ὀλόγουμοι· καὶ τοῦτο, κατὰ τὸν Πλούταρχον, διὰ τὴν παράγεται εἰς τὰς καρδίας τῶν νέων, ἀπὸ τῆς θέας ταύτης, ἡ ἐπιθυμία τοῦ γάμου. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι διὰ τῶν ἀνεμῶν ἐκείνων γυμνασμάτων, ἐπνίγετο εἰς τὴν καρδίαν τῆς γυναίκος πᾶν αἰσθημα αἰδοῦς καὶ συστολῆς καὶ ἐξηραίνετο ἡ καθαρωτέρα πηγὴ τῶν ἀρετῶν, ὅσαι κοσμοῦσι μὲν τὸ φύλον ἐκεῖνο, ἀποτελοῦσι δὲ τὴν κυριωτέραν βᾶσιν τῆς οἰκιακῆς εὐτυχίας. Τὸ δὲ χεῖριστον, ὁ Λυκούργος δὲν ἠθέλησεν ὥστε οἱ συμπολιταὶ αὐτοῦ, διὰ μειρακιώδους ζηλοτυπίας, νὰ ἔχωσι τὴν παράλογον ἀξίωσιν τοῦ νὰ ἦναι ἕκαστος μόνος κύριος τῆς συζύγου αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπέβαλεν εἰς αὐτοὺς τὸ καθῆκον τοῦ νὰ συμμερίζονται τὴν εὐτυχίαν ταύτην μετ' ἄλλων κλπ. κλπ. Καὶ ἐπειτα ὑπάρχουσι συγγραφεῖς, οἵτινες, ἀποθαυμάζοντες τὰς λαμπρὰς ἐκείνας ἀρχὰς τοῦ νομοθέτου τῆς Σπάρτης, μετὰ χαριεστᾶτην τῶν ἀρετέων προσθέτουσιν, ὅτι, χάρις εἰς τοὺς θεοὺς τούτους νόμους, μοιχεῖα οὐδέποτε ἤκούσθη εἰς Σπάρτην· τοῦτο ἠθέλην εἶσθαι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ νὰ εἴρη τις, ὅτι εἰς συμμορίαν ληστῶν δὲν ὑπάρχει οὐδὲ εἰς κλέπτῆς.

Τὰ πράγματα ἐδικαίωσαν πληρέστατα τὴν γνώμην τὴν ὁποίαν πᾶς φρόνιμος ἄνθρωπος ἐπρεπεῖν ἀναγκαιῶς νὰ σχηματίσῃ περὶ τοιούτων θεσμῶν. Ὁ Ἀριστοτέλης ἀποφαινεται ῥητῶς, ὅτι αἱ Σπαρτιάτιδες ὑπερέβαλον ἀπάσας τὰς λοιπὰς Ἑλληνίδας κατὰ τὴν κακοήθειαν καὶ τὴν κενοδοξίαν, καὶ ἀποδίδει εὐκρινέστατα τὰ ἀτοπήματα ταῦτα εἰς τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου. Αὐτὸς ὁ Πλούταρχος, ἂν καὶ μετριώτερον ἐκφραζόμενος, δίδει ὅμως σαφῶς νὰ ὑπονοήσωμεν, ὅτι, εἰς τὸ μετέπειτα, αἱ κυριαί τῆς Σπάρτης δὲν περιέμενον πλέον τὴν συνάνασιν τῶν συζύγων αὐτῶν διὰ τὴν ὑπηρετήσασθαι τὴν πατρίδα, παρέχουσαι αὐτῇ υἰοὺς ὑγειεστέρους καὶ βραβυμαλεωτέρους τῶν, ὅσους ἠδύνατο νὰ ἐλπίσασιν ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἀνδρα, ὥστε ἄπορον δὲν εἶναι, ὅτι τὸ τοῦ γυναικονόμου ἀξίωμα δὲν ἐξεπλήρωσεν ἐν Σπάρτῃ τὴν ἀπὸ αὐτοῦ προσδοκωμένην ὠφέλειαν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασεύς. Ἀλλὰ ποία δὲν ἦτο ἡ κατὰ τοῦτο φοβερὰ διαφθορὰ τῆς κοινῆς γνώμης εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, ἐν ἣ ἠλέπομεν τὰς γυναῖκας ἐπὶ τοσοῦτον προελθούσας ἀναισχυρίας, ὥστε, διὰ κραυγῶν ἐπανειλημμένων καὶ διὰ λέξεων τὰς ὁποίας δὲν ἠθελε προφέρει σήμερον ὁ ἀθλιώτερος τῶν ἀνθρώπων, νὰ ἐμψυχῶσι εἰς τὴν κακούργειαν αὐτοῦ τὸν Ἀκρότατον, τὸν ἀποπλανήσαντα τὴν τοῦ Κλεωνόμου σύζυγον Χελιδωνίδα, ἀρκεῖ μόνον νὰ ποιῆσῃ τῇ Σπάρτῃ παιδὰς ἀγαθοῦ! Καὶ εἶχε λοιπὸν δίκαιον ὁ Εὐριπίδης ὅταν ἔγραφεν, ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ διαμεῖνῃ σῶφρων, καὶ αἱ ἠθέλεν, ἢ νέα κόρη, ἢ τις ὦφιλε νὰ καλαίῃ σχεδὸν γυμνή, ἐν τοῖς γυμνασίοις, μετὰ τῶν νέων, καὶ ὅτι παράδοξον δὲν ἦτο νὰ μὴν ὑπάρχῃ εἰς τὴν Σπάρτην οὐδεμίαν ἐνάρετος γυνή.

Οὐδ' ἂν, εἰ βάλοιτό τις, Σῶφρων γένοιτο Σπαρτιατῶν κόρη, Αἰ ζῆν νέουσι, ἐξερημοῦσαι δόμους, Γυμνοῖσι μηροῖς καὶ πέπλοις ἀνειμένους, Δρόμους παλαιστροῦ τ', οὐκ ἀνασχετοὺς ἐμοί, Κοινὰς ἔχουσι. Κατὰ θαυμάζειν χρεῶν, Εἰ μὴ γυναῖκας σῶφρονας παιδεύετε;

Τὸ πιθανὸν μάλιστα εἶναι, ὅτι πᾶσαι αἱ ἐρῆβοι τῆς Σπάρτης κόραι ἠδύνατο νὰ ἐπαναλάβωσι τὴν ἀπόκρισιν τὴν ὁποίαν ἐδωκέ ποτε μία ἐξ αὐτῶν, ἐρωτηθεῖσα, εἰ ἀνδρὶ προσελήλυθεν. Οὐκ ἐγὼ, εἶπεν, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ ἐμοί.

Ἡ διγαμία ἐμεινεν ἄγνωστος ἐν γένει εἰς τὴν Ἑλλάδα μέχρι τῶν χρόνων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐκτοτε δὲ δὲν φαίνεται ἐπικρατήσασα εἰμὴ παρά τοῖς βασιλεῦσι τῆς Μακεδονίας καὶ τῶν ἄλλων ἐπικρατειῶν ὅσαι προέκυψαν ἀπὸ τοῦ διαμελισμοῦ τοῦ κράτους τοῦ Ἀλεξάνδρου. Εἰς τὴν Σπάρτην, μόνος ὁ Ἀναξανδρίδας ἐλαβε δύο γυναῖκας, διότι μὴ θέλων νὰ διαλευχθῇ ἐκείνην τὴν ὁποίαν εἶχεν ἤδη, ὡς ἐπεθύμουν οἱ ἔφοροι, συνωμολόγησε καὶ ἕτερον γάμον, διατηρῶν οὕτω, κατὰ τὴν ἐκφρασιν τοῦ Ἡροδότου, δύο οἰκίας συγχρόνως. Ὁ Διονύσιος ὁ τύραννος ἐλαβε δύο γυναῖκας, δι' ὃν λόγον κατέθλιψε τὴν πατρίδα αὐτοῦ καὶ ἔσφαξε τοὺς συμπολίτας, διότι, δηλαδὴ, ἔθεσε τὴν αὐτογνωμίαν αὐτοῦ θέλησιν ὑπερῶν τῶν νόμων. Τὰ δὲ λεγόμενα περὶ τῆς διγαμίας τοῦ Σωκράτους δὲν εἶναι παντάπασιν πίστεως ἄξια· εἰμποροῦμεν μάλιστα νὰ θεωρώμεν, ὅτι καὶ ὁ νόμος δυνάμει τοῦ ὁποίου, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Εὐριπίδου, οὐδέποτε ὑπῆρξε. Καὶ αἱ δύο σύζυγοι, τὰς ὁποίας ἔσχε διήβην συγχρόνως ὁ Εὐριπίδης, διεδέχθησαν ἀπλῶς ἢ μίαν τὴν ἄλλην, μετὰ τὸν τῆς πρώτης θάνατον.

Ἐν Μακεδονίᾳ ὁμοίως, οἱ βασιλεῖς τοῦλάχιστον, παρ' οἷς οὐδὲ ἡ διγαμία ἦτο ἤδη ἄγνωστος, παρεδέχθησαν καὶ αὐτὴν τὴν πολυγαμίαν τῶν βαρβάρων, μάλιστα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ὁ Δικαιάρχος λέγει, ὅτι ὁ Φίλιππος ἐλάμβανεν ἀνά μιαν γυναῖκα κατὰ πάντα νέον ὑπ' αὐτοῦ ἐπιχειρούμενον πόλεμον· ἀριθμεῖ δὲ ἑκατὸς αὐτῶν, μνημονιῶν καὶ τῆς ἀντιζηλίας τῆς Κλεοπάτρας καὶ τῆς Ὀλυμπιάδος, καὶ τῶν ταραχῶν ὅσαι ἐκ ταύτων προέκυψαν. Ὁ Ἀντίπατρος εἶχε δύο γυναῖκας. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ὑπερέβαλε τὸν ἀριθμὸν τοῦτον, ὡς καὶ ὁ πατὴρ του, ὅπερ ἐξηγεῖται εὐκόλως διὰ τῆς ἐπιθυμίας ἣν εἶχε νὰ παγιώσῃ τὸ κατὰ τὴν Ἀσίαν κράτος αὐτοῦ, μιμούμενος τὰ ἦθη τῶν βαρβάρων. Ὁ Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς ἐμιμήθη τὸ παράδειγμα του, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ ἀκραιψίας, ὡς φαίνεται, ἢ ἐνεκα λόγων πολιτικῶν· τὸ αὐτὸ δὲ ἐπραξαν καὶ ὁ Λυσίμαχος, καὶ ὁ Πτολεμαῖος, καὶ ὁ Πύρρος.

Ἐπὶ πᾶσιν, εἶναι γνωστὸν, ὅτι, εἰς τὰς Ἀθήνας τοῦλάχιστον, ὁ μετὰ ἀδελφῆς μὴ ὁμομητρίου γάμος ἦτο ἐπιτετραμμένος· τὸ παράδειγμα τοῦ Κίμωνος, ὅστις ἐλαβε σύζυγον τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Ἑλπινίην, ἀποδεικνύει τοῦτο, τὸ δὲ παρὰ τοῦ Ἀνδοκίδου λεγόμενον, ὅτι ὁ Κίμων ἐξωρίσθη ἐνεκα δι-

θεν τῆς σχέσεως ταύτης, εὐχερῶς ἀνατρέπεται ὑπὸ παντὸς τοῦ γινώσκοντος ἀπὰ τὸν Πλούταρχον καὶ τοὺς ἄλλους συγγραφεῖς, ὅτι ἡ μόνη αἰτία τῆς ἐξορίας ἐκείνης ἦτο ἡ τοῦ Περικλέους ἀμιλλα καὶ ζηλοτυπία. Ἐκτός δὲ τούτου, ἡ ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν παρίστην ἡμῖν καὶ ἕτερον ἀπαράλλακτον παράδειγμα, τὸν γάμον τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεμιστοκλέους Ἀρχεπτόλιος, μετὰ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Μνηριπτολέμης.

Ὁ Διονύσιος ὁ τύραννος παρεβίασε καὶ κατὰ τοῦτο, ὡς εἰς πολλὰ ἄλλα, τὸν νόμον, δοὺς εἰς τὸν υἱὸν του Διονύσιον τὴν θυγατέρα του Σωφροσύνην, εἰ καὶ ὁμομητρίον, οἱ δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου διάδοχοι, μάλιστα οἱ Πτολεμαῖοι, οὐ μόνον μετὰ ἀπέριων καλλοκῶν καὶ ἐταιρῶν συνέζων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδίας ἀδελφὰς συνεχέστατα ἐνυμφεύοντο.

Κ. Π.

ΟΛΟΙΠΟΡΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ.

ΠΕΡΙΕΡΓΑ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ.—ΑΓΓΕΛΙΑΙ.

Εἰς τὸ Λονδίνον, πόλιν πενήκοντα πόλεων ἑκτασίν καὶ τρεῖς σχεδὸν περιλαμβάνουσαν τὸν πληθυσμὸν τῆς Ἑλλάδος, ἀχανῆ ἀνθρώπων συναγωγὴν, ὑπ' ἀεναίου ὄργανου κινήσεως καὶ παραγωγῆς οἰστρηλατουμένην, ὁ εἰς παραγκωνίζεται ὑπὸ τῶν μυριάδων, καὶ ἡ ἀτομικὴ δραστηριότης μεγάλων γρήξει ἀγῶνων ὅπως ἀνακύβη εἰς φῶς καὶ ἐλύθη τὴν προτοχὴν. Εἰς τὸν βιομήχανον, ἀπ' οὗ παραγάγῃ τὸ προϊόν τῆς τέχνης του, μένει νὰ τὸ προαγάγῃ ἀκόμη μέχρι τῆς δημοσιότητος, καὶ τοῦτο εἶναι πολὺ δυσκολώτερον. Διὰ τοῦτο τὰ πάμπολλα καὶ ποικίλα εἶδη τῶν ἀγγελιῶν, ἅτινα εἰσὶν εἰς τῶν διακριτικωτέρων χαρακτήρων τοῦ βίου τοῦ Λονδίνου διὰ τὸν ξένον, ὅταν κατὰ πρῶτον εἶδῃ τὴν μεγαλόπολιν ταύτην.

Ὅταν εἰς τὸν πρῶτόν μου περίπατον διὰ τῶν ὁδῶν αὐτῆς, ἐν τῇ ὁδῷ τῇ λεγομένῃ τῆς Ὁξωνίας (Ὁξφόρντ-Στρεϊτ), ἄνθρωπος ἀπαντήσας με μοῖ προσέφερεν φυλλάδιον λαμπρῶς δεδεμένον εἰς ροδόχρουν μεταξωτόν, δὲν ἤξευρον πῶς νὰ τὸν εὐχαριστήσω διὰ τὴν φιλοφροσύνην του. Παρετήρησα ὅμως μετ' ὀλίγον ὅτι ἡ εὐγένεια αὐτῆ δὲν ἦτον ἀποκλειστικὴ πρὸς ἐμὲ, ἀλλ' ὅτι ὅμοια προσέφερε καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους τῶν διερχομένων, ὧν τινες οὐδ' ἐφρόντιζον κἂν νὰ τὰ λάβωσι. Τὸ φυλλάδιον ἐπεγράφετο Τὸ Νέον Θαύμα!!!, εἶχε δ' εἰς τὰς πρῶτας δύο σελίδας τὸν τὰς εἰκόνας τῆς βασιλείας καὶ τοῦ πρίγκιπος Ἀλβέρτου, εἰς ἄλλας τέσσαρας πληρῆς ἡμερολόγιον, καὶ ἡ ἑξομνητρηγοῦσα διὰ τῶν λέξεων: «Αὐτῆ εἶναι ἡ ἀγγελία τοῦ Ῥαπτικῶν καταστάματος τῶν Κυρίων Μωῦσῆος καὶ Σ. ἢν κατ' ἔτος περιμένει ὁ κομψὸς κόσμος τοῦ Λονδίνου μετ' ἴσης καὶ περισσοτέρας ἀνυπομονῆς ἀπ' ὅτι αἱ βουλευταὶ ἢ αἱ πατρίσιοι περιμένουσι τὸν Βασιλικὸν λόγον ἢ τὸν προῦπολογισμόν!» Εἶποντο δὲ μετὰ ταῦτα εἰς 17 σελίδας παντοῦ εἶδους στίχοι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον πιζοὶ καὶ παιδαριώδεις,

καὶ λογοπαίγνια, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἀσυρτή καὶ ἀνοῦσια, ἀναφερόμενα δὲ εἰς τὰς περισκελίδας, εἰς τοὺς ἐπενδύτας καὶ τὰ διάφορα προϊόντα τῆς βραπτικῆς. Τῶν φυλλάδιων τούτων, παρετήρησα μετὰ ταῦτα ὅτι πολλαὶ χιλιάδες διενέμονται δωρεάν καθὶ ἐκάστην εἰς τὰς ὁδοὺς τοῦ Λονδίνου. Τὴν ἐπαύριον μοῖ ἐδόθη κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον φύλλον χαρτίου, ἐπιγραφόμενον θησαυρὸς φιλοκαλίας!!! καὶ ἐμβλέψας, εὗρον πάλιν τὸν Μωῦσῆά μου καὶ Σ., καὶ μετὰ δέκα ἡμέρας διατριβῆς ἐν Λονδίῳ εἶχον συλλογὴν δὲν ἠξέυρω πόσων προγραμμάτων τῆς αὐτῆς οἰκίας, φερόντων τὰς ἐπιγραφὰς: Τὸ ἐγκαύχημα τοῦ Λονδίνου, ὁ Ναὸς τοῦ σαρμοῦ, ὁ Λεβιθαὶν τῆς βιομηχανίας, ὥστε μέχρι τέλους ἐκῶν ἄκων ἐγνώριζον ἐκ στήθους καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὴν κατοικίαν τοῦ βράπτου. Ἐκτός δ' αὐτῶν εἶχον συλλέξει κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅλην βιβλιοθήκην ἀγγελιῶν πιλοποιῶν, μυρεψῶν, ἐμβαδοποιῶν, καὶ ἄλλων βιομηχανῶν.

Ἀλλ' ἐκτός τῶν ἐνεργητικῶν οὕτως εἰπεῖν τούτων ἀγγελιῶν, αἵτινες εἰσβιάζονται εἰς τὴν γνώσιν τῶν διαβατῶν, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι, αἵ ἠθέλον ὀνομάσει παθητικὰς, αἵτινες ὅμως, διότι τοιοκολλῆτοι περιμένουσι τὸ βλέμμα, ὅπως συγκατανεύσαν στραφῆ πρὸς αὐτάς, δὲν ἐπιβάλλονται διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον εἰς τὴν προσοχὴν. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σύγκεινται αὐταὶ ἐκ σπιθαμιαίων ἢ καὶ πηχιαίων γραμμάτων παντὸς σχήματος καὶ παντὸς χρώματος, καὶ ἐπαναλαμβάνονται ἐπὶ πάσης γωνίας, εἰς πᾶσαν κενὴν ἑκτασίν τοίχου, ὥστε τὸ Λονδίνον ὀλόκληρον μοιάζει μὲν ἠνεωγμένον εἰκοτικὸν Ἀλφαβητάριον. Τινὲς ἰδιοκτῆται, ὅσοι ἰδιαιτέρως ἐνασμενίζονται εἰς τὸ μέλαν καὶ ρυπαρὸν χρώμα, τὸ ἐπιχρισόμενον ἐξωθεν ὑπὸ τῆς ἀσβόλης καὶ τῆς οὐμίλης εἰς ὅλα τὰ οἰκοδομήματα τοῦ Λονδίνου, μόλις ἀποφεύγουσι τὴν τυχαίαν ταύτην ἐπιλεικασίαν τῶν οἰκῶν των, ἐπιγράφοντες ἐπὶ τῶν τοίχων διὰ μεγάλων γραμμάτων: Μὴ κολλᾶτε ἀγγελίας ἢ Ἀγγελιογράφοι, ἀπέχεσθε! Εἰς πᾶν δὲ ἄλλο μέρος αἱ ἀγγελίαι κατακτῶσιν ὅλην τὴν ἑκτασίν. Ἐν ᾧ περιπατῆς σκεπτικὸς, στηρίζων τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ ἔδαφος, βλέπεις πολλακίς πρὸ τῶν ποδῶν σου ἐξωγραφημένα ἢ ἐντετυπωμένα εἰς τὸ ἔδαφος δύο μεγάλα ζηράφια, ἢ ἄλλα τινὰ ἀντικείμενα, καὶ κάτωθεν τὴν διεύθυνσιν τοῦ καταστάματος ὅπου πωλοῦνται. Ὑψώεις τοὺς ὀφθαλμοὺς; Δεξιῶς καὶ ἀριστερῶς αἱ ἀγγελίαι προσαναβαίνουναι τὰς οἰκίας ἀπὸ ὄρου πρὸς ὄροφον, αὐξάνουσαι τὰς διαστάσεις καθ' ὅσον ὄψουνται. Πρὸ πάντων δὲ, ὅπου προσωρινὰ ἰκρίωματα ἐμπρὸς οἰκῶν οἰκοδομουμένων ἢ ἐπισκευαζομένων, αὐτὰ ἐφ' ὅλης τῆς ἐκτάσεως κατακαλύπτονται ὑπὸ μυριάδων ἀγγελιῶν, καθότι ὡς ἀτυχήθῃ εἰς τὰς θέσεις των, ἔλκουσι μᾶλλον τὴν προσοχὴν. Πολλακίς, ὅταν ἐβάδιζον εἰς τὰς ὁδοὺς, πᾶν ἄλλο προτιθέμενος ἢ ν' ἀναγιγνώσκω τὰς ἀγγελίας, ὅσον καὶ ἂν ἐσπευδον, ὅσον καὶ ἂν εἶχον ἀλλαχού προσηλωμένον τὸν νοῦν, ὅμως τὰ κολοσσιαῖα ἐκεῖνα καὶ αἱματοχρόρα γράμματα ἐξανίσταντο πανταχόθεν πρὸ τῶν βλεμμάτων μου καὶ τὰ ἐλκουν. Μηχανικῶς ἐσυλλάβιζον ἐν ὄνομα, καὶ τὸ ἐλησμόνον μετὰ μίαν στιγμὴν. Ἀλλὰ μετὰ τρία βή-

ματα τὸ ἀπὸ τῶν ἐκ νέου, καὶ παρέκει πάλιν καὶ πάλιν μέχρις ἑκατοντάκις ὥστε μόλις εἶχον διατρέξει μίαν ὁδὸν (μία δὲ ὁδὸς πολλακίς εἰς δύο ὥρας δὲν διατρέχεται), καὶ ἤξευρον καὶ αὐτὸ καὶ ὄλην τὴν ἀγγελίαν ἐκ στήθους. Ἄν ἐξηκολούθουν τὴν περιουσίαν μου ἐφ' ἀμάξης, αἱ ἀγγελίαι καὶ ἐκεῖ με παρηκολούθουν, καταστρωννύουσαι ὅλας τῶν ἀμαξῶν τὰς πλευρὰς ἐσωτερικῶς.

Εἰς τὰς τοιχοκολλητοὺς ταύτας ἀγγελίας ὑπάγονται καὶ αἱ θεατρικαί. Ἐκάστη αὐτῶν, ἀρχομένη ἀπὸ τῶν λέξεων *Εξαισιον θέαμα ἢ Μοναδική παράστασις* καὶ τῶν τοιούτων, διηγεῖται εἰς μῆκος πέντε ἢ δέκα ποδῶν, καὶ εἰς πενήτην στίχους ἢ πλείονας, διὰ κομπωδῶν ἐπιθέτων, κοσμουμένων ὑπὸ πλήθους θαυμαστικῶν, ὅσα θαυμάσια μέλλετε νὰ ἴδῃτε καὶ ἢ τραγωδία τοῦ Σαικεσπίρου ἢ ἢ κωμῶδία τοῦ Σεριδάνου οὐδ' ἐμβριθέστερον οὐδ' ἀξιοπρεπέστερον ἀναγγέλλεται ἀπὸ τὰ θεάματα τοῦ σχολιοβάτου ἢ τοῦ θαυματοποιῦ. Πολλάκις μάλιστα ἢ τυπογραφικὴ ποικιλία λαμβάνει σύμμαχον καὶ τὴν λιθογραφίαν καὶ ἐκεῖ βλέπετε παριστάμενον με λαμπρὰ χρώματα ἀνθρωπίνου ὄντος ἐπὶ πυριλέκτου καταστρώματος πλοίου φονεῖται ἄλλον διὰ τοῦ πυροβόλου τοῦ ἐκεῖ στρατιώτας μαχομένους πρὸς ληστὰς ἀλλαγῶν καταδίκους ἀναβαίνοντας τὰς βαθμίδας τῆς λαϊμητόμου. Ἀλλὰ μὴ φρίξτε καὶ μὴ ἐπισθοδρομήσητε. Εἰς τὸ ὑπέρθερον κινήτου θηριοτροφεῖου παρίστατο ἐπὶ ὄρειαις εἰκόνας μέγας λέων, ἔχων σπινθηροβόλους τοῦς ὀφθαλμοὺς, φλογερὸν τὸν φάρυγγα, τὴν χαίτην ὀρθήν. Ὅταν πληρώσας εἰσῆλθον, εἶδα μίαν μόνην λεοντὴν τεταρτεμένην. Εἰς αὐτὴν συνίστατο ὅλον τὸ θηριοτροφεῖον.

Ἄν ὅμως ταῦτα τῶν ἀγγελιῶν τὰ τεχνάσματα ἐφάνησαν μέχρι τέλους ἀνεπαρκῆ. Ἄν ὁ ξένος ἢ ὁ ἐπαρχιώτης ἴσταιται εἰσέτι χαιῶν ἐνώπιον ἐνὸς ζευγους διόπτρων φαινομένων ὅτι κατασκευάσθησαν διὰ τὸν κολοσσὸν τῆς Ρόδου ὅταν ἤθελε γίνεαι μὲσφ, ἢ ἐμπρὸς χειροκτίου ἐν ᾧ θὰ ἐπλεεν ἢ χεῖρ τοῦ Βριάρεω, καὶ ἀναγινώσκει τὰ περὶ γεγραμμένα, ἀλλ' ὁ ἰθαγενὴς τοῦ Λονδίνου, παρέρχεται ἀδιάφορος καὶ ἀκατάλληλος ἐμπρὸς τῶν παροδοχοτέρων παραστάσεων καὶ τῶν πλέον τερατολόγων προγραμμάτων. Ἀφ' οὗ λοιπὸν οἱ ἀναγινῶσται ἐπαυσαν νὰ ἐρχονται πρὸς τὰς ἀγγελίας, ἐπρεπε νὰ εὐρεθῇ τρόπος αἱ ἀγγελίαι νὰ ἐρχονται πρὸς τοὺς ἀναγινῶστας, νὰ τοὺς παρακολουθῶσι, νὰ τοὺς διώκωσι, νὰ τοὺς βιάζωσι νὰ προσέξωσι εἰς αὐτάς. Οὕτως ἐπενοήθη κατ' ἀρχὰς νὰ κολληταὶ ἢ ἀγγεῖλαι ἐπὶ σανίδος, καὶ ἢ σανὶς νὰ περιφέρηται εἰς τὰς ὁδοὺς, εἰς τὴν ἀκραν ὑψηλοῦ ὄρατος. Ἀλλὰ τὸ σύστημα τοῦτο κατ' ὀλίγον ἐτελειοποιήθη. Δραματικὸς ποτὲ ποιητὴς εἶχε χειροκροτηθῆ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐκλέξας ὡς ἥρωδά του μίαν χήραν μεθ' ἐνὸς ὄρφανου. Ἄλλος αὐτοῦ ἀντίπαλος ποιητὴς, θέλων νὰ τὸν ὑπερβῇ, ἀνεβίβατεν εἰς τὴν σκηνὴν χήραν ἔχουσαν δύο ὄρφανὰ παιδιά καὶ ἀμέσως ἄλλος τρίτος, κατώρθησε καὶ τῶν δύο ν' ἀρπάξῃ τὴν δάφνην, παραστήσας πατέρα μετ' ὄρφανῶν. Τὸ αὐτὸ σύστημα ἠκολούθησαν καὶ οἱ τὰς ἀγγελίας ἐκθέτοντες. Ἄν ἢ μίξ σανὶς μετ' ἢ μίαν ἀγγελίαν εἴλκυσε τινῶν τὴν προσοχὴν, κολλαπλασια-

ζόμενοι αἱ σανίδες καὶ αἱ ἀγγελίαι, πρέκει κολλῶν μεγαλητέραν ν' ἀποτελῶσιν ἐντόπωσιν. Καὶ τῷ ὄντι πολλακίς βλέπετε πομπὴν ὀλόκληρον διασχίζουσαν τῶν ὁδῶν τὰς πολυανθρωποτέρας. Ἐπὶ κεφαλῆς προπορεύονται τινὲς εἰς ὑψηλὰ ξύλα κρατοῦντες παράδοξά τινα σύμβολα, ὡς ἀπὸ τῆς ποτὲ κολοσσαίας, γυναικείους πύλου, κεκοσμημένους μετ' ποικίλας ταινίας, μετ' ἄνθη καὶ μετ' πτερὰ. Ὅπισθ' αὐτῶν εἶποντο εἰς ἴσα ἀποσήμεματα ἀπ' ἀλλήλων δεκαπέντε ἢ εἴκοσι ἄνδρες, κρατοῦντες εἶδη σημαίων, ἐφ' ᾧ, διὰ τερατωδῶς μεγάλων γραμμάτων καὶ ἀριθμῶν, ἀνηγγέλλετο ὅτι εἰς τὸ δεῖνα ἐργαστήριον πωλοῦνται τόσαι χιλιάδες γαλλικῶν πετάσων πρὸς τόσα σελίνια ἑκάστος.

Μίαν ἡμέραν εἰς τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν τοῦ Λονδίνου, τὴν καλουμένην Στράνδ, ἤκουσα πολὺν θόρυβον, καὶ εἶδα μεγάλην συνοδείαν ἐρχομένην. Πλησιάζας δέ, διέκρινα δύο Κινέζους λαμπρῶς ἐνδεδυμένους, καὶ βαινόντας ἐπὶ καλοβάθρων, ἐν ᾧ οἱ ποδήρεις ἐπενδύτα των ἐσύροντο κατὰ γῆς. Ὁ εἰς ἐπροπορεύετο, ὁ δ' ἔτερος ἐκράτει ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ σκιάδιον. Εἶποντο δὲ εἴκοσι σημαιοφόροι, καὶ ἐπὶ τῶν σημαίων αὐτῶν ἦν γεγραμμένον ὅτι εἰς τὸ δεῖνα ἐργαστήριον πωλεῖται ἀριστοὶ τέτ' τῆς Κίνας.

Ἄλλοτε ἢ ἀγγελία γίνεται αὐτὴ τὸ πρῶτιστον καὶ ἐπιφανέστατον ἀντικείμενον, ὁ δὲ φέρων αὐτὴν ἄνθρωπος καταβιβάζεται εἰς ἀπλεῶν κινῶν ἐλατήριον. Εἰς τὴν ὁδὸν βλέπετε ἀριθμὸν τινα μεγάλων πυραμίδων χαρτίνων, αἵτινες εἰς τὰς τέσσαρας πλευρὰς τῶν λέγουσι μετ' ἐπιπέδων ἐρυθρὰ γράμματα: 100,000 ἔπο-

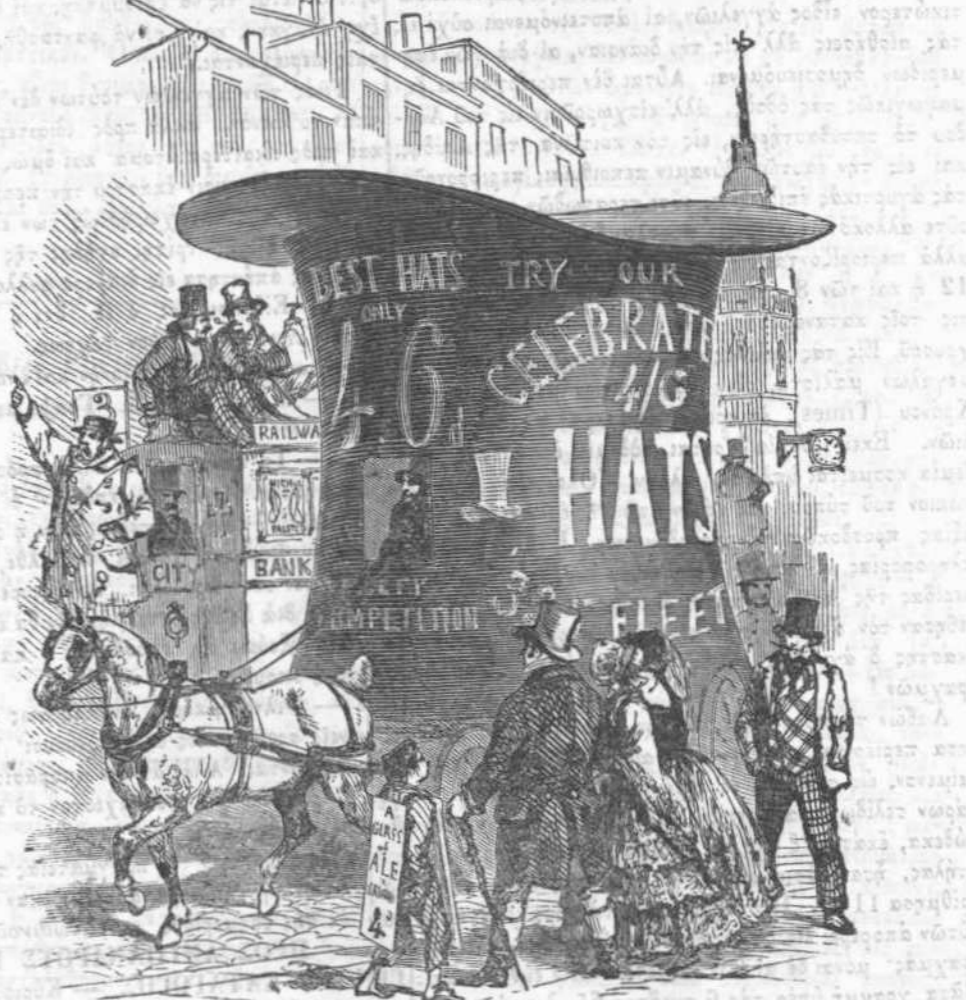

Ἄγγεῖλαι ὑποδηματοποιῦ.

δήματα τὰ εὐθηνώτερα καὶ ὠραιότερα τοῦ Λονδίνου, εἰς τὴν δεῖνα θέσιν, πρὸς τόσα τὸ ζεῦγος ἢ, Ἀγοράσατε ὑποδήματα ἢ φορέματα κτλ. κατ' ἐκπτώσιν 90 τοῖς 100. πωλοῦνται αὐτοὶ δὲ ἐσάτην γορᾶν εἰς τὴν δεῖνα θέσιν καὶ τὰ τοιαῦτα ἔχουσι δὲ αἱ πυραμίδες αὐταὶ ἀνὰ μίαν ἀνθρωπίνην κεφαλὴν ἄνωθεν καὶ ἀνὰ δύο πόδας κάτωθεν διὰ νὰ κινῶνται, καὶ προχωροῦσιν εἰς σύμμετρα διαστήματα. Ἄλλοτε εἰς ἐκάστην σημαίαν εἶναι γεγραμμένον ἀνὰ ἓν μόνον γράμμα, καὶ οἱ σημαιοφόροι ταπτοῦνται οὕτως, ὥστε ὅλαι αἱ σημαὶ ὁμοῦν ἀποτελῶσι τὴν ἀγγελίαν. Ἀλλὰ ἐπερχόμενοι αἱ ἀμαξίαι, καὶ ἐκ προθέσεως ἐπιπίπτοντα τὰ παιδιά τῶν ὁδῶν, συνταράττουσι πολλακίς τὴν τάξιν τῶν σημαιοφόρων, αἵτινες, μὴ ἠξέουσαν ν' ἀναγνώσωσιν, ἀποτελοῦσι τότε παράδοξον συνδυασμὸν τῶν γραμμάτων καὶ ἀνοπαρκτοὺς λέξεις. Δὲν ἀπαξιοῦσι δὲ καὶ αὐταὶ αἱ ἐμβριθέστεραι τῶν ἐφημερίδων τοὺς τοιούτους τρόπους τῆς δημοσιότητος. Καθ' ἐκάστην ἀπαντῶνται εἰς τοὺς τοίχους κεικὸν λημένα ἢ εἰς τὰς ὁδοὺς περιερχόμεναι ἀγγελίαι ὡς αὕτη. Ἀγοράσατε τὰς Καθημερινὰς εἰδήσεις (Daily news). Παράδοξος δραπέτισις!!! τρομερὸς φόρος!!! γρικαλίον συμβᾶν!!! θάνατος περτήκον-

τα ἀνθρώπων!!! Ὀλίγας ἐβδομάδας πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ πρώτου ἀριθμοῦ τῆς *Εἰκοσιῆς ἐφημερίδος* τοῦ Λονδίνου, ἐμέλλε νὰ γίνῃ ἢ παραταξίς τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ δημόσιου, καὶ μυριάδες θεατῶν σύρρευσάντων εἰς τὰς ὁδοὺς, τὴν παρηκολούθουν. Οἱ ἰδιότηται τῆς μελετωμένης ἐφημερίδος ἐδράξαντο τῆς εὐκοιρίας ταύτης. Τρικλοῖτοι ἀγγελιαφόροι τῶν φέροντες τὸ πρόγραμμα αὐτῶν ἐπὶ σημαίων, παρηκολούθησαν τὴν πομπὴν ὅπου καὶ ἂν διεκλύθη, καὶ ἐπὶ τὴν ἀντιπέραν ὁδὸν, ἰδιαίτερον ἀμεκίνητον περιέμενον αὐτοὺς καὶ τοὺς μετεβίβασε κατόπιν τῶν. Ἢ ἐφημερίς αὕτη μετ' ὀλίγον καὶ ἐν εἰς πενήτην χιλιάδας συνδρομητῶν.

Δὲν βαδίζει ὁμοῦν ἢ ἀγγελία περὶ πάντοτε. Καθ' ἐκάστην διασχίζει τὰς ὁδοὺς τοῦ Λονδίνου μεγάλη τετραγώνος ἀμαξία, ἢ τὰς τέσσαρας πλευρὰς ἐξῶθεν κατακαλύπτουσι ἄνωθεν μέχρι κάτω ἀγγελίαι τῆς ἐφημερίδος. Ἀλλὰ εὐτελέστεραι καὶ περτεραταὶ ὄν ἢ περιουσία δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὴν διατήρησιν ἰδιαίτερας ἀμαξίης, μωθοῦσι μίαν γωνίαν εἰς τὴν ἀμαξίαν τῆς ἐταιρίας τῶν Ἀγγελιῶν (Metropolitan advertising office), ἢτις ἀπὸ πρῶταις μέχρις τῆς ἐσπέρας περιφε-

Ἄγγεῖλαι πιλοποιῦ.

ρεται εις ὅλας τὰς ὁδοὺς τοῦ ἄστεως καὶ τῶν προαστείων, κατὰστικτος ὑπὸ παντοίων προγραμμάτων, καὶ ὁμοιάουσα τοῦ παντομίμου τὸν κέντρονα. Ἐνίσταται ἡ ἀμαξα, ὅλη εἶναι εἰς μόνος πῖλος γιγαντιαῖος, ἕκατον πολέων πρὸς ἄραρον, φέρων ἔξωθεν ἕκατοντάκις ἐπιγεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ πιλοποιῦ, τὴν διεύθυνσίν του, καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἔργων του. Ἄλλοτε εἶναι στήλη ὡς ἡ τοῦ Πομπηίου, φέρουσα ὡς φιλάρεσκος γραία μεγίστην φαινάκη ἐπὶ κεφαλῆς, καὶ ἐφ' ὅλου τοῦ σώματος τὰς εἰδήσεις τοῦ κατασκευάζοντα αἱ ἀμίμητοι καὶ θαυμασιῶς εὖνοι φαινάκαι. Ἡ περιεργότερα δὲ τῶν ἀγγελιῶν ὅσας εἶδα, ἦτον ἐφημερίδος τινός, ἢς ἡ ζωὴ ἦτον βραχεία, τὸ δὲ ὄνομα. Ὁ κώδων τῶν σιδηροδρόμων. Ἡ ἀμαξα αὐτῆς ἦτον μετρηφισμένη εἰς κώδωνα παμμεγέθη, οἷος ἐπρεπεν εἰς τὰ κώδωνοστάσια τῶν Τιτάνων, καὶ περὶ αὐτὴν ἐβάδιζον πενήκοντα ἄνδρες μετρηφισμένοι καὶ αὐτοὶ εἰς κινητοὺς κώδωνας. Ὅλοι δὲ οὗτοι οἱ ἀνθρωποκώδωνες ἐκαλύπτοντο ὑπ' ἀγγελιῶν τῆς ἐφημερίδος ὑπὸ δὲ τὸν ἀμαξοκώδωνα ἐκρύπτετο μουσικὴ, ζένον τι καὶ θορυβῶδες παιανίζουσα, καὶ ἔξωθεν αὐτοῦ κατὰ τὴν κορυφὴν, μικρὰ ἀτμάμαξα περιστρέφετο ἀδιακόπως ἐπὶ μικροῦ σιδηροδρόμου κυκλοτεροῦς.

Ἐπιφέρει δὲ καὶ ἄλλο εὐγενέστερον, ἀριστοκρατικώτερον εἶδος ἀγγελιῶν, αἱ ἀποτείνονται οὐχὶ εἰς τὰς αἰσθήσεις ἀλλ' εἰς τὴν διάνοιαν, αἱ διὰ τῶν ἐφημερίδων δημοσιευόμεναι. Αὐταὶ δὲν περιέρχονται δημογωγικῶς τὰς ὁδοὺς, ἀλλ' εἰσχωροῦσιν εἰς τοῦ Ἀθροῦ τὸ σπουδαστήριον, εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς Λαίδης, καὶ εἰς τὴν ἑαυτῶν δύναμιν πεποιθῆναι, περιφρονῶσι τὰς ἀγυρτικὰς ἐπιδείξεις, οὔτε παρατῶδων γραμμάτων οὔτε ἀλλοκότων εἰκόνων προσλαμβάνουσι συμμαχίαν, ἀλλὰ περιορίζονται εἰς τοὺς σεμνοὺς χαρακτῆρας τῶν 12 ἢ καὶ τῶν 8, καὶ εἰς τὴν μετρίφρονα γωνίαν ἣτις τοῖς κατανέμεται, ἣτις ὅμως πολλοῦ τιμᾶται χρυσοῦ. Εἰς τὰς σελίδας τῶν περιοδικῶν φύλλων, τῶν μεγάλων μάλιστα, ὡς τοῦ πάντων μεγίστου, τοῦ Χρόνου (Times), ἐπικρατεῖ δημοκρατία τῶν ἀγγελιῶν. Ἐκεῖ οὐδεμία αἰρέται, οὐδεμία ἐκτείνεται, οὐδεμία κοτμεῖται ὑπὲρ τὴν ἄλλην. Ὅλοι εἰσὶν ἴσαι ἐνώπιον τοῦ τύπου, καὶ μόνον ἀπὸ τῆς ἐσωτερικῆς τῶν ἀξίας προσδοκῶσι τὴν πρόδόν των. Καθ' ἃς ἔλαβον πληροφορίας, αἱ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς Ἀγγλίας καταχωρίζονται ἀγγελία ὑπερέβησαν τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰκοσιν ἑκατομμυρίων! Ἀφ' ἐκάστης δ' ἀγγελίας λαμβάνει τὸ δημόσιον, τέλος δύο δραχμῶν!

Λαβὼν τὸ προστυχὸν φύλλον τοῦ Χρόνου, ἠρεύνησα περιέρχων τὰς ἀγγελίας αὐτοῦ. Τὸ φύλλον συγκείμενον, ὡς συνήθως, ἐξ ὀκτώ σελίδων, εἶχε καὶ τσαρῶν σελίδων παράρτημα· αἱ εἰς δὲ σελίδες ἐκ τῶν δώδεκα, ἐκάστη ἐξ ἐπὶ ἔχουσα, ἦτον ἐν ὅλοις 36 στήλας, ἦσαν ἀφιερωμένα εἰς τὰς ἀγγελίας, ἐξ ὧν ἠριθμῆσα 1100. Ἡ καταχώρισις τὰς βραχυτέρας ἐξ αὐτῶν ἀποφέρει εἰς τὴν ἐφημερίδα 5 σελίδια, ἦτοι 7 δραχμῶν· μόναι δὲ αἱ τῶν ὑπηρετῶν εἰσὶν εὐθινοτέραι. Πᾶσα γραμμὴ ὑπὲρ τὰς 6 τιμᾶται 65 λεπτά, αἱ δὲ ἐταιρίαι πληρώνουσι τὴν γραμμὴν 1 δραχμὴν 40 λεπτά· καὶ ἐκάστη στήλη περιέχει 300 γραμμάς. Ἐξ ὅλων τούτων τῶν ὑπολογισμῶν προκύπτει ἀποτέλεσμα ἄξιον ν' ἀναβιβῆσθαι τὸν σύλλον εἰς τὰ χεῖλη τῶν στωικωτέρων ἐφημεριδογράφων, τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ἕκαστος ἀριθμὸς τοῦ Χρόνου, ἔχων καὶ παράρτημα, ἀποφέρει ἐκ τῶν ἀγγελιῶν μόνον περίπου τριάκοντα χιλιάδας δραχμῶν, καὶ δι' ὅλου τοῦ ἔτους 2 ἑκατομμύρια καὶ 300 σχεδὸν χιλιάδας δραχμῶν, ὥστε οὐδεὶς θέλει ἐκπλαγῆσθαι ὅτι ὁ ἰδιοκτήτης αὐτοῦ, Κ. Οὐάλτερ, ἐπρόκεισε βασιλικῶς τὴν κόρην του, παραχωρήσας αὐτῇ τὴν τρίτην σελίδα τῶν ἀγγελιῶν του!

Μετά τὴν ἀριθμητικὴν ἐπιθεώρησιν περιέτρεξα τὰς ἀγγελίας τοῦ φύλλου ὃ εἶχον ἀνά χεῖρας καὶ ὑπὸ ἄλλην ἐποψίην, ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον. Δὲν ὑπάρχει σχεδὸν φυσικὴ ἢ ἥθικὴ ἀνάγκη ἣτις δὲν εὑρίσκει τὴν θεραπείαν τῆς ἐν αὐταῖς. Αὐταὶ δύνανται δικαιοτέρων νὰ ὀνομασθῶσι κόσμος παρὰ τὸ σύγγραμμα τοῦ Οὐμβόλδου. Ἀτμοπλοία πρὸς ὅλα τῆς γῆς τὰ πέρατα, σιδηρόδρομοι, ἀμαξαι, θέατρα, διδασκαί, σχολείων προγράμματα, ἱπποὶ, καὶ ἱπποδρόμια, τροφοὶ, ὑπηρεταί, παιδαγωγοὶ καὶ βιβλία, μουσικαὶ συμφωνίαι, χοροὶ καὶ διασκεδάσεις, δάνεια καὶ δημοπρασίαι, οἰκωνμισθώσεις, μαθητευόμενοι καὶ ἐργοστασιάρχαι, καὶ ὅ,τι δύνανται τις νὰ ἐπιθυμήσῃ, καὶ οὕτως δύνανται νὰ ἔχῃ ἀνάγκην, καὶ ὅ,τι νὰ φαντασθῆ, τὰ πάντα ἐν αὐταῖς περιέχονται.

Τινὲς τῶν ἀγγελιῶν τούτων δὲν ἀποτείνονται πρὸς ἅπαν τὸ κοινόν, ἀλλὰ πρὸς ἰδιαίτερον τινὰ τάξιν ἢ καὶ πρὸς ἰδιαίτερα ἄτομα· καὶ ὅμως αὐταὶ κατὰ πρῶτον λόγον ἐλκουσιν ἐκάστου τὴν προτοχὴν. Ὁ συνήθης δὲ τόπος τῆς καταχωρήσεως των εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς δευτέρας ἢ τῆς τρίτης στήλης τῆς πρώτης σελίδος. Τοιαύτας ἀπῆντησα εἰς διάφορα φύλλα τὰς ἀκολουθοῦσας.

- α — Εἰδοποιεῖται ὁ Π. ὅτι ἡ Ἐ. Π. δὲν ἔχει πλέον χρήματα. Γράψον ταχέως.
- α — Λουίζα Κ. Σ. Ὑπομονὴν καὶ ἐλπίδα (Γερμανιστί).
- α — Μαρία Δ. Ε. Κ. Γράψε με ἀμέσως καὶ ἰδὲ με. (Γαλλιστί).
- α — Τὰ πάντα καλὰ, ἀλλὰ πρόσεχε· θέλουσι καὶ σ' ἀπατήσουν. Ὁ Θωμᾶς ἐθάσεν· ὁ θεὸς μετὰ σοῦ.
- Τινὲς εἰσὶ παθητικώτεροι, ὡς ἡ ἀκόλουθος.
- « Φίλτατε Κόρολε· ἐπάνελθε, υἱέ μου, καὶ τὰ πάντα σοὶ συγχωροῦνται. Ἄν ἤξευρες πόσα εἶχον νὰ σὲ εἰπῶ διὰ ζωῆς, στιγμὴν δὲν θὰ ἐδίσταζες. »
- Δὲν ἤξεύρω ἂν σπουδαίως ἢ κατὰ παρῶδιον ἐγγράφῃ ἢ ἐπομένῃ.
- α — Φιλτάτῃ κόρη, ἀνυπομόνωσέ σὲ περιμένουσιν οἱ γονεῖς σου, οἵτινες σὲ λατρεύουσι· μὴ τοὺς παραρῆς θρηνοῦντας. Ἄλλ' ἂν δὲν ἀποφασίσῃς νὰ ἐπιστρέψῃς, ἀπόπεμψέ τοις τοῦλάχιστον τὸ κλειδίον τῆς ζυθαποθήκης.

Ἦς ἐπισφράγισιν τῆς πραγματείας ταύτης περὶ τῶν Ἀγγλικῶν ἀγγελιῶν μεταφραζῶ μίαν τῶν ἐκτενεστέρων ἐκ τῆς ἐφημερίδος τοῦ Ἐθνοῦ Ταχυδρόμου.

— ΠΡΟΣ ΑΝΥΠΑΝΔΡΟΥΣ ΚΥΡΙΑΣ ΕΥΓΕΝΟΥΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ. — Κύριος, ἀρχαῖα οἰκογενεῖα βλαστὸς, συγγένειαν δὲ καὶ συναφειαν ἔχων μετὰ τῆς τάξεως τῶν πατρικίων καὶ τῆς τῶν

βαρῶν τῆς μεγάλης Βρετανίας, ἐπιθυμῶ νὰ κυμνηθῆ κυρίαν καλῆς οἰκογενεῖας. Ποτὲ δὲν ἠράσθη οὐδεμιᾶς γνωριμίου του, περιήλθε καὶ κατόκησε πολλὰ ἐστὶν διαφόρους τόπους τῆς στερεᾶς, ὑπηρετήσῃ στρατιωτικῶς, ἔχει ἐξ καὶ τριάκοντα ἐτῶν ἡλικίαν, καὶ εὐφορμος μὲν δὲν εἶναι, ἀλλ' οὐδὲ αἰδέης οὔτε κατὰ τὴν μορφήν, οὔτε κατὰ τὰς ἔξεις, οὔτε κατὰ τοὺς τρόπους. Εἶναι καθολικὸς τὴν θρησκείαν (οὐχὶ Ἰρλανδοῦς), ἀλλ' ἄνευ προλήψεων. Αἱ δὲ ἰδιότητες ἃς ἀπαιτεῖται παρὰ τῆς κυρίας εἰσὶ, γλυκεῖα φωνή, διαθέσις ἀγαπῶσα καὶ προσηνὴς, καὶ τὰ συνήθη τῆς ἀνατροφῆς προτερήματα· προσεῖτε δὲ λεία, μεταξοῦρῃς κόμη, καλὰ ὀδόντια, καλῶς ἐτρηματισμένον σῶμα (τὸ ἀνάστημα ἀδιάφορον), ὡραῖαι χεῖρες, βραχιόνες, πόδες καὶ ἀστραγαλοὶ, καὶ ἐνδυμασία συρμοῦ γαλλικοῦ. Ἡ ἡλικία τῆς κυρίας, εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην μου, δευτερεύουσα θεωρία, περιουσίας δὲ μεγάλας ἀξιώσεις δὲν ἔχει, διότι οἱ ἴδιοι αὐτοῦ πόροι δὲν εἶναι μεγάλοι. Ἄν κυρία τις, ἔχουσα τὰς αὐτὰς διαθέσεις, συμπέσῃ ν' ἀναγκάσῃ τὰς λέξεις ταύτας, παρακαλεῖται ἐπιμόνωσιν ὑπὸ τοῦ Κυρίου νὰ τῷ γράψῃ, καὶ τῇ δίδει, μετὰ πάσης διαβεβαίωσης ὅτι δύνανται νὰ ἐμπιστευθῆ εἰς τὴν τιμὴν του, τὴν ὑπόσχεται ὅτι πᾶν τὸ ὅπως δὴ ποτε συνεχόμενον μετὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης θέλει μείνει διὰ παντὸς μυστικόν. Ὅπως δὲ διευκολύνῃ τὴν συνέντευξιν ὁ κύριος, εἶναι ἔτοιμος νὰ μετασθῆ εἰς οἶον ὅπου τε μέρος τοῦ κράτους εὐκρατεῖται ἡ κυρία. Αἱ ἐπιστολαὶ νὰ διευθυνθῶσι (μόνον διὰ τοῦ ταχυδρομείου) πρὸς X. Y. Z. Ἐγκλειστοὶ ὑπὸ διεύθυνσιν· Ε. Μ. ἄρ. 24 Ἐδουάρδου ὁδῶ, Πορτλάνδης πλατεῖα ἐν Λονδίῳ. »

ΚΛΩΣΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὴν βιομηχανίαν ἦσκαν οἱ δοῦλοι, ἐμψυχοὶ μηχαναὶ, ἐν Εὐρώπῃ δὲ σήμερον ἀποκτοῦσιν αὐτὴν αἱ μηχαναὶ, ἀψυχοὶ δοῦλοι. Ὁ ἀρχαῖος ὅμως Ἀθηναῖος, δταν τὰ σώματα ἐξώρυττον τὸν ἀργυρὸν του ἐν Λαυριῷ, ἢ κατεσκευάζον τὰς μαχαίρας του, ἢ ἐπλάττον τὰς ληκύθους του ἐν τῷ κεραμικῷ, ἐστέρητο ἄνθη, ἀπῆρχετο εἰς τὸ βαλανεῖον, ἐφλυαρεῖ παρὰ τῷ κουρεῖ, ἢ κατεκλίνετο εἰς ἐστίασιν, καὶ παρεδίδετο εἰς ἄκρον βίον, πρῶτιστον νομιζόμενον τοῦ ἐλευθέρου προνόμιον. Τὴν σήμερον δὲ οὐδεὶς ἀργεῖ, οὐδεὶς ὀφείλει κἄν ἢ δέχεται νὰ ἀργῇ. Ἡ ἐργασία ἐθεωρήθη ὡς δικαίωμα, εἶναι τὸ ἐγκαύχημα, ὁ πλοῦτος, καὶ ἡ ἐξίς τῶν γένων κοινωνιῶν, καὶ τὸ ὑπέρτατον αὐτῆς παράδειγμα δίδωσιν ἡ Ἀγγλία. Εἰς τὸν ζένον παρατηρητὴν ἡ Ἀγγλία πᾶσα φαίνεται ὡς ἀπείραντον ἐργοστάσιον, ἐνῶ μυριάδες μηχανῶν μοχλοῦσι νυκθημέρον, ὡς ἂν ἐκλήθησαν ν' ἀπαλλάξωσι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ παντὸς πόνου καὶ ἀπὸ τῆς προπαιρητικῆς κατάρτας τοῦ πρῶτου τὸν ἄρτον του ἐν ἰδρωτί τοῦ πρῶτου του. Καὶ ὅμως μακρὰν ἀπέχουσι τοῦ ἀπο-

τελέσματος τούτου. Πλησίον τῶν μυριάδων μηχανῶν ἐργάζονται εἰκοσιν ἀνθρώπων ἑκατομμύρια ὡς ἀναμιλλώμενοι πρὸς αὐτάς, ἢ ἐάν τινες ἀργῶσιν, ἀργουσὶν ἀκουσίως, καὶ μετὰ θαυμάτων ζητοῦσι νὰ τοῖς δοθῆ βιοποριστικὴ ἐργασία.

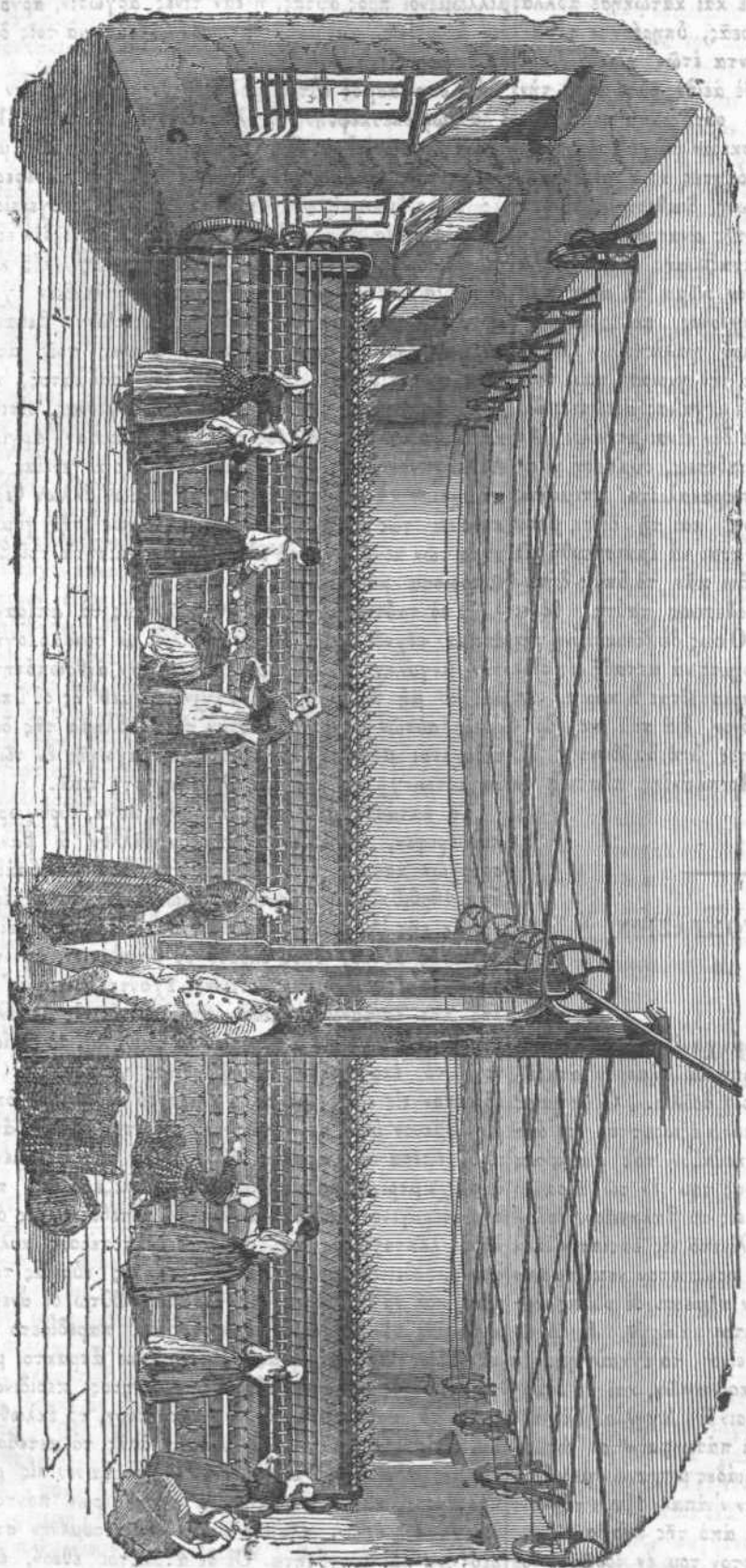
Ὁ στοχασμὸς οὗτος μοὶ ἐπῆλθε μάλιστα δταν ἐν Γλασκῶν ἐπετέκθην ἐν κλωστικῶν ἐργοστάσιον. Πρῶτινων λεπτῶν εἶχον ἰδῆ καταβαίνον τὴν Κλύδην μεγαλοπρεπὲς ἀτμοκίνητον, καὶ ἔμαθα ὅτι μετέφερεν εἰς ἄλλο ἡμισφαίριον ἑκατὸν δυστυχεῖς οἰκογενεῖας, ἃς ἡ Ἀγγλία δὲν ἠδύνατο νὰ θρέψῃ, διότι δὲν εἶχε νὰ τοῖς δώσῃ ἐργασίαν, καὶ ἦδη εἰσηρχομένη εἰς κατὰσθημα ἀπορροφῶν τὴν ἐργασίαν χιλιάδων χειρῶν. Οἱ φυγοπατρίδες ἐκεῖνοι κατηρῶντο βεβαίως τὰς ἀντιζηλοῦς τῶν μηχανῶν, αἵτινες τοῖς ἀφῆρουν τὸν ἐπιούσιον ἄρτον ἀπὸ τοῦ στόματος, καὶ τοὺς ἀεικνήτους ἐκείνους σιδηροῦς βραχιόνας, οἵτινες κατεδίκαζον τοὺς ἐδικούς των εἰς ἀκουσίαν ἀργίαν. Αἱ μηχαναὶ ὅμως αὐταί, αἱ ἑκατὸν οἰκογενεῖας εἰς πτωχείαν καταδικάζουσαι, αὐταὶ μυρίων ἄλλων θεραπεύουσι τὰς ἀνάγκας, ἐνδύουσαι ἰδιῶν τὴν γυμνότητα τῶν πενήτων, καὶ τὰ λοιπὰ ἀπαραίτητα τοῦ βίου εὐπόριστα καθιστῶσαι.

ὑπὸ ταύτην τὴν ἐποψίην θεωρῶν τις τὰ ἀπείραντα ἐκεῖνα τεχνουργεῖα, δὲν δύνανται νὰ μὲ συνομολογήσῃ τὴν μεγάλην αὐτῶν ὠφέλιαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ νὰ μὴ θαυμάσῃ τὴν ἀγγίνοιαν μεθ' ἣς οἱ ὑπερφιεῖς αὐτῶν ἐρευνεταὶ ἔλυσαν τὸ πρόβλημα τῆς ὄσον ἐνδέχεται μεγίστης καὶ ἀρίστης παραγωγῆς ἐν τῷ ἐλάχιστῳ χρόνῳ καὶ ἐπὶ τῇ ἐλαχίστῃ τιμῇ.

Τὸ κατὰσθημα ὁ ἐπισκεπτόμην, μέγα, εὐρύχωρον, πολυόρονον, ὁμοιάζεν ἀνάκτορον μᾶλλον ἢ βαναυσουργῶν καταγώγιον. Τὰ δέματα τοῦ βαμβακίου, ἅμα ἀποθιβαζόμενα ἐκ τῶν πλοίων ἄτινα τὰ μετέφερον ἐκ τῆς Ἀμερικῆς, ἀπετίθεντο εἰς τὰς προσγειοὺς αἰθούσας αὐτοῦ, ὅπου ἐλύετο τὸ βαμβάκιον, καὶ παραδίδετο εἰς κυλίνδρους, οἵτινες, ἔχοντες περίξ ἐφ' ὅλης τῆς ἐπιφανείας ἀκίδας, καὶ μεθ' ὀρμῆς μεγάλης στρεφόμενοι, χωρὶς ὁ στρέφων νὰ φαίνηται, τὸ ἐλείανον, τὸ ἐκαθαρίζον ἄνευ βοήθειας χειρῶν, καὶ τὸ ἐρίπτον εἰς εἶδος μεγάλου κλειστοῦ κιβωτίου, ὅπου ῥιπίζόμενον ὑπὸ τεχνητῶς εἰσπνέοντος βιαίου ἀνέμου, ἐπίετα εἰς νιφάδας πυκνάς, ὡς τὰς φερομένας ὑπὸ χειμερινῆς καταγίδος, καὶ ἐλικμιζετο ἀπὸ πάσης ἑτερογενοῦς κόνιος· ἐκείθεν δὲ μετέβαιεν εἰς ἄλλους λεπτοτέρους καὶ πάντοτε λεπτοτέρους κυλίνδρους, οἵτινες τέλος τὸ διεθέτον εἰς εὐρείας ταινίας, καὶ τὸ ἐτύλισσον εἰς τολύπας. Οὕτω δὲ ἀνείλκετο εἰς τὸν ἀνώτερον ὄρονον, καὶ παρεδίδετο εἰς τὰς κλωστικὰς μηχανὰς. Ἐπτακόσιοι ἄτρακτοὶ μετὰ νοήμονος καὶ ἀνεκφράστου ταχύτητος περιδινούμενοι τὸ παρελάμβανον, τὸ ἐστρίπτον, τὸ ἐκλώθον, καὶ διείροντας αὐτὸ διὰ μικρὰς ὀπῆς, τὸ μετέβαλλον εἰς κλωστήν. Ἐξ αὐτῶν δὲ μετέβαιεν εἰς μικροτέρους, καὶ ἡ κλωστή διὰ στενωτέρων πάντοτε διερχομένη ὀπῶν, ἐλάμβανε τὴν ἀπαιτουμένην στερέωτην καὶ λεπτότητα. Οἱ δὲ ἄτρακτοὶ ἔθεν, ἐκινούντο, ἐστρέφοντο, ἐπληροῦντο, καὶ ἐκενοῦντο, ὅλα,

ὡς ἂν τοὺς ἐκίνοον χεῖρες ἀράτων καὶ ἐργατικῶν δαιμονίων.

Κλωστικὸν ἐργαστήριον.

Ἐκείτη μηχανὴ περιχοῦσης ἀριθμὸν τινα ἀνά μία γυνή, ἣτις ἐπετήρει ἀπλῶς τὴν πειθαρχίαν τῶν μικρῶν στρατιωτῶν τῆς, διώρθου τὰς παρεκτροπὰς των, ἐτιμῶρει τὴν ἀπειθείαν των, πολλακίς ἀφῆρει ἀτρακτον ἐκ τῆς σειρᾶς του, ἐνέθετεν ἄλλον, ἄλλον προσωρινῶς διεκράτει, ἄλλους ὀριστικῶς ἀπέβριπτε, καὶ ἀποκαθίστα τὴν τυχὸν συνταραχθεῖσαν τάξιν. Ὅσακις διεκόπτετο ἡ κλωστή, μετ' ἀκατανόητου ἐπιδειξιότητος, ὡς ἂν ὄλαι αἱ ἰσχυραὶ ἐκεῖναι μηχαναὶ ὑπήκουον εἰς ἓν κίνημα τῆς χειρὸς τῆς, ὡς δι' ἑὸς σχήματος μαγνητικῶς ἂν ταῖς ἐπέβαλλε τὴν θέλησίν τῆς, ἐσφενδόνιζε τὴν ἄκραν τῆς κλωστής, καὶ ἀμέσως ὁ ἀτρακτος τὴν ἤρπαζε, τὴν συνεκόλλα εἰς τὸ σῶμα του, τὴν καθίστα σάρκα τῆς σαρκὸς του, καὶ ἐξηκολούθει μετ' αὐτῆς τὴν μακρῶδη του δίνησιν.

Καθ' ἃ ἐπληροπορήθη, ἐν ἑκατομύριον τοιούτων ἀτρακτων στρέρονται ἀδιακόπως ἐν ὅλοις ἡμέραις τοῖς ἐργαστασίαις τῆς μεγάλης Βρετανίας.

Ἐκεῖθεν ἡ κλωστή αὐτὴ οὐ διήρχετο καὶ διὰ τοῦ βαρείου, ὅσακις ἐπρόκειτο νὰ χρωματισθῆ, ἀνέβαινεν ἕνα ἀκόμη ὄροφον, καὶ εἰς ἀπείραντον αἰθουσαν τὴν ἐδέχοντο ἑκατὸν ἴσται, οἵτινες ἀνευ συνεργείας χειρῶν κινούμενοι, ἀνὰ τέσσαρες δὲ ὑποκείμενοι εἰς μίαν νέας κόρης τὴν ἀλήν ἐπιτήρησιν, παρεῖχον ὀθῶνας παντὸς εἶδους καὶ πάσης ποιότητος, θλευκᾶς, ἡ ποικίλας, ἡ διανθῆεις ἡ ἄλλας.

Τὸ δὲ γενικὸν ἐλατήριον πασῶν τῶν κινήσεων τούτων, ὁ μέγας θαυματοποιὸς ὁ κατορθῶν πύσας ταύτας τὰς ἀλλοιώσεις, ἦν ὁ ἀτμός. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ καταστήματος, εἰς ἰδιαίτερον χαλκώστρωτον δοματίον, διπλῆ ἀτμοκίνητος μηχανὴ ἑκατὸν ἵππων δύναμιν ἔχουσα, ἐκίνει τοὺς μεγάλους βραχίονας τῆς, καὶ εὐρείαι δερμάτιναι ταινίαι συνδέονται πάσας τὰς κλω-

στικὰς καὶ τὰς ὑφαντικὰς μηχανὰς μετ' αὐτῆς, μετωχέτευον ἀπ' αὐτῆς εἰς ἐκείνην τὴν κίνησιν. Τὸ κατάστημα τοῦτο, τετρακοσίας γυναικας ἢ μικρὰ κοράσια εἰς ἄπονον μόνον ἐπιτήρησιν καταχειρίζομενον, παράγει ὑφάσματα, ὅσα πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀτμοῦ δύνανται τεκμαίροντο διὰ τετρακισχιλίων ἐργατῶν, οὓς ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἐργασίας πρῶτως ἐρόνιευε.

ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ΚΟΜΝΗΝΟΣ,

Ο ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΟΣ.

(Κατὰ τὴν νεωτέραν καὶ τὰς πηγὰς).

Συνήθως παρ' ἡμῖν οἱ πολλοὶ θεωροῦσι μετὰ περιφρονησέως τινος τὴν βυζαντινὴν Ἱστορίαν, ὑπολαμβάνοντες τοὺς μὲν ἡγεμόνας αὐτῆς, ἐν γένει, ὡς θηλυδρίας καὶ ἀγενεῖς, τὸν δὲ βίον αὐτῶν, ὡς ἄχαριν καὶ περὶ ματαιὰς μόνον θεολογικὰς συζητήσεις περιστρεφόμενον. Ἄλλ' ὁ Μανουὴλ Κομνηνὸς τοῦλάχιστον, ὁ ἀπὸ τοῦ 1143 μέχρι τοῦ 1180 βασιλεύσας, ἀποτελεῖ ἐξαιρέσιν τοῦ κανόνης τούτου, ὅστις καὶ πολλὰς ἄλλας ἐπιδέχεται ἐξαιρέσεις. Οἱ ἱππῶται τῆς δύσεως, οἵτινες ἦσαν βεβήκως οἱ ἀριστοὶ τῆς πολεμικῆς ἀνδρείας καὶ ἐπιποθειότητος κριταί, ἀνεγνώριζον αὐτὸν ὡς τὸν γενναϊότατον καὶ δεξιότατον τῶν ἱπποτῶν τῆς Χριστιανουσύνης. Δικαίως, τῇ ἀληθείᾳ διότι τοσαύτη ἦτο ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐμπειρία αὐτοῦ περὶ τὴν τῶν ὄπλων χρῆσιν, ὥστε ὁ Φαίμοῦνδος τῆς Ἀντιοχείας, τὸν ὄπειον ὁ Ἰωάννης ὁ Κίνναμος λέγει « ἄνδρα ἰσχυρὸν καὶ βίωμην κατὰ τοὺς θρυλλουμένους ἐκείνους Ἡρακλεῖς », δὲν ἠδυνήθη νὰ μεταχειρισθῆ τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα τοῦ βασιλείου τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ἔκαμεν ὄχι μικρὰν γοῆσιν τῶν ὄπλων ἐκείνων εἰς τὴν ζωὴν του ὁ Μανουὴλ Κομνηνός. Συμμετασχὼν ποτε περιφύμου τινός ἱπποτικῶ ἀγῶνος, παρέστη εἰς τὸ στάδιον ἐπὶ ἵππου πυρῶδους καὶ κατέβαλεν ἐκ πρώτης ἀρετηρίας δύο Ἴταλοὺς, θεωρουμένους ὡς τοὺς ῥωμαλεωτέρους τῶν ἱπποτῶν. Ἄλλοτε πάλιν, καθίσας ἐνέδραν ἐντὸς δάτους, προήλασεν αὐτὸς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, παρακολουθούμενος ὑπὸ δύο καὶ μόνων ἀνθρώπων, οἵτινες δὲν ἠθέλησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν, ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰσακίου, καὶ τοῦ πιστοῦ δομestίκου Ἀξούχ, ὅστις, δοῦλος παρὰ τοῖς Τούρκοις γεννηθεὶς, προήχθη διὰ τῆς μεγαλοφυγίας καὶ τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ, εἰς τὰ ὑπέρτατα τῆς Βυζαντινῆς αὐλῆς ἀξιώματα. Ὁ Μανουὴλ, μετὰ τῶν δύο ἐκείνων συντρόφων, ἀπαντᾷ, τὸ πρῶτον, ὀκτωκαίδεκα ἱππεῖς καὶ τρέπει αὐτοὺς εἰς φυγὴν ἄλλ' ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐχθρῶν αὐξάνει, οἱ σταλέντες εἰς ἐπικουρίαν αὐτοῦ προσέβηκινον μὲ βραδύτητα καὶ δειλίαν, ὁ δὲ Μανουὴλ, μηδεμίαν λαβὼν πληγὴν, διεξήλασε σῶος ἀνὰ μέσον πεντακοσίων Τούρκων ἱππέων. Ἡ μικρὸν σὰς φαίνεται καὶ τὸ ἐξῆς. Ἐν τῷ μέσῳ μάχης τινὸς κατὰ τῶν Οὐγγῶν, ἀναγκασθεὶς διὰ τὴν νωθρότητα τοῦ στρατοῦ, ἀρπάζει τὴν σημαίαν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ προπορευομένου τῶν ταγματῶν σημα-

φόρου καὶ πρῶτος καὶ μόνος σχεδὸν διέρχεται τὴν γέφυραν, ἣτις διεχώριζεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ πόλεμον, ἀναλαβὼν τὸ κράτιστον τοῦ στρατοῦ καὶ διαβάς τὸν Σάον ποταμὸν, ἵνα συμπλακῆ πρὸς τοὺς φοβεροὺς ἐκείνους ἀντιπάλους, διέταξε τὸν στόλαρχον τῆς ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ ναυτικῆς δυνάμεως, νὰ θανατώσῃ πάντα φυγάδα, ὅστις ἤθελεν ἐπιχειρήσει ν' ἀνακάμψῃ εἰς τὴν ἐτέραν ὄχθην, ὅστις δὴποτε καὶ ἂν ἦτο « κὰν αὐτὸς » προσέθηκε « παρέσομαι βασιλεὺς, » ἕτερα τῶν παρόντων ἐλόμενος, ἀποπροσποιεῖσθαι σε » τοὺς λόγους χρεῶν, ἢ μὴν μὴ οὕτω ποῖων τὸν αὐτῶν τῶν οὐκ ἐκφύεξ ἀνατκολοπισμὸν. » Εἰς δὲ τὴν πολιορκίαν τῆς Κερκύρας, ἐπειδὴ ἔν τῶν μεγαλητέρων τοῦ Βυζαντινοῦ στόλου πλοίων, ὑπὸ τῆς βίας τοῦ ἀνέμου παραφερόμενον, προσήγγισεν εἰς δυσπρόσοδον τοῦ αἰγιαλοῦ μέρος, καὶ ἐκινδύνευε νὰ περιπέσῃ εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν, ὁ βασιλεὺς, δρμήσας ἐπὶ τῆς βασιλικῆς διήρου, καὶ στὰς ἐπὶ τοῦ μάλιστα ἀναπεπταμένου μέρους, μηδὲ προσυλαττόμενος εἰμὴ ὑπὸ εὐρείας ἀσπίδος, διέσωσε τὸ πλοῖον, ἐνῶ βραχέα κατέπιπτεν ἐπ' αὐτοῦ βροχὴ λίθων καὶ βελῶν ὅτε καὶ ἀφρευκτος ἤθελεν ἀποβῆ ὁ θάνατος αὐτοῦ, ἐὰν ὁ Σικελὸς φρούραρχος Κερκύρας Ρογέρος δὲν διέτασσε τοὺς τοξότας αὐτοῦ νὰ σιβεσθῶσι τὸν ἦρωα. « Φεῖν » σθῶμεν, εἶπεν, ὦ συστρατιῶται, τηλικούτου ἀνδρός. » ἐγὼ ἀναλαμβάνω τὴν εὐθύνην τῆς διαταγῆς ταύτης. » Λέγουσι δὲ ὅτι μίαν ἡμέραν ἐρόνιευεν ἰδίᾳ χειρὶ ὑπὲρ τοὺς τεσσαράκοντα βαρβάρους καὶ ὅτι ἐπανήλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον, σὺν τῶν τεσσάρων αἰχμαλώτων Τούρκων ἀνηρτημένους εἰς τοὺς κρίκους τοῦ ἐριπίου του. Ἡ ζῆσις του πρὸς τὰς μοιρομαχίας ἦτο ἀκατανόητος καὶ αἰετοε ἐτρέπα διὰ τῆς λόγῃς του ἢ διὰ τοῦ ζήφους αὐτοῦ ἔρχιζε τοὺς γιγαντώδεις ἀντιπάλους, ὅτοι ἐτόλμων ν' ἀντιπαρταχθῶσιν εἰς τὸν σιθερὸν αὐτοῦ βραχίονα.

Τοιοῦτος δὲ ὢν ἐν πολέμοις, διήγεν ἐν εἰρήνῃ βίον, βεβαίως μὲν ὄχι πολλὰ σώφρονα, ἀλλὰ χαριέστατον διότι ἐλάτρευε τὰς τέχνας, ἐλάτρευε δὲ καὶ τὰς ἡδονὰς, καὶ ἡ οὐδέποτε εἰς οὐδέν τῶν ἐχθρῶν ὑποκύψατα καρδίᾳ του, παρεδόθη αἰγμάλωτος εἰς τὰ θέλητρα τῆς ἀνεψιᾶς αὐτοῦ Θεοδώρας. Καὶ κατὰ τοῦτο μὲν δὲν τὸν ἐπαινοῦμεν ἄπαγε! Ἄλλ' ἡ καρδία του κατέλιπεν ἡμῖν ἕτερα δείγματα εὐρημότερα τῆς μαλακότητος αὐτῆς διότι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶχε τὸ μέγιστον τοῦτο διακριτικὸν τῆς γενναίας ψυχῆς, τὴν εἰς τοὺς φίλους ἀφοσίωσιν, ἣτις ἐπὶ τοσοῦτον προσέβηκινον, ὥστε δὲν ἤθελε νὰ ἐνοήσῃ καὶ αὐτὴν τὴν πρόδηλον ἀγνωμοσύνην. Τοιαύτη μάλιστα ὑπῆρξεν ἡ ἀγάπη τὴν ὁποίαν εἰδείξεν αἰετοε πρὸς τὸν ἐξάδελφον αὐτοῦ, Ἀνδρόνικον τὸν Κομνηνόν, ἄνδρα πολλὴν μὲν ἔχοντα τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν, ἀλλὰ τὴν ἀνομοιότητα ἐτι μεγαλητέραν.

Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Κομνηνῶν εἶχε δύο υἱούς, τὸν Ἰσακίον καὶ τὸν Καλοϊωάννην. Καὶ ὁ μὲν Μανουὴλ Κομνηνός ἦτο υἱὸς τοῦ τελευταίου τούτου, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος, υἱὸς τοῦ Ἰσακίου. Ὁ Ἀνδρόνικος ἦτο ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες, διὰ τῆς παραδόξου τῆς φύσεως αὐτῶν ἐλαστικότητος, περιλαμβάνοντες ἐν

εξυτοῖς ἀπάσας τὰς ποικίλας τῶν χαρακτήρων ἀντιθέσεις, περιπεσόντες δὲ εἰς τροπὰς τῆς τύχης παραλόγους, καταδικάζονται μὲν αὐστηρῶς ὑπὸ τῆς ἀνευδότου ἠθικῆς, θαυμάζονται δὲ ὑπὸ τοῦ ἐπιπολαίου τοῦ ἀνθρωπίνου βίου κριτοῦ, κινουσι δὲ τὸν ἔλεον καὶ τὴν συμπάθειαν τῶν μετριωπαθετέρων ἐκείνων παρατηρητῶν, οἵτινες, σταθμίζοντες τοὺς πειρασμούς εἰς τοὺς ὁποίους εἰν' ἐκτεθειμένη ἡ ἀδυναμία ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, δὲν δύνανται νὰ ἀποβλέψωσιν ἄνευ κατανύξεως εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ὄντος συγκροτούμενην φοβεράν ἐκείνην μεταξὺ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας πάλην, καθ' ἣν πολλάκις κατὰ δυστυχίαν ὁ Ἀρειμάνιος κατισχύει τοῦ Ὁραμάτδου. Ὁ Ἀνδρόνικος ἅμα μὲν εἴλκεν ἐκ βασιλείων τὸ γένος, ἅμα δὲ ὑπέρθε τῆς ἰδίας τύχης δημιουργός, καὶ ἀνεδείχθη γενναῖος ἐνταυτῷ καὶ ἀπιστος καὶ πονηρός· παρέστητε δὲ εἰς τὴν ζωὴν του ὄλα σχεδὸν τὰ πρόσωπα, καὶ ἐξ οἰκειᾶς πείρας ἐγνώρισεν ἀπάσας τοῦ ἀνθρωπίνου βίου τὰς περιπετείας, ἀπὸ τῆς τύχης τοῦ φαυλοτάτου κακούργου καὶ τοῦ ἐπαίτου του πενεστάτου μέχρι τῆς τύχης τοῦ ἰσχυροτάτου τῆς λαμπροτέρας τῶν ἐπὶ γῆς βασιλείων ἡγεμόνος. Ἐπαθήθη ὑπὸ τριῶν γυναικῶν βασιλικῆς καταγωγῆς, καὶ τῇ ἀληθείᾳ, ὁ ἀριστοτέλης, ὅστις ἤθελε νὰ παραστήσῃ τὴν βώμην καὶ τὴν καλλοῆν, αὐτὸν ἔπρεπε νὰ λάβῃ ὡς τύπον καὶ ὑπογραμμόν. Ὁ Ἀνδρόνικος δὲν εἶχε τὰς θηλυπρεπεῖς ἐκείνας χάριτας ὅσας παρέχει ὁ ἀμέριμος καὶ ἀπράγμων βίος, ἀλλὰ διέπρεπε διὰ τὸ ἀδρενωπὸν αὐτοῦ ὕψος, τὸ πελώριον ἀνάστημα, τοὺς ἀθλητικὸς μυῶνας καὶ τὸ ἀρειμάνιον ἦθος. Διετήρησε δὲ μέχρι γῆρας τὴν βώμην καὶ τὴν ὑγίαν, διὰ τῆς ἐγκρατείας καὶ τῆς σωματικῆς, διότι πολλάκις τὸ δεῖπνον αὐτοῦ συνίστατο εἰς ἄρτον ξηρὸν καὶ ὕδωρ ἄκρατον, ὁσάκις δὲ ἐγεύετο σάγγρου ἢ δόρκου, αὐτὸς ἐφρόνυσε τὴν ἄγραν ταύτην, καὶ αὐτὸς, ἰδίας χερσὶ, τὴν εἴψησε. Καὶ ἤξευρε μὲν θαυμασίως νὰ μεταχειρίζεται τὰ ὄπλα, ὅλως δὲ ἠγνόει τί ἐστὶ φόβος. Ἡ καταπειστικὴ αὐτοῦ γλῶσσα ἐλάμβανεν ἅπαντας τοὺς χρωματισμούς τοῦ χαμαιλέοντος· ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος αὐτός, τὸν ὁποῖον εὐλόγως δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν Ἀλκιβιάδην τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁσάκις προέκειτο νὰ κακοπραγήσῃ, συναλάμβανε τὰ βουλευόμενα αὐτοῦ μετὰ τῆς αὐτῆς τολμῆς, καὶ ἐπετελεῖ αὐτὰ μετὰ τῆς αὐτῆς γενναιότητος, ἣν εἰδείκνυε περὶ τὸ εὐγενέστατον τοῦ βίου μέρος. Τῶν νεωτέρων τινὲς μὲν ἐθαύμασαν τὸν ἄνδρα περιπαθῶς, τινὲς δὲ ἀνηλεῶς τὸν καταδικάσαν· τὸ καθ' ἡμᾶς φρονούμεν, ὅτι τῶν μὲν πρώτων ἡ κρίσις ὑπέρθε ἐπιεικεστέρως τοῦ δέοντος, τῶν δὲ δευτέρων, αὐστηροτέρως τοῦ ἐπιεικούς.

Ὁ πρό τῆς βασιλείας τοῦ Μανουὴλ βίος τοῦ Ἀνδρόνικου εἶναι ὀλίγον γνωστός. Ὁ Ἀνδρόνικος, νεώτατος ἐστὶ ὢν, παρηκολούθησε τὸν πατέρα τοῦ Μανουὴλ Καλοῖωάννην εἰς τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν διαφόρους αὐτοῦ ἐκστρατείας. Καὶ ἐν ἔτει 1143, ἀποθανόντος τοῦ βασιλέως τούτου εἰς Κιλικίαν, ὑπεχώρησε μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὸν τεταγμένης μοίρας τοῦ στρατοῦ διερχόμενος δὲ τὴν μικρὰν Ἀσίαν ἐπλανήθη, κατὰ τύχην ἢ ἐπὶ σκοπῷ, εἰς τὰ ὄρη, καὶ

περιστοιχισθεὶς ἐνταῦθα ὑπὸ Τούρκων, παρέμεινεν ἐκὼν ἢ ἄκων, ἐπὶ τινι χρόνον εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν. Ἐπαθήθη δὲ πολὺ ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ, διότι συναντηθῆναι καὶ συνειπαίδευσθαι μετ' αὐτοῦ, καὶ τὴν αὐτὴν μὲν εἶχον ἀνδρίαν, τὴν αὐτὴν δὲ ἀγάπην πρὸς τοὺς ἀγῶνας τοῦς ἰπποτικούς. Ἐντεῦθεν δὲ συμμετέσχε μὲν τῶν κινδύνων αὐτοῦ, συμμετέσχε δὲ καὶ τῶν ψυχαστασιῶν· καὶ ἐνῶ ὁ βασιλεὺς διήγε τὰς ὥρας τῆς ἀνέστεως εἰς τοὺς πόδας τῆς Θεοδώρας, ὁ φίλος του κατάρθρωσε νὰ δελεάσῃ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς Εὐδοξίαν, ἣτις ἐπὶ τοσοῦτον ἐλάτρευσε τὸν εὐτυχῆ ἔκείνον θνητὸν, ὥστε ἐκαυχῆτο φέρουσα τὸ ὄνομα τῆς παλλακῆς τοῦ Ἀνδρόνικου, ἐν γνώσει ὄλου τοῦ κόσμου. Ἐν ἔτει 1153, ὁ Μανουὴλ, θέλων ν' ἀναχαίτισθαι τὴν τῶν Ἀρμενίων πρόσδοον, ἐπέμφε τὸν ἐξαδελφόν του εἰς Κιλικίαν, ἣτις ὑπέρθε τὸ πρῶτον θέατρον τῆς τε ἀνδρείας αὐτοῦ καὶ τῆς ἀπεριστοφίας. Ἡ Εὐδοξία, ἣτις ἤθελε παρακολουθῆσαι τὸν ἔραστήν αὐτῆς εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κόσμου, τὸν συνώδυσεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην καὶ συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν ἀτυχῆ αὐτῆς ἐκδασιν. Ὁ Ἀνδρόνικος ἐπεδίωξε μὲν μετὰ πλείστου ζήλου τὴν πολιορκίαν τῆς Μοψουεστίας καὶ δι' ὄλων ἡμερῶν τολμηρότατα ἐπέτιθετο κατὰ τῆς πόλεως ταύτης, ἀλλὰ διήγε τὰς νύκτας περὶ μουσικᾶς, χορευτικᾶς καὶ ἄλλας διασχύσεις, διότι, ἐκτὸς τῆς ἐρωμένης, χορός κωμῶδων ἀπετέλει τὸ μέρος τῆς συνοδίας του, εἰς ὃ πλείστην μετ' ἐκείνην ἀπέδιδεν ἀξίαν. Τοῦτο μαθὼν ὁ τῶν Ἀρμενίων ἡγεμὼν Τερζέκης, φυλάττει νύκτα ἀσέλγηρον, καθ' ἣν βραχδαία καὶ συνεχῆς κατέπιπτε βροχῆ, ἐπιτίθεται ἀπροσδοκῆτως κατὰ τῶν πολιορκητῶν καὶ τρέπει αὐτοὺς κατὰ κράτος. Ὁ Ἀνδρόνικος, περιστοιχισθεὶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, θαυμαστά ἐδωκε δείγματα γενναϊότητος καὶ διέσχισε τὰς πυκνοτέρας τῶν Ἀρμενίων φαλαγγας, οὐδὲν ἦντιν ὄμως μολὶς διεσώθη εἰς Ἀντιόχειαν. Ἐπανεληθόντος δὲ αὐτοῦ ἐκεῖθεν εἰς τὸ κατὰ τὴν Μακεδονίαν βασιλικὸν στρατόπεδον, ὁ Μανουὴλ ἐδέχθη μὲν αὐτὸν δημοσίᾳ φιλικῶ τῷ τρόπῳ, ἰδίᾳ δὲ πικρότατα ἤλεγξε διὰ τὴν περὶ τὸν πόλεμον ὀλιγορκίαν καὶ τὰς παρακαίρους διασκεδάσεις, καὶ, διὰ νὰ ἀνταμείψῃ ἢ νὰ παραμυθῆσθαι τὸν ἀτυχῆ στρατηγόν, προσεχείρισεν αὐτὸν δοῦκα Ναισοῦ καὶ Βρανιτζόβης, ἐδωκε δὲ αὐτῷ καὶ τὴν Καστορίαν. Ἡ ἐρωμένη του τὸν συνώδευε παντοῦ, οἱ δὲ ἀδελφοὶ τῆς, ἀγανακτήσαντες μέχρι μανίας διὰ τὴν ἀτιμίαν αὐτῆς καὶ θέλοντες, διὰ τοῦ αἵματός του νὰ ἐκπλύνωσι τὸ προσγεγόμενον αὐτοῖς αἴσχος, ἐφόρμησαν αἰφνιδίως εἰς τὴν σκηνὴν του. Ἡ Εὐδοξία τὸν συμβουλεύει νὰ μεταμμερισθῇ εἰς γυναῖκα διὰ νὰ σωθῇ· ἀλλ' ὁ γενναῖος Ἀνδρόνικος, μὴ καταδεχθεὶς ν' ἀκούσῃ τοιαύτην συμβουλήν, περιβάλλεται ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ τὴν πανοπλίαν καὶ διασχίζει τὴν φάλαγγα τῶν πολυαριθμῶν αὐτοῦ δολοφόνων. Τότε εἰδείξε κατὰ πρῶτον τὴν ἀγνωμοσύνην αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπιβουλήν. Οἱ Βυζαντινοὶ λέγουσιν, ὅτι πρὸ καιροῦ εἶχε λάβει, ἣ εἶχε νομίσει ὅτι ἔλαβεν ἀφορμὴν δυσαρρεσκείας, διότι ἐν τινι τῶν πολλῶν ἐκείνων ἰπποτικῶν τοῦ Μανουὴλ ἀγῶνων, βλαβθέντος τοῦ ἐνός τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ υἱοῦ Ἀνδρόνικου τοῦ σεβαστοκρά-

τορος Ἰωάννου, νεανίου περικαλλοῦς, ὁ βασιλεὺς, θέλων νὰ παραμυθῆσθαι τὸν νέον τοῦτον διὰ τὸ ἀτύχημα, διώρισεν αὐτὸν πρωτοβεστιαρίον καὶ ἀνεθίβασεν εἰς τὸ τῶν πρωτοστράτων ἀξίωμα, τοῦτο δὲ ἐπέραξε τὴν οὐλομιάν Ἀνδρόνικου τοῦ Κομνηνοῦ. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι, ὅτι ὁ Μανουὴλ, ὄχι μόνον ποτὲ δὲν ἐδωκεν εἰς αὐτὸν εὐλογόν τινα ἀφορμὴν δυσαρρεσκείας, ἀλλὰ πολλάκις πέρα τοῦ μετρίου ἐμακροθύμως πρὸς αὐτὸν, καὶ ποτε τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἔσωσε δι' ἰδίου κινδύνου. Διότι, διατρέθοντος τότε τοῦ βασιλέως εἰς ἐσχάτην τινα, συνέπεσε λόγος, ἐπὶ τοῦ γέφυματος, περὶ τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀπεθαύμαζον ταῦτα, εἰς δὲ τῶν αὐλικῶν ἰσχυρίζετο, ὅτι ἀνώτερα ὑπέρθε τὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Καλοῖωάννου ἔργα. Ἐξαφθίσεις δὲ τῆς εἰδοῦς, ὁ Ἀνδρόνικος τοσοῦτον πικρῶς ὕβρισεν ἕνα τῶν παρισταμένων, ὥστε οὐτος ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ ξίφους καὶ ἤθελε βεβαίως ἀφαιρέσει τὴν κεφαλὴν του, ἐὰν ὁ Μανουὴλ δὲν ἀπέτρεπε τὸ καταφερόμενον ὄπλον, λαβὼν αὐτὸς πληγὴν, τῆς ὁποίας τὴν οὐλὴν, δι' ὄλου τοῦ βίου, ἐφάρει ἐπὶ τοῦ καρποῦ τῆς χειρός. Ἀλλ' ὁ Ἀνδρόνικος ἦτο ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων τῶν ὁποίων τὴν ἀκρίμτηον φιλοδοξίαν οὐδέμια εὐεργεσία δύναται νὰ ἐξευμενίσῃ· ἐζήτησε δὲ ν' ἀρπάσῃ τὴν βασιλείαν μάλιστα διὰ συνδρομῆς τῶν ἐχθρῶν τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου ἡγεμόνων· καὶ ἐπὶ τούτῳ, ἐτι μὲν ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν Κιλικίαν στρατείας, περιποιοῖτο τὴν εὐσίαν τοῦ Λατίνου βασιλέως τῆς Παλαιστίνης, καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Περωσῶν ἠδὲ ἄρχων τῆς Ναισοῦ καὶ Βρανιτζόβης, ἐγράψε πρὸς τὸν γείτονα βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας Γεΐζαν, ὑποσχόμενος νὰ τὸν παραχωρήσῃ τὰς πόλεις ταύτας, ἐὰν οὗτος τὸν συντρέξῃ εἰς τὸ νὰ καταλάβῃ τὴν ἐν Βυζαντίῳ βασιλείαν. Φοβούμενος δὲ μήπως εωραθῇ ἡ προδοσία, ἐγράψε πρὸς τὸν Μανουὴλ, ὅτι, ἔχων φίλους τινὰς τῶν Οὐγγρων μεγιστάνων, ζητεῖ τὴν ἀδειαν νὰ ἐλθῇ εἰς λόγους πρὸς αὐτοὺς, ἵνα ὑπαγάγῃ τοὺς ἀνθρώπους ὑπὸ τὸ κράτος τῶν Ῥωμαίων. Ὁ βασιλεὺς ἤξευρεν ἠδὲ τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος καὶ τὸν ὄλον τὸν ὁποῖον μηχανεύεται ὁ Ἀνδρόνικος, διότι τὰ πρὸς τὸν Γεΐζαν γράμματα τούτου, συλλεθόντα, εἶχον σταλῆ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Διὰ νὰ ἐξελέγξῃ ὄμως αὐτὸν καταφανέστερον, ἐπροσποιήθη ὅτι πιστεύει εἰς τοὺς λόγους του καὶ τὸν ἐδωκε τὴν ἀδειαν τὴν ὁποίαν ἐζήτησε ὁ δὲ Ἀνδρόνικος, φρονῶν, ὅτι ἐξησφαλίσθη ἀπὸ τοῦ Μανουὴλ, ἀδεῶς ἠδὲ διαπροσεβύετο πρὸς τὸν Γεΐζαν καὶ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, ἐπικαλούμενος καὶ τούτου τὴν ἐπιουρίαν ἐν καιρῷ τῶν προσήκοντι. Ἐπειτα δὲ ἦλθε καὶ εἰς Βυζάντιον, τελειώσας κατ' ἐπιφάνειαν τὰς μεταξὺ Βυζαντινῶν καὶ Οὐγγρων σπονδάς.

Ὁ Μανουὴλ ἐπέσειθ' ἐτι τότε τοῦ προδότου· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ Ἀνδρόνικος ἐπεβουλεύθη καὶ αὐτὴν αὐτοῦ τὴν ζωὴν. Διότι δις, διὰ νυκτός, μετμημερισμένος καὶ ἐνοπλος, ἐπλησίασεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ βασιλέως· ἀνακαλυφθεὶς δὲ, ἐβεβαίωσεν, ὅτι ἤθελε δθῆναι νὰ ἐκδικηθῆ τὸν θανάσιμον ἐκείνον ἐχθρόν του, τὸν νέον Ἰωάννην, περὶ οὗ προωμιλήσαμεν. Ἀλλοτε πάλιν, ἐπειδὴ πολὺ ἐπεμελεῖτο ἕνα τῶν ἰππων του καὶ

περὶ τὸν δρόμον ἀκαταπαύτως ἐγύμναζεν, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως, τί σημαίνει ἡ συνεχῆς αὐτῆ περὶ τοῦ ἵππου ἐκείνου φροντίς, « ὡς ἂν » ἔλαβε τὴν ἀθάδειαν νὰ ἀποκριθῇ, « τὸν πάντων ἐσσομοὶ δυσμενέστατον τῆς κεφαλῆς ἀρελόμενος οἰχέτομαι ἱππίων. » Τότε τελευταῖον ὁ Μανουὴλ διέταξε νὰ συλληφθῇ καὶ νὰ φυλακισθῇ εἰς πύργον τινὰ τῶν ἐν Βυζαντίῳ βασιλείων.

Ἡ φυλακίσις αὐτῆ διήρκεσεν ὑπὲρ τὰ ἐννέα ἔτη. Ὁ Ἀνδρόνικος, μὴ δυνάμενος νὰ ὑποπέρῃ τὴν ἀπραξίαν ἐκείνην καὶ τὴν τῶν ἡδονῶν στέρησιν, ἀκαταπαύτως ἐνησχολεῖτο πῶς νὰ εὕρῃ τρόπον νὰ διαφύγῃ. Μίαν ἡμέραν παρετήρησεν, ὅτι εἰς μίαν γωνίαν τοῦ δωματίου του αἱ κεραμίδες ἦσαν θεραυσμέναι· κατορθώνει λοιπὸν νὰ ἀνοίξῃ ὀπήν, εὕρισκει ὄπισθεν σκοτεινὸν καὶ παρεωραμένον κρησφύγετον, καὶ μετὰ βίας εἰς αὐτὸ μὲ τὰς ὀλίγας τροφάς, τὰς ὁποίας εἶχεν ἐτι, ἀπὸ ἐτοποθέτησε πάλιν καλῶς τὰς κεραμίδας, καὶ ἐξήλειψε πᾶν σημεῖον τῆς καταφυγῆς. Οἱ φύλακες, ἐλθόντες νὰ ἐπισκερθῶσι, κατὰ τὴν τεταγμένην ὥραν, αὐτὸν, ἠρόρησαν διὰ τὴν σιωπὴν καὶ τὴν ἐρημίαν ἣτις ἐπεκράτει ἐν τῇ φυλακῇ καὶ διέδωκαν, ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος ἀπέδρα, ἀδελφὸν πῶς. Ἀμέσως αἱ πύλαι τῶν βασιλείων ἐκλείσθησαν, ἐδόθησαν εἰς τὰς ἐπαρχίας διαταγαὶ αὐστηραὶ διὰ νὰ συλλάβωσι τὸν δραπέτην, ἣ δὲ σύζυγός του, τὴν ὁποίαν ὑπόπτειον, ὅτι συνέδραμεν εἰς τὴν δραπέτειαν, ἐφυλακίσθη εἰς τὸν αὐτὸν πύργον. Τὴν νύκτα ἣ γυνὴ αὐτῆ θλίπει αἰφνίως μορφήν ἀνθρωπίνην προκύπτουσαν ἀπὸ τοῦ τοίχου ἢ δυστυχῆς ἐνόμισσε κατ' ἀρχάς, ὅτι ἐξῆλθε φάντασμα ἐμπρός της· ἀλλ' ἐν τῷ ἅμα ἐγνώρισεν τὸν σύζυγον. Ἐκτοτε ἡ διδομένη εἰς αὐτὴν τροφὴ ἐπήρκει εἰς ἀμροτέρων τὴν συντήρησιν, ἐκίς δὲ τῶν ἄλλων παραμυθῶν ὅσας παρεῖχεν ἢ λαθραῖα ἐκείνη συμβίωσις, ἔλαβον τὴν εὐτυχίαν νὰ ἀποκτῆσῃ καὶ υἱόν. Πρὸς τούτοις, οἱ ἐπιτηραμένοι τὴν φρουρῆσιν τῆς γυναικὸς δεσμοφύλακες ἀπέβησαν κατὰ μικρὸν ὀλιγοτέρων ἀγρυπνοί, ὥστε ὁ Ἀνδρόνικος κατάρθρωσε νὰ διαφύγῃ· ἀλλὰ συνελήφθη καὶ ἐπανήχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, διὰ διπλῆς δεδεμένος ἀλώσεως. Ἡ φυλακὴ του ἀπέβη τότε αὐστηροτέρα παρά ποτέ. Ἐὕρην ὄμως τὸν τρόπον νὰ ἐξέλθῃ αὐτῆς πάλιν. Νέος τις ὑπὲρ τῆς του, μεθύσας τοὺς φύλακας, ἔλαβε διὰ κρηρῶν τὸν τύπον τῶν κλειδῶν· ἣ δὲ γυνὴ καὶ ὁ υἱός του τὸν ἐστειλαν, ἐντὸς πίθου, ἀντίκλειδας καὶ σχαινίον. Ὁ Ἀνδρόνικος μεταχειρισθῆ ταῦτα πάντα μετὰ γενναϊότητα καὶ ἐπιτηδειότητα· ἠνοιξε τὰς θύρας, κατέβη ἀπὸ τὸν πύργον, ἔμεινε δι' ὄλης τῆς ἡμέρας κεκρυμμένος ἐντὸς τοῦ βασιλικοῦ κήπου, καὶ, διὰ νυκτός περὶ τὸν τοίχον, εἰσῆλθεν εἰς ἀκάτιον τὸ ὁποῖον τὸν περιέμενε, ἐπεσκέφθη τὸν οἶκόν του, ἤσπασθη τὰ τέκνα, ἀπέβαλε τὰς ἀλύσεις καὶ προήλασε ἐπὶ τὸν Δούναβιν.

Ὅταν ἐφθάσεν εἰς τὴν Ἀγγιᾶλον, φίλος αὐτοῦ τις πιστός, τὸν ἐδωκεν ἵππους καὶ χρήματα· ὁ δὲ δραπέτης, διαβάς αὐτὸν τὸν ποταμόν, διήλθεν ἐν σπουδῇ τὴν ἔρημον τῆς Μολδαβίας, καὶ ἦδη ἐπλησίαζεν εἰς τὴν Πολωνίαν Ῥωσσίαν, ὅτε συνελήφθη ὑπὸ μοίρας Βλά-

χων, οἵτινες ἀπεράτιστα νά τόν φέρωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλά, διὰ τήν ἐτοιμότητα τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, ἐσώθη ἀπό τόν κίνδυνον τοῦτον. Ὑποκριθεῖς ὅτι ἔχει νά εκπληρώσῃ ἀνάγκη τινά, κατέβη ἀπό τοῦ ἵππου διὰ νυκτός καί ἀπεμακρύνθη ὡπως οὖν ἀπό τῶν συνοδοιπόρων. Τότε, ἐμπήξας εἰς τήν γῆν τῷ βόταλον, ἐπί τοῦ ὁποίου ἐπροσκαιετο ὅτι στηρίζεται, ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτοῦ τόν πῖλόν του καί τινα τῶν ἐνδυμάτων, ὑπεξέφυγεν εἰς τὰ περίξ δάση καί ἦτον ἤδη μακράν, ἐνῶ οἱ Βλάχοι περιέμενον ἐτι αὐτόν, ἀπατώμενοι ὑπό τοῦ ἀνδρικόλου. Φθάσας εἰς τήν Πολωνικήν Ῥωσίαν, ἐτυχεν εὐμενοῦς δεξιώσεως καί ὠδηγήθη εἰς Κιόβιαν, ἣ, καθῶς τήν γράφουσιν οἱ Βυζαντινοί, εἰς Κίαμον, ὅπου ἔδρευεν ὁ μέγας τῶν Ῥώσων δούξ Ἱεροσλάουος. Ὁ ἐπιτήδειος Ἀνδρόνικος περιεποιήθη μετ' αὐτοῦ τήν εὐνοίαν καί τήν πίστιν τοῦ Ἱεροσλαύου, διότι ἤξευρε νά λαμβάνῃ τὰ ἤθη πάσης χώρας, οἱ δὲ θάρβαραι ἐκεῖνοι ἐθαύμασαν τήν ἀφοβίαν καί τήν δεξιότητα ἣν ἐδείκνυε περὶ τήν ἄγραν τῆς ἀλήθειας καί τῆς ἀρκτου. Συνέπεσε δὲ τότε νά παρακληθῆ ὁ ἡγεμόν τῶν Ῥώσων ὑπό τοῦ Μανουήλ, ἐπὶ συμμαχίᾳ κατὰ τῶν Οὐγγρων. Ὁ Ἀνδρόνικος συνετέλεσεν εἰς τήν σπουδαίαν ταύτην διαπραγματεύσειν, διὰ συνθήκης δεῖξας ὑπεσχέθη πίστιν εἰς τόν Βασιλέα, ἀνθυπογεθέντα τήν ἀμνηστίαν τοῦ παρελθόντος. Ὅθεν κατήλθεν ἀπό τοῦ Βορυσθένους εἰς τὰς τοῦ Δουνάδεως ὄχθας μετὰ τοῦ ἱππικού τῶν Ῥώσων, καί, λαμπρῶς διαπρέψας κατὰ τήν ἐφοδὸν τῆς Ζεύγης, συνεχωρήθη ἐπιστήμως ὑπὸ τοῦ Μανουήλ, ὅστις, καί τοι τοσαύτας ὑπ' αὐτοῦ λαβῶν ἀφορμὰς ὀλίψεως, ἠγάπα ὁμοῦ πάντοτε τὸν ἀρεμίον ἐκεῖνον χαρακτήρα.

Ἡ ἐπάνοδος εἰς τήν πατρίδα, ἡ θεὰ τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας καί λαμπρότητος, καί ἄλλαι πολλαὶ περιστάσεις, ἐξῆψαν πάλιν τήν φιλοτιμίαν τοῦ Ἀνδρόνικου. Ὁ Μανουήλ ἔλαβεν ἀλληλοδιαδόχως δύο συζύγους, τὴν γερμανίδα Εἰρήνην, περιώνυμον διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῆς, καί τὴν γαλλίδα Μαρίαν, ἐπὶ καλλονῇ μᾶλλον φημιζομένην. Ἀπὸ τῆς τελευταίας ταύτης ἀπέκτησεν υἱόν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς καθόδου τοῦ Ἀνδρόνικου δὲν εἶχεν ἐτι εἰμὴ μίαν θυγατέρα, ἐκ τοῦ πρώτου αὐτοῦ γάμου, τὴν ὁποίαν ἤθελε τότε νά ὑπανδρεύσῃ μετ' ἡγεμόνα Οὐγγρον, ὅστις ἀνετρέφετο ἐν Βυζαντίῳ, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νά παρασκευασθῆ εἰς τὴν βασιλείαν. Ἡ πιθανότης τοῦ νά περιέλθῃ ὁ Βυζαντινὸς θρόνος εἰς τὸν θάρβαρον ἐκεῖνον καί ξένον, δυσχερῆσαι ἀπαντας τοὺς μεγιστάνας καί συγγενεῖς τοῦ βασιλέως. Ἀλλ' ὅταν προσεκλήθησαν νά ὁμώσωσι πίστιν εἰς τὸν ἐπίδοξον διάδοχον, ὁ Ἀνδρόνικος ἐράνη ἀρκετὰ γενναῖος, ὥστε ν' ἀποποιήθῃ τὸν ἀθέμιτον ὄρκον καί νά διαμαρτυρηθῆ θαρράλως κατὰ τῆς εἰς ποιήσεως τοῦ ξένου. Τοῦτο δυσχερῆσαι τὸν βασιλέα· ἀλλ' ὁ Μανουήλ ἤξευρε, ὅτι ὁ λαὸς ἐφρόνει, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, τὰ τοῦ Ἀνδρόνικου, ὅθεν ἐπεικῆ καί ἐντιμὸν ἐπέβαλεν εἰς τὸν ἄνδρα τὴν τιμωρίαν, ἀναδείξας πάλιν αὐτῷ τὴν ἀρχηγίαν τῶν περὶ Κιλικίαν χωρῶν καί προσθεῖς τὴν ἀπόλυτον διαχείρισιν τῶν τῆς Κύπρου εἰσοδημάτων.

Ὁ Ἀνδρόνικος ἔδωκεν ἐνταῦθα, εἰς τοὺς πρὸς Ἀρ-

μενίους πολέμους, νέα λαμπρὰ δείγματα ἀνδρείας, καί ποτε, ὁρμήσας κατ' ἀποστάτου δεινῶς ἀντιπράττοντος εἰς ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα αὐτοῦ, κατέβαλεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἵππου καί καιρίως ἐπλήρωσεν. Ἡ ὑδοκίμησε δὲ καί εἰς ἄλλους εὐχερестέρους καί χαριστέρους ἀγῶνας, κυριεύσας τὴν καρδίαν τῆς καλῆς Φιλίππας, ἀδελφῆς μὲν τῆς δευτέρας τοῦ Μανουήλ συζύγου, θυγατρὸς δὲ τοῦ Λατίνου ἡγεμόνος τῆς Ἀντιοχείας Ραϊμούνδου. Διὰ νά περιποιηθῆ αὐτὴν, ἐγκατέλιπε τὴν θέσιν του καί διήγαγε τὸ θέρος ὅλον παρ' αὐτῆς εἰς χοροὺς καί ἱπποτικούς ἀγῶνας, ἣ δὲ Φιλίππα, τυφλωθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἔρωτος, ἐθυσιάσεν εἰς αὐτόν τὴν ἀγνότητα, τὴν ὑπόληψιν αὐτῆς καί τὸν μετὰ ἄνδρος σὴν ὄφρονος καί ἐντίμου γάμον. Ἡ ταλαίπωρος! δὲν ἤξευρεν εἰς ποῖον ἐδίδοτοιαῦτα ἀφοσιώσεως δείγματα. Ὁ Ἀνδρόνικος, μετ' ὀλίγον μαθῶν καί φοβηθεὶς τὴν ὄργην τοῦ Μανουήλ διὰ τὴν γενομένην εἰς τὸν πενθερὸν αὐτοῦ ὕβριν, ἐγκαταλείπει τὴν ἀθλίαν Φιλίππαν καί ἀπέρχεται, ἐν συνῳδιᾳ πολυαριθμῶν τυχοδιωκτῶν, εἰς Ἱερουσαλήμ. Οἱ τότε ἄρχοντες ἐκεῖ Λατῖνοι, δολοκλήτες ἀπὸ τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ γένους, ἀπὸ τὸ μέγα ἐπὶ ἀνδρεία ὄνομα καί ἀπὸ τὸν ζῆλον τὸν ὁποῖον ὑπὲρ τῆς θρησκείας ἐπαδεικνυεν, ἐπειθύμησαν νά μεταλάβῃ τῶν ἀγῶνων ἐν οἷς ἀδιαιλίτως διετέλουσαν πρὸς τοὺς ἔχθρους τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ὅθεν, διὰ τῆς εὐνοίας τοῦ βασιλέως καί τοῦ κλήρου, λαμβάνει τὴν ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Φοινίκης ἡγεμονίαν τῆς Βηρυτοῦ. Ἐν τῇ γειτονίᾳ τῆς πόλεως ταύτης, διέτριβε νέα καί ὠραιόταταις βασιλίς, Ἑλληνίς τὸ γένος, συγγενῆς τοῦ Ἀνδρόνικου, διότι ἦτο δυσεγγόνῃ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, γῆρα δὲ τοῦ βασιλέως τῆς Ἱερουσαλήμ, Βαλδουίνου Γ'. Ἡ βασιλίς αὕτη, ἣτις ἐκαλεῖτο Θεοδώρα, θελήσασα νά ἐπισκερθῆ τὸν συγγενῆ τῆς, ἠγάσθη αὐτοῦ καί ὑπῆρξε τὸ τρίτον τῆς ἀμάχου ἐκεῖνης γοητείας ὕμα, τὸ δὲ αἶχος αὐτῆς ἀπέβη δεινότερον καί σκανδαλωδέστερον ἢ τῶν δύο πρώτων.

Ὁ Μανουήλ, πνέων πάντοτε ἐκδίκησιν, προέτρεψε τοὺς ὑπηκόους καί τοὺς συμμαχοὺς ὅσους εἶχε περὶ Κιλικίαν νά συλλάβωσι τὸν Ἀνδρόνικον καί νά ἐξορώσωσι τοὺς ὀφθαλμούς του. Ὁ δὲ, μαθῶν διὰ τῆς Θεοδώρας τὸν κίνδυνον, φεύγει ἀπὸ Παλαιστίνης, καί ἡ παρακολουθήσασα αὐτὸν βασιλίς τῆς Ἱερουσαλήμ παρέστη ἤδη εἰς ὀλην τὴν Ἀνατολήν, ὡς παλλακὴ τοῦ Ἀνδρόνικου, δύο δὲ νόθα τέκνα ἐμαρτύρουν τὸν ἄσπεμον ἐκεῖνον ἔρωτα. Ὁ ἐραστὴς τῆς κατέφυγε κατ' ἀρχὰς εἰς Δαμασκὸν καί ἐθαύμασε τὸν μέγαν Σουλτάνον Νουρεδδῖν καί ἠξιώθη τῆς εὐνοίας αὐτοῦ τε καί τοῦ ὑπουργοῦ αὐτοῦ Σαλαδδῖν. Ὡς φίλος τοῦ Νουρεδδῖν, ἐπεσχέθη τὸ Βαγδάτιον καί τὰς Περσικὰς αὐλὰς, ἐπὶ μακρὸν δὲ πλανηθεὶς περὶ τὴν Κασπίαν καί τὰ τῆς Γεωργίας ὄρη, ἔδρευσε τελευταῖον μετὰ τῶν Τούρκων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀρχαίων ὄντων πολεμίων τῶν ὁμοθρήσκων αὐτοῦ. Ὁ Ἀνδρόνικος εὔρε, μετὰ τῆς ἐρωμένης καί τῶν ὁπαδῶν, ἀσυλεν φιλόξενον παρὰ τῷ Σουλτάνῳ τῆς Κολωνίας, καί, διὰ νά ἀποδείξῃ τὴν πρὸς τοῦτον εὐγνωμοσύνην, συχνὰς ἐποίησε ἐπιδρομὰς εἰς τὴν Βυζαντινὴν ἐπαρχίαν τῆς Τραπεζοῦτος, ἀπάγων ἐκάστοτε πολλὰ μὲν λάφυρα, πολλοὺς δὲ χριστιανούς

αἰχμαλώτους. Ὅταν ἐπειτα διηγείτο τὰ περιστατικὰ αὐτὰ τῆς ζωῆς του, παρέβαλλεν ἑαυτὸν μετὰ τὸν Δαυὶδ, ὅστις, δι' ἐξορίας μοικρᾶς, διέφυγε τὰς παγίδας τῶν πονηρῶν. Ἀλλ' ὁ προφήτης βασιλεὺς, προσέθετε, περιωρισθῆ εἰς τὸ νά κρυβῆ κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἰουδαίας, νά φονεύτῃ ἕνα Ἀμαλικίτην καί νά ἀπειλήσῃ τὸν ἀθλιὸν καί ἀπληστον Ναβάλ. Αἱ δὲ τοῦ Ἀνδρόνικου περιδρομαὶ ὑπῆρξαν πολὺ ἐκτενέστεραι, καί διεθρῦλλησαν τὸ ὄνομα καί τὴν θρησκευίαν αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀνατολήν.

Ὁ πολυμήχανος αὐτὸς ἄνθρωπος ἀφωρίσθη μὲν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, ἠδυνήθη ὁμοῦ ἐπὶ πολλῶν χρόνων νά διαρῶγῃ ἢ νά ἀποκρούσῃ τὴν καταδρομὴν τοῦ βασιλέως Μανουήλ. Ἀλλὰ μίαν ἡμέραν ὁ διοικητὴς Τραπεζοῦτος κατάρθρωσε νά συλλάβῃ τὴν Θεοδώραν καί ἐπέμφεν εἰς Ἱερουσαλήμ τὴν βασιλίδα ταύτην μετὰ τῶν τέκνων· τότε ὁ πλάνης ἐκεῖνος βίος ἐράνη πλέον εἰς τὸν Ἀνδρόνικον ὀχληρὸς. Ὅθεν ἐζήτησεν αὐτὸς συγγνώμην καί ἔλαβε τὴν ἄδειαν νά προσπέσῃ εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἡγεμόνος του, εὐχαριστηθέντος διὰ τὴν ὑποταγὴν ταύτην τοῦ ἀγερώχου ἀνδρός. Πρὸς τὸν δὲ γενόμενος, μετενόησε διὰ τὴν ἀποστασίαν του μετὰ δακρῶν καί στεναγμῶν ἀπεφῆνατο, ὅτι δὲν θέλει ἐγερθῆ εἰμὴ ὅταν πισθῶς τις ὑπῆκοος, ἀρπάσας αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κλοιοῦ, τὸν ὁποῖον ἔφερε περὶ τὸν λαιμόν, τὸν οὐρῆ πρὸς τὰς βαθμίδας τοῦ θρόνου· καί τὸ ἐξαισιον τοῦτο δείγμα τῆς συντριβῆς, ἐκίνησε τὴν συμπάθειαν καί τὴν ἀπορίαν τῶν παρισταμένων. Ἡ Ἐκκλησία καί ὁ βασιλεὺς τὸν συνεχώρησαν τὰ ἀμαρτήματά του, ἀλλ' ὁ Μανουήλ, ὑπόπτως ἔχων πάντοτε πρὸς τὸν ἄνδρα, ἀπεμάκρυνεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς αὐλῆς καί ὠριεν αὐτῷ εἰς κατοικίαν τὴν Οἰνόνην, πόλιν παραλίαν τοῦ Πόντου, ὑπὸ εὐφρόων περιστοιχισμένην ἀμπελώνων.

Τῷ 1180, ἀποθανόντος τοῦ Μανουήλ, διεδέχθη τὴν βασιλείαν ὁ ἀπὸ τῆς δευτέρας αὐτοῦ γυναικὸς ἀνήλικος υἱὸς Ἀλέξιος. Ὁ παῖς οὗτος δὲν ἠδύνατο νά ἔγῃ οὔτε βώμην, οὔτε σύνεσιν, οὔτε πείραν. Ἡ ἐπιτροπεύουσα αὐτὸν βασιλίς Μαρία κατέλιπε πᾶσαν τὴν ἐπιμέλειαν τῆς Κυβερνήσεως εἰς Ἀλέξιόν τινα Κομνηνόν, πρωτοσεβαστὸν ἦτοι πρωθυπουργόν ὄντα αὐτῆς ἅμα καί φίλον οἰκιστότερον τοῦ πρέποντος· ἡ δὲ ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως, ἡ ἀπὸ τοῦ πρώτου τοῦ Μανουήλ γάμου κόρη, Μαρία ἐπίσης ὀνομαζομένη, καί σύζυγον ἔχουσα Λατίνον τινα ἐκ Καπύης τῆς Ἰταλίας, κατεσκεύασε συνωμοσίαν κατ' ἀρχὰς καί ἐπειτα στάσιν κατὰ τῆς μιστῆς μητροῦς. Αἱ ἐπαρχαὶ παρημελήθησαν, ἡ πρωτεύουσα ἤλθεν ἀνω καί κάτω, ὀλίγων δὲ μηνῶν ἀθλίᾳ κυβερνητικῇ ἀνέτρεψε τὸ ἔργον τῆς τοῦ κράτους ἀνορθώσεως, τὸ ὁποῖον ἐπεχείρησεν ἡ τῶν προηγουμένων ὄλων Κομνηνῶν δραστηριότης καί ἰκανότης. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἐπανελήθη ἐντὸς τοῦ Βυζαντίου· τὰ δύο κόμματα συνῆσαν μάχην αἱματηρὰν εἰς τὴν πλατείαν τῶν βασιλείων, οἱ στασιασταὶ, ὄχρωςθέντες ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας τῆς ἀγίας Σοφίας, ὑπέστησαν αὐτῶν πολιτορικὴν τακτικήν. Ὁ Πατριάρχης κατάρθρωσε, ἂν καί μετὰ κόπων πολλῶν, νά ἐπιφέρει συνδιαλλαγὴν τινα, ἀλλ' ἐν τούτοις ἀπαντες οἱ ἀγαθώτεροι πολῖται ὤρηνον νά ὑποχρεώσωσι τὸν ἀριλόδοξον Ἀνδρόνικον ἐξήτουν, γεγωνυῖα τῇ φωνῇ, προτάτην καί ἐκδικητὴν

τῶν δικαίων αὐτῶν, πάντες δ' ἐγκωμιάζον τὰ προτε-
ρήματα καί τὰς ἀρετὰς τοῦ Ἀνδρόνικου. Αὐτὸς δὲ, μακρὰν ὄν τοῦ θορύβου τούτου, ἐπροσκαιετο λέγων, ὅτι πρὸς μὲν τὸν βασιλέα ὀφείλει νά τηρήσῃ τὴν πίστιν τὴν ὁποίαν ὤμοσεν, ἂν ὁμοῦς ἡ ἀσφάλεια ἢ ἡ τιμὴ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου κινδυνεύωσι, θέλει πράξει ὅ,τι δύναται ὑπὲρ αὐτοῦ, παρεπλήρωσε δὲ τὴν μετὰ τοῦ Πατριάρχου καί τῶν μεγιστάνων ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ, διὰ ῥητῶν τοῦ Δαυὶδ καί τῶν Ἀποστόλων, καί περιέμενεν ἐν ἡσυχίᾳ ὥστε ἡ φωνὴ τοῦ πλῆθους νά καλέσῃ αὐτὸν εἰς θεόθεϊαν τῆς πατρίδος. Τελευταῖον ἀνεχώρησεν ἀπὸ Οἰνόης· οἱ ὁπαδοὶ του, ὀλίγοι ὄντες κατ' ἀρχὰς, ἠώρησαν μετ' ὀλίγον καί ἀπατέλεσαν, καθ' ὅσον ἐπλησίαζεν εἰς τὸ Βυζάντιον, στρατὸν πολυαριθμῶν. Ἐν τῇ πορείᾳ ταύτῃ, ὁ Ἀνδρόνικος δὲν ὠμίλει εἰμὴ περὶ θρησκείας καί πίστεως καί δὲν ἐφόρει εἰμὴ ἀπλοῦστατόν τι ἐνδυμα, τὸ ὁποῖον μεγαλεπρεπότερον μὲν ἀνεδείκνυε τὸ ἀνάστημά του, ὑπεμίμνησκε δὲ τὴν πενίαν καί τὴν ἐξορίαν του. Ὅταν ἐφθασεν εἰς Νικουμήδειαν, ὁ σταλαῖς κατ' αὐτοῦ μετ' ἰκανῶν κατὰ ξηρὰν δυνάμεων στρατηγῶν Ἀνδρόνικος Ἀγγελος, ἠττήθη, ἀτομολεῖ πρὸς τὸν νικητὴν. Ὅταν δ' ἐφθασεν εἰς Χαλκηδόνα, ἐπέμπε πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, εἰς τῶν φωστήρων τῆς ἐκκλησίας ὁ Ἀνδρόνικος Ξιφιλίνος, ἐπαγγελόμενος πολλὰ παρὰ βασιλέως, ἐὰν πεισθῆ νά ἐπανελθῇ ἐν εἰρήνῃ εἰς τὰ ἱεῖδια· ἀλλ' αὐτὸς ἀπήντησε, κατ' εἰρήνην, ὡς λέγουσιν, αὐτοῦ τοῦ Ξιφιλίνου, ὅτι δὲν θέλει ἡσυχάσει εἰμὴ ἂν ὁ βασιλεὺς ἀποβάλῃ μὲν καί τιμωρήσῃ τὸν πρωτοσεβαστὸν, τὴν δὲ μητέρα παραπέμψῃ εἰς τὸν μοναχικὸν βίον, αὐτὸς δὲ ἀναλάβῃ τὰς ἡνίας τοῦ Κράτους. Μετ' ὀλίγον ἀπῆλθε πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον καί ὁ μέγας δούξ μετὰ τοῦ στόλου, ἐπανεστῆ δὲ πᾶσα ἡ πόλις, οἱ δ' εὐχάριστοι δυτικὸι μισθοφόροι, οἵτινες ἔμειναν πιστοὶ μέχρι τέλους, δὲν ἠδύνατο ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τε τὸ ἔσοθεν ἐξαγριωθῆν πλῆθος καί εἰς τὸν ἔξωθεν ἐπερχόμενον στρατὸν, ὥστε ὁ βασιλεὺς ἠναγκάσθη νά ἐξέλθῃ τοῦ λιμένος διὰ νά ὑποδεχθῆ τὸν σωτήρα τοῦ Κράτους.

Ὁ Ἀνδρόνικος κατέλαβε πρὸ πάντων τὰ βασίλεια, ἐχαίρειτε τὸν βασιλέα, ἐφυλάκισε τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἐτιμώρησε τὸν φίλον αὐτῆς ὑπουργόν καί ἠνώρθωσε τὴν κοινὴν τάξιν καί ἡσυχίαν. Ἐπειτα προσηχθή μετὰ παρατάξεως ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Μανουήλ, καί τελευταῖον διέταξε τὴν στέψιν τοῦ Ἀλεξίου. Ἡ τελευτὴ αὐτῆς ἐγένετο μετὰ τῆς συνθήκης πομπῆς· ὁ ἀπίστος αὐτοῦ ἐπίτροπος, κρατῶν εἰς χεῖρας τὸ σῶμα καί τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ, ἀπεφῆνατο, ὅτι θέλει ζῆσει καί εἶναι ἐτοιμὸς νά ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ ἀγαπητοῦ ἐκείνου ὄρανου. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ οἱ πολυαριθμοὶ τοῦ Ἀνδρόνικου ὁπαδοὶ παρηγγέλλοντο νά ἰσχυρίζωνται, ὅτι τὸ ἐτοιμῶδες κράτος θέλει βεβαίως καταστραφῆ, παιδὸς κυβερνήτων, ὅτι ἡγεμῶν πολυπειρος, τολμηρὸς ἐν πολέμῳ, σοφὸς περὶ τὴν διοικητικὴν ἐπιστήμην, καί ὑπὸ τῶν μεταβολῶν τῆς τύχης διδασθεὶς τὴν τέχνην τοῦ βασιλεύειν, ἠδύνατο μόνος νά σώσῃ τὴν πολιτείαν καί ὅτι οἱ πολῖται ἀπαντες ὤρηνον νά ὑποχρεώσωσι τὸν ἀριλόδοξον Ἀνδρόνικον νά ἀναλάβῃ τὸ βᾶρος τοῦ στέμματος. Αὐτὸς ὁ νεὸς

Βασιλεύς ήναγκάσθη νά ένωση τās παρακλήσεις του μέ τās δημοφώνους ταύτας ευχάς και νά ζητήση συναρχοντα. Πρό τούτου δ' έτι έδωκε δείγμα τής αίτησής αυτού εύπειθείας, μαρτυρούν, ότι τὸ αίμα τοῦ Μανουήλ ὄλως ένουθεύθη πριν περάση εις τās φλέβας τοῦ άγενοῦς έκείνου υιοῦ. Ὁ Ἄνδρόνικος ήθελεν εξάπαντος νά καταστρέψη τήν βασιλίδα Μαρίαν ή δυστυχής αυτή ήτον άδελφή τής πάλαι έρωμένης του Φιλίππου, αλλά τὰ πάθη ένθουμούνται διά νά τιμωρήσῃ, διά νά έλεήσῃ, ποτέ; ὅθεν άρου έδυσφήμισε τήν υπόληψιν τής γυναικός έκείνης και παρώξυνε κατ' αὐτῆς τὸν ὄχλον, εις ήγάγεν αὐτήν εις δικήν ὡς ένουχον κακούργου συνεινοήσεως μετά του βασιλέως τής Ούγγαρίας. Αὐτός του Ἄνδρόνικου ὁ υίός, νέος χηριστότατος και εύθύς, άπετροπισάθη τήν βδελυράν ταύτην πᾶξιν και τρεῖς τῶν διαστώδων προείμησαν τήν φωνήν τής συνειδήσεως από τήν άσφαλειαν τής θέσεως αὐτῶν, ἀλλ' οἱ λοιποί, τυρλῶς υπείκοντες εις τήν θέλησιν του τυράννου, μηδεμίαν άπαιτήσαντες άπόδειξιν, μηδὲ άκούσαντες τήν άπολογίαν τής κατηγορουμένης, κατεδίκασαν εις θάνατον τήν χήραν του Μανουήλ. τὸ δὲ φοβερώτερον, ὁ υίός υπέγραψε τήν καταδικήν! Ἡ Μαρία άπηγχονήθη, τὸ πτώμα τής έβρίθη εις τήν θάλασσαν, δυσμορφος δὲ διεδόθη γελοιογραφία του ὠραίου έκείνου προσώπου, διά νά περιυβρισθῇ και ή μήνην αὐτῆς μέ τὸν πικρότατον εις τήν φιλαυτιαν τής γυναικῶς τρόπον. Μετ' ὀλίγον δὲ, άναγορευθέντος του Ἄνδρόνικου συναρχοντος, ή τύχη του Ἄλεξίου παρέσχε νέαν άπόδειξιν, ότι οὐδὲ από κακούργου χείρας σώζει ποτέ ή κακουργία. Τὸ συμβούλιον τής επικρατείας άπερήνατο, ότι ή διπλή έκείνη βασιλεία είναι επιβλαβής εις τὸ κράτος, και ὅτι τούτου ένεκα, καθαιρεῖται ὁ Ἄλεξιος, μή άρκοῦμενον δὲ εις τούτο, προσεψήφισεν, άνευ δικῆς, έννοεῖται ότι είναι περιττόν και νά ζήση. Ὁ Ἄλεξιος έλαβε τὸν τῆς μητρὸς θάνατον, και ὁ Ἄνδρόνικος, του ὁποίου ή καρδία πρό καιροῦ ειχε παύσει του νά γνωρίζη τί εστιν οἶκτος και τύψις συνειδότος, άρου παρετήρησε τὸ πτώμα του ἄθλιου νέου, τὸν έκτύπησε βαναύσως μέ τὸν πόδα, και, « ὁ πατήρ σου » ανέκραξεν « ήτο δόλιος, ή μητήρ σου φαυλόβιος, σὺ δὲ μωρός. »

Και ὁμως, ὁ άνθρωπος ὁ πράξας ταῦτα πάντα και μυρίους άλλους δεινούς διατάξας φόνους, άπέδειξε μετ' οὐ πολὺ, ὅτι ὁ από τῆς θείας δικῆς φόβος και μάταια μέν πολλάκις εις τήν καρδίαν του πονηροῦ, ἀλλ' οὐδέποτε έκλείπει ὄλως από αὐτῆς. Διότι, ἐπὶ τῆς τελευταῆς τῆς στέψεώς του, μέλλων νά διέλθῃ ἐν παρατάξει διά τινος έκκλησίας, δὲν κατεπίσθη νά πορευθῇ, κατὰ τὸ έθος, βάρην, ἀλλ' έδωκε πάνδημον και φοβερόν τῆς άγωνίας αὐτοῦ μαρτύριον, από βύτηρος διελάσας. Πρός δὲ τούτοις, άπήτησεν ὡς ή έκκλησία νά άπαλλάξῃ αὐτόν και τούς ὀπαδοῦς του του ὄρκου τὸν ὁποῖον ειχον ὁμοσει εις τὸν βασιλέα Μανουήλ και εις τὸν οἰκοναυτοῦ. Και τὸ θλιβερόν είναι, ότι ὁ πατριάρχης ένέδωκεν εις τήν άξιωσιν ταύτην.

Ὁ Ἄνδρόνικος έκυριάρχησε του Βυζαντινοῦ κράτους ἐπὶ τρία και ήμισυ έτη, ἐν μέρει ὡς επιτροπος του Ἄλεξίου, ἐν μέρει ὡς βασιλεύς, ή δὲ διοικήσεις

αὐτοῦ υπήρξε παράδοξον κράμα άρετῆς και κακίας. Ἐπράξε φόνους τοσούτους και τοιούτους, ὡςτε κάλαμος Βυζαντινός ήθελεν εἶσθαι μόνος άξιος νά τους περιγράψῃ, διότι έννομισε πρέπον νά θανατώσῃ πάντας ὅσοι εμίσειν ή ήδύναντο νά τιμωρήσῃν αὐτόν, μία δ' έβδομάς καθ' ήν δὲν εχυσεν αίμα ανθρώπινον έκλήθη ευτιχῆς εποχή εις τα χρονικά τῆς ζωῆς του. Συγχρόνως ὁμως ανέδειξε πολλά του αγαθώτερου, του άρίστου κυβερνήτου προτερήματα, Ἡ συνέσις και ή δξύνουια αὐτοῦ έννοσούνται, τὸ παράδοξον είναι, ότι πολλάκις διέπρεψεν ἐπὶ πραότητι και δικαιοσύνη. Ἄπηνῆς υπήρξεν ὡς πρός τās άνωτέρας τῆς κοινωνίας τάξεις, υπέρ δὲ του κοινου ὄμιλου τῶν ανθρωπων πλείστην συνήθως κατέβαλεν επιμέλειαν. Ἐκόλλασεν αὐστηρῶς τήν πλεονεξίαν τῶν μεγιστάνων, κατέπαυσε τās καταπίσεις τῶν φορολόγων, άπηγόρευσε τήν πώλησιν τῶν δημοσίων ύπουργημάτων, έτιμώρησεν άνηλεῶς τήν άδικίαν τῶν δημοσίων υπαλλήλων και κατήγγησε τὸ πρότερον επικρατοῦν άπόνθρωπον έθος τῆς άπογομνώσεως τῶν ναυαγοῦντων, δυσαρεστήσας τὰ μέιστα κατὰ τούτο τήν σύγκλητον και τούς υπαλλήλους ὅσοι ὠρελοῦντο από του έθους έκείνου. Ἐπεχείρησε πρός τούτοις μεγάλα οἰκοδομήματα, διά νά παρᾶσχῃ έπωφελη εις τὸ πλῆθος ένασχόλησιν, νά δώσῃ κυκλοφορίαν εις τὰ χρέματα και νά έμψυχώσῃ τās τέχνας. Ἐπροστάτευσε τούς πένητας κατὰ τῶν καταχρήσεων τῶν αὐλιῶν και έτυπταν, ὡς ὁ Πέτρος ὁ Μέγας, ιδιοχειρῶς διά τῆς βακτηρίας αὐτοῦ τούς αγαπητοτέρους τῶν φίλων, ὅσοι εξηδιάζον από τὸν πολιτην άμισθόν τινα ύπηρεσίαν. Ἐπὶ δὲ πᾶσιν επιμελήθη τās επιστήμας, αὐτὸς ὦν λόγιος άνήρ, και συνετέλεσε δραστηριῶς εις τήν κατὰ τήν εποχήν έκείνην άνανεωθείσαν σπουδὴν τῶν άρχαίων συγγραφῶν.

Ἄλλ' ἐάν ένδοξος υπήρξεν ή έσωτερική του Ἄνδρόνικου κυβέρνησις, ή δυσαρεσκεια τήν ὁποίαν έκίνησε μεταξύ τῶν μεγιστάνων και ή προθυμία μέ τήν ὁποῖαν ὠρελήθησαν από τήν δυσχέρειαν ταύτην οἱ έξωτερικοὶ του Βυζαντινοῦ κράτους έχθροὶ, έπήγαγον συμφοράς μεγάλας. Μετὰ τὸν ἐν έτει 1161 συμβαντα θάνατον του προμηνημνευθέντος βασιλέως τῆς Ούγγαρίας Γεῖζα, ὁ Μανουήλ ειχε κατορθώσει νά περιποιήσῃ, τῷ 1172, τὸν θρόνον τῆς χώρας ταύτης εις τὸν Βέλον Γ', τὸν νέον έκείνον τὸν ὁποῖον κατ' άρχάς, πριν ή άποκτήσῃ υίόν, ειχε σκοπὸν, νυμφεύσας μέ τήν κόρην του Μαρίαν, ν' αναδειξῇ ίδιον διάδοχον. Ὁ δὲ Βέλος Γ', ὅστις έκτοτε φιλικῶς πρός τὸν Μανουήλ διεκίετο και ειχε δράμει εις βοήθειαν του υιοῦ αὐτοῦ, επειδὴ δὲν έπόφθασε νά σώσῃ αὐτόν, κατέλαβεν άπασαν τήν μεταξύ Νισσης και τῶν συνόρων του κράτους αὐτοῦ χώραν και παρέμεινε κατέχων αὐτήν δι' ὅλης τῆς βασιλείας του Ἄνδρόνικου. Ἐγγονός τις ενός τῶν άδελφῶν του Μανουήλ, Ἰσαάκιος καλούμενος, γενόμενος κύριος τῆς νήσου Κύπρου, άνεκηρύχθη ανεξάρτητος αὐτῆς βασιλεύς. Οἱ ὑπήκοοι του βασιλέως τῆς Σικελίας και Νεαπόλεως Γουλιέλμου του Γ' επεχείρησαν πολλάς εις τὸ Βυζαντινὸν κράτος ληστρικές επιδρομάς, και, συμμαχήσαντες μετά τῶν

Λατινῶν μισθοφόρων, ὅσοι, μείναντες πιστοὶ εις τὸν Ἄλεξιον, δὲν ειχον δυνήθῃ νά σώσωσιν αὐτόν, έλεηλάτησαν άπᾶσας τās παραλίαις και νήσους. Ἐπειτα δὲ, επειδὴ πολλοὶ έγκριτοὶ Ἕλληνες, καταφυγόντες από τῶν καταδρομῶν του Ἄνδρόνικου εις τήν αὐλήν του Γουλιέλμου, προέτρειψαν αὐτόν νά έπέλθῃ κατὰ του έχθρου έκείνου, αἱ ληστρικαὶ τῶν Σικελῶν δρώσεις μεταβλήθησαν εις πόλεμον έπίσημον, και στρατός Σικελικός, ήγουμένου συγάδου τινός Βυζαντινοῦ, προήλασε μέχρι Θεσσαλονίκης, και, κυριεύσας έντός ὀλίγων ήμερῶν τήν δευτέραν ταύτην του κράτους πρωτεύουσαν, εις τοσάυτας εξετραχηλίσθη κακοπραγίας, ὡςτε τὰ κατὰ τήν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μετά τρεῖς εκατονταετηρίδας, υπό τῶν σιφῶν του Μωάμεθ Β' πραχθέντα, εμποροῦν νά θεωρηθῶσιν ὡς επιεικέστατα, πρός έκείνα αντιπαραβαλλόμενα. Ἄρχιερατεύσε δὲ τότε τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ Εὐστάθιος έκείνος, ὅστις τοσούτον μέγα φέρει ὄνομα εις τήν ιστορίαν τῶν γραμμάτων διά τās εις Ὀμηρον παρεκβολάς, και οἱ άγῶνες τούς ὁποῖους κατέβαλεν, οἱ κίνδυνοι τούς ὁποῖους υπέστη, διά νά παραμυθῆτῃ τὸ ποῖμνιον αὐτοῦ κατὰ τήν επώδυνον έκείνην συμφορὰν, κατέστησαν τήν μήνην αὐτοῦ οὐδὲν ήττον επιφανῆ ή τὸ τῆς παιδείας μέγεθος.

Ἄλλ' επανερχόμεθα εις τὸν Ἄνδρόνικον, ὅστις ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ έπεσε δι' έσωτερικῆς στάσεως. Ὁ άνθρωπος αὐτός φύσει προληπτικός δὲν ήτο βασιλεύς, ἀλλ' ή άμηχανος έκείνη τῶν πραγμάτων κατὰστασις κατέπληξεν αὐτόν, ὡςτε, ὀλίγας πρό του θανάτου ήμέρας, ήθέλησε νά συμβουλευθῇ τήν μαντικήν, περί τῆς μελλούσης αὐτοῦ τύχης, και ήκουσεν από τὸν μάντην, ότι ὁ μέλλων νά παύσῃ αὐτόν τῆς άρχῆς ὀνομάζεται Ἰσαάκιος. Ἐπειτα ήρώτησε, πότε θέλει συμβῆ ή πτώσις αὐτῆ, και έλαβεν εις άπήνησιν, ὅτι θέλει συμβῆ τήν ήμέραν τῆς άνυψώσεως του σταυροῦ. Ἦτο δὲ ή ήμέρα καθ' ήν εγένετο ή δευτέρα αὐτῆ επερώτησις, ή ένδεκάτη του Σεπτεμβρίου, ὡςτε ὁ Ἄνδρόνικος νομίσας ότι πρόκειται περί του Ἰσαακίου τῆς Κύπρου, ανέκραξε γελάσας, ότι ὁ μάντης μωραίνει, διότι έντός τριῶν ήμερῶν ὁ Ἰσαάκιος δὲν ήδύνατο νά έλθῃ ἐκ Κύπρου και νά καταβάλῃ αὐτόν.

Εἰς τήν Κωνσταντινουπόλιν ὁμως υπήρχεν έτερός τις Ἰσαάκιος, άνήκων εις τήν οἰκογένειαν τῶν Ἄγγέλων, ήτις από τῶν χρόνων του Μανουήλ ειχε συγγενεῦσει μετά τῶν Κομνηνῶν. Ὁ Ἰσαάκιος αὐτός, ἐπὶ τῆς εις τὸν θρόνον αναβήσεως του Ἄνδρόνικου, ειχε καταφύγει μετ' άλλων δυσηρεστημένων εις Νίκαιαν, έπειτα δὲ, διὸ προδοσίας αίτησῆς, παρέδωκε τούς πολίτας αὐτῆς εις χείρας του τυράννου. Ἐκτοτε έζη άπαρατήρητος ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, μέχρις οὐ εις τῶν δημίων συγκατέλεξε και τούτον μεταξύ τῶν θυμάτων τῆς φοβερᾶς έκείνης εποχῆς, πιθανώτατα υπό ιδιαιτέρου τινός πάθους κινούμενος. Ὅταν ὁ επιτροπείας τήν έκτέλεσιν του φόνου, ειςήλθε περί τήν έσπέραν εις τήν κατοικίαν του Ἰσαακίου, οὗτος πηδήσας, διά τὸν από του θανάτου φόβον, ἐπὶ ἵππου, κόπτει τήν κεφαλὴν του δημίου και καταφεύγει εις

μίαν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐνταῦθα ήθροίσθησαν περί αὐτόν ἐν τῷ ἅμα οἱ φίλοι και συγγενεῖς και μέγα λαοῦ πλῆθος, του ὁποίου ή συββή και ή άγανάκτησις ήξανε από ὄρας εις ὄραν. Ὁ Ἄνδρόνικος διετίριβε τότε εις τās θελκτικὰς τῆς Προποντιδῶς νήσους. Εἶγχε δὲ νυμφρευθῇ εις δευτέρον σκανδαλώδη γάμον τήν θυγατέρα μέν του βασιλέως τῆς Γαλλίας Λουδοβίκου του Ζ', χήραν δὲ του δυστυχους Ἄλεξίου Ἄγνην, και, μή άρκοῦμενος εις ταύτην, ειχε παρ' έαυτῷ και μίαν τῶν παλλακῶν. Ἄμα μαθὼν τὰ συμβαίνοντα ἐν Κωνσταντινουπόλει, έσπευσε νά έλθῃ διά νά τιμωρήσῃ τούς ἐνόχους, ἀλλ' εἶδε μέ άπορίαν τὰ μέν βασιλεία έρημα, τήν δὲ πόλιν στασιάζουσαν, και πάντας έγκαταλείποντας αὐτόν. Ἡθέλησε νά κηρύξῃ άμνηστειαν, ἀλλὰ τὸ πλῆθος ένέπαιξε τήν άμνηστειαν ταύτην, ειπόν, ότι αὐτός έχει χρεῖαν συγγνώμης, τήν ὁποίαν ὁμως δὲν θέλει πλέον λάβει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἡθέλησε νά παραχωρήσῃ τήν βασιλείαν εις τὸν υίόν αὐτοῦ Μανουήλ, ἀλλ' αἱ άρεται του υιοῦ δὲν ήδύναντο νά εξαγοράσωσι τὰ του πατρός άμαρτήματα. Ἡθέλησε νά σωθῇ διά θαλάσσης, ἀλλὰ συνελήθη, και, περιβληθεὶς ἄλυσεις και κλοιδόν μέγαν, έσύρθη εις τούς πόδας Ἰσαακίου του Ἄγγέλου. Ἡ ευγλωττία του και τὰ δάκρυα τῶν γυναικῶν αίτινες τὸν συνώδευον, δὲν έσχυσαν νά άποτρέψωσι τήν έσχάτην αὐτοῦ τιμωρίαν, και, αντί του συνήθους τῆς θανατώσεως τρόπου, παρεδόθη εις τὸν φοβερώτατον τῶν δημίων, εις τὸν ὄχλον τῆς πρωτεύουσῆς. Ὁ δὲ ὄχλος εξεβρίξωσε μέν πρώτον τούς ὀδόντας και τās τρίχας αὐτοῦ, εξώρριξε δὲ τὸν ένα τῶν ὀφθαλμῶν, έκοψε δὲ άμφοτέρας τās χείρας, και ταῦτα πάντα ὄχι διά μίας, ἀλλ' ἐκ διαλειμμάτων. Ἐπειτα έκάθισεν αὐτόν ἐπὶ καμήλου και περιήγαγεν αὐτόν εις άπᾶσας τās ὁδοὺς τῆς πόλεως, επάγων κατ' αὐτοῦ αναριθμήτους ὄβρεις και πληγὰς. Τελευταίον έκρέμασε τὸν δυστυχῆ από τῶν ποδῶν μεταξύ δύο κίωνων, ἐπὶ του έπιστυλίου έκάστης τῶν ὁποίων έστατο λύκος και γρῶνάς, πάντες δὲ ὅσοι ήδύναντο νά φθάσωσι τὸ σῶμά του, εξηκολούθουν πλήττοντες, μέχρις οὐ δύο Ἴταλοὶ, έλεήσαντες τὸν άνθρωπον, άπήλλαξαν αὐτόν, διά τῆς σπάθης, ὄλων τῶν βασάνων του κόσμου τούτου.

Τοιοῦτον υπήρξε τὸ έλευθιόν τέλος άνδρός, του ὁποίου δὲν ήξεύρομεν τί μάλλον νά θαυμάσωμεν, τήν μοχθηρίαν ή τήν εύφρααν, τήν λαμπράν ή τήν οἰκτρὰν τύχην.

K. Π.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ. Τὸ Μουσείον τῆς ἐν Λοιδίνῳ βασιλικῆς έταιρίας έπλουτίσθη έσχάτως δι' άξιολόγου τινός κειμηλίου, πολυτίμου διά τε τήν επιστήμην και τήν αρχαιολογίαν. Ὁ ιατρός Κ. Λίνδλεϋ, ὅστις περιέρχεται τήν Μικράν Ἀσίαν, άνεκάλυψε μεταξύ τῶν έρείπων αρχαίας τινός πόλεως του Ἰστικῦ κόλπου ἐν Κιλικίᾳ, σάλπιγγα (porte-

νοίχ) χαλκίην, τριῶν μέτρων μῆκος ἔχουσαν, κατασκευασμένη κατὰ τοὺς τεχνικωτέρους κανόνας τῆς ἀκουστικῆς, καὶ μεταβιβάζουσαν τὴν ἀνθρωπίνην φωνὴν εἰς ἀποστάσεις ἀπώτατας. Τὴν καλῶς διατηρουμένην ταύτην ἀσπλιγγα ἀφιέρωσεν ὁ Κ. Λίνδλεϋ εἰς τὸ εἰρημένον Μουσεῖον, προσεπιστείλας ὅτι, κατὰ τὴν πεποιθήσιν αὐτοῦ, τὸ εὐρεθὲν ὑπῆρξε κτήμα Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, συνάψαντος πολλὰς μάχας κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου μάλιστα ἐκέρδησε τὴν περιφημον ἐν Ἰσσοῦ κατὰ τοῦ Δαρείου, τριακόσια τριάκοντα τρία ἔτη πρὸ Χριστοῦ. Δικαιολογεῖ δὲ τὴν πεποιθήσιν αὐτοῦ διὰ τῆς μαρτυρίας τοῦ Κουτουκουρτίου λέγοντος, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος διεβίβασε τὰς διαταγὰς αὐτοῦ καθ' ὅλον τὸ στρατόπεδον διὰ σάλπιγγος ἐξαιρέτου μεγέθους. Τὸ ἐξωτερικὸν αὐτῆς ἦτο πάλαι κεκοσμημένον διὰ πολλῶν γλυφῶν τὰς δόποιας ἐξήλειψεν ὅλος σχεδὸν ὁ χρόνος.

ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΕΡΑΣΤΙΑ. Πρὸ δέκα ἐτῶν, τὸ 1840, ἡ ἀπὸ Λονδίνου εἰς Βομβάην ἢ Καλκούτταν μεταβάσις διήρκει ἡμέρας περίπου ἑκατόν. Ἀλλὰ περὶ τὰ τέλη τοῦ ἰδίου ἔτους ἤρχισε νὰ γίνεται ἡ συγκοινωνία διὰ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, καὶ ἡ διάρκεια αὐτῆς ἠλαττώθη κατὰ πενήκοντα πέντε ἡμέρας. Καὶ ὅμως πάλιν δὲν εὐχαριστήθη ἡ ἀπληστος, οὕτως εἰπεῖν, δραστηριότης τῶν Βρεττανῶν, οἵτινες, ὡς καὶ ἄλλοτε ἐσημειώσαμεν, θεωροῦσι τὸν χρόνον ὡς νόμισμα. Ὅθεν διεκήρυξαν ἐσχάτως ὅτι θέλουσιν ὅσον οὕτω κατασκευάσει ὁδὸν δι' ἧς αἱ ἀπὸ Λονδίνου εἰς Καλκούτταν καὶ ἐναλλάξ μεταβάσεις θέλουσι γίνεσθαι τοῦ λοιποῦ ἐντὸς ΒΠΤΑ ἡμερῶν! Θέλουσι λοιπὸν διασχίσει τὰς ἀπίρους ἐκτάσεις διὰ πλοίων ἀεροπόρων; Ὅχι· βίβαια οἱ Ἄγγλοι, πολὺ θετικώτεροι τῶν γειτόνων αὐτῶν, προτιμῶσι τὰς διὰ ξηρᾶς καὶ τοῦ πελάγους ὁδοπορίας, οὐδὲ φρονοῦσι τὰ ἐναέρια τρίκροτα τοῦ Πετινίου. Θέλουσιν ἄρα ἐπιχειρήσει νὰ κατασκευάσωσιν ὁδοὺς σιδηρᾶς ἐν τῷ διαστήματι δεκατεσσάρων ἐτῶν, κατεχούσας 5 χιλιάδων καὶ 600 μιλίων μῆκος, αἵτινες, ἀρχόμεναι ἀπὸ τῆς ἀντίπεραν τοῦ Λονδίνου ξηρᾶς, θέλουσιν ἀπολήγει εἰς τὴν ἀρχαίαν μητρόπολιν τῆς Βελουχιστάνης, παρὰ τὸν Ἰνδόν, ὅθεν οἱ ὁδοποροὶ θέλουσι μεταβαίνειν δι' ἄλλων ὁδῶν ἐπίσης σιδηρῶν εἰς Βομβάην, Λαχόραν καὶ Καλκούτταν. Ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν, λέγει Γάλλος τις ἐφημεριδογράφος, ὅτι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἢ μεταξὺ Παρισίων καὶ Βουρδιγάλων συγκοινωνία διήρκει πολὺ πλειότερον τῆς σημερινῆς συγκοινωνίας μεταξὺ Ἄβρης καὶ Νεοβοράκου, θέλομεν παραδεχθῆ ὡς δυνατὴν τὴν προκειμένην ἐπιχείρησιν.

ΟΔΟΠΟΡΙΑ ΑΓΓΛΙΚΗ. Ἄγγλος τις, παρουσιασθεὶς ἐσχάτως ἐν Βρυξελλαις εἰς ἓν τῶν γραφείων τῶν ἀμαξῶν, αἵτινες ἔμελλον νὰ ἀναχωρήσωσι τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, ἐζήτησε νὰ παραχωρηθῆ καὶ πρὸς αὐτὸν μία θέσις· ἀλλ' ἔμαθεν ὅτι ὅλοι εἶχον ἐκμισθῶθαι. Ἐπειδὴ δὲ ἔπρεπε νὰ εὐρεθῆ τὴν ἐπιούσαν ἀπὸ πρώτης πλησίον συγγενοῦς του τινὸς ὅστις ἔμελλε νὰ νυμφευθῆ, εὐρίσκειτο εἰς μεγίστην ἀμηχανίαν, καθόσον τὰ

συνήθη ὀχήματα δὲν ἐδύναντο νὰ διατρέξωσι μετὰ τὴν ὅποιαν ἐπεθύμει ταχύτητα τὸ μεταξὺ Βρυξελλῶν καὶ τοῦ μέρους ὅπου ἦτο ὁ μέλλων γαμβρὸς διάττημα. Ἀλλ' οἱ Ἄγγλοι δὲν παραιτοῦνται εὐκόλως τοῦ σκοποῦ των. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἡμέτερος μετὰ μικρὰν σκέψιν, εἶπε πρὸς τὸν διευθύνοντα τὸ γραφεῖον.— Δύναμαι νὰ στείλω τοὐλάχιστον διὰ τῆς ἀμάξης ἐν κωτίον;— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, φθάνει μόνον νὰ μὴ εἶναι πολλὰ ὑψηλόν, διότι τὰ λωρία δὲν εἶναι ἀρκετὰ μακρὰ διὰ νὰ τὸ περιδέσωσι.— Σὰς εὐχαριστῶ, ἐπανελάθειν ὁ Βρεττανὸς, καὶ ἀνεχώρησεν.

Ὀλίγον πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τῆς ἀμάξης ἐφθασε τὸ κιβώτιον, μακρὸν ὡς φέρετρον νεκρικόν, ὁ δὲ ἀμαξήλατης τὸ ἀνεβίβασεν ἀμέσως ἐπ' αὐτῆς. Τὴν ἐπαύριον τὸ πρῶν ὁ Ἄγγλος παρίστατο εἰς τὸν γάμον τοῦ συγγενοῦς του. Ὁ ἀγνωστῆς ἐμάντευσε βεβαίως ὅτι τὸ κιβώτιον περιεῖχε τὸν Ἄγγλον αὐτόν.

ΝΕΑ ΚΑΛΛΙΦΟΡΝΙΑ. Αἱ ἀγγλικαὶ καὶ ἀμερικανικαὶ ἐφημερίδες ἀναγγέλλουσι ὅτι ἀνεκαλύφθησαν νέα μεταλλεῖα χρυσοῦ κατὰ τὴν Αὐστραλίαν ἢ Ἀσίαν μεσημβρινήν, ἧτις, ὡς γνωστὸν, ἀποτελεῖ τὸ πέμπτον μέρος τοῦ κόσμου. Βεβαίωςι δὲ συγχρόνως ὅτι εἶναι πλουσιώτερα καὶ αὐτῶν τῶν τῆς Καλλιφορνίας. Τὰ πρῶτα ἀνακαλυφθέντα χρυσορυχεῖα κείνται ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, καὶ θέλουσι μεταλλεῦθαι ἄνευ πολλοῦ κόπου.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Ἐντὸς τινος οἰκίας ζῶσι σήμερον οἱ ἐφεξῆς.
1. πάππος, 1. μάμμη, 1. πατὴρ, 4. μητέρες,
3. ἀδελφαί, 5. ἀδελφοί, 6. θεῖοι, 3. θείαι, 5. ἀνεψιοί, 6. ἀνεψιαί, 8. ἐξάδελφοι, 5. υἱοί, 6. θυγατέρες, 1. γυναικαδέλφη, 1. γυναικαδέλφος,
3. ἐγγόναι, 1. χῆρος, καὶ 1. χῆρα· τὸ ὅλον 61. Καὶ ὅμως εἶναι μόνον δεκαπεντὶς! Ὅστις ἐξηγήσῃ τὸ αἰνίγμα τοῦτο, θέλει λάβει δῶρον παρὰ τῆς Πανδώρας τὸν δεύτερον τόμον αὐτῆς.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Ὁ κατὰ πρῶτον ἐκδοθεὶς τὸ παρελθὸν ἔτος ἐνταῦθα Περιφημος Κ α ζ α μ ι α ς, ὅστις τοσοῦτον εὐδοκίμησε διὰ τὰς ἀστρονομικὰς πρὸ πάντων παρατηρήσεις του γενομένας ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις κατὰ τὸν μεσημβρινὸν αὐτῶν, ἐκδίδεται κατ' αὐτὰς διὰ τὸ ἔτος 1852. μετὰ πολλῶν εἰκότων, καὶ διηγημάτων, καὶ ἄλλων ἀξιολόγων παρατηρήσεων.